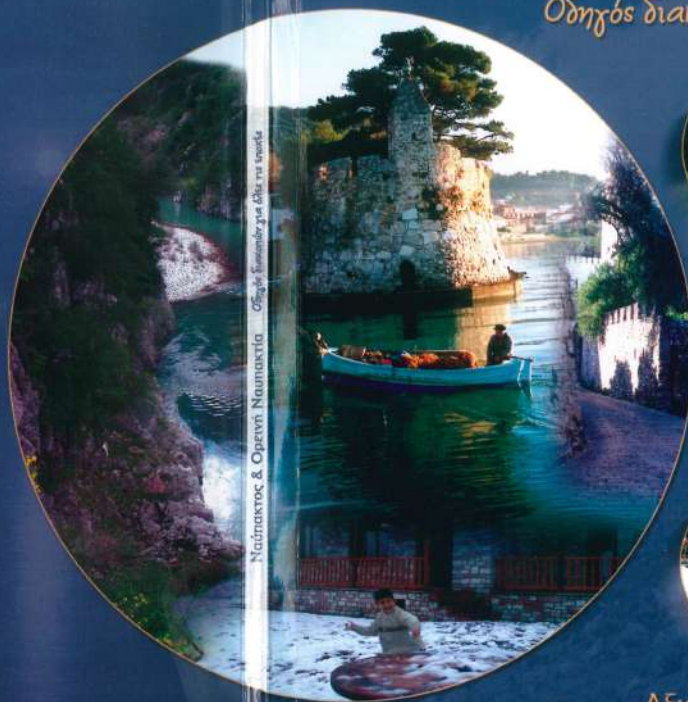

Ναύπακτος & Ορεινή Ναυπακτία

Οδηγός διακοπών για όλες τις εποχές

Αξιοθέατα
Διαδρομές

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

- ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ
- ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ
- ΔΙΑΜΟΝΗ
- ΦΑΓΗΤΟ
- ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ

Copyright: Εκδόσεις ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ - 2004

Κείμενα: Γ. Χ.

Φωτογραφίες: Πάνος Τσούσης

Επιμέλεια έκδοσης: Γ. Χ.

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Χαρ. Θεοδωράτος

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Πάνος Γεωργακόπουλος

Εκτύπωση: Κ. Ασημακόπουλος & Σια Ο.Ε.

Ναύπακτος, Νότιη Μπότσαρη 52, τηλ. & fax: 26340 23337

Μεσολόγγι, Ιωσήφ Ρωγών 24, τηλ. & fax: 26310 / 22428, 27007

ISBN: 960-8211-06-9

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.

ΜΕΡΟΣ Α' : ΠΕΔΙΝΗ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑ

Πώς θα επισκεφθείτε τη Ναύπακτο και τη Ναυπακτία	07
Δήμος Ναυπάκτου	
• Ναύπακτος, ιδανικός τόπος για διακοπές	07
• Σύντομη αναφορά στα σπουδαιότερα ιστορικά γεγονότα	11
• Περπατώντας στην πόλη της Ναυπάκτου	15
• Περιήγηση στα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου	19
Δήμος Αντιρρίου	24
Δήμος Χάλκειας	30
Δήμος Ευπαλίου	33
Δήμος Τολοφώνας	38

ΜΕΡΟΣ Β' : ΟΡΕΙΝΗ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑ

Το φυσικό περιβάλλον της Ναυπακτίας	41
Δήμος Πυλίνης	44
Δήμος Αποδοτίας	48
Δήμος Πλατάνου	57
Λαϊκή αρχιτεκτονική στη Ναυπακτία	63
Δραστηριότητες επισκεπτών	65
Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Ναυπακτία	65
Τι να αγοράσετε	68

ΜΕΡΟΣ Γ' : ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ

Πολιτιστική ζωή στη Ναυπακτία	69
Έθιμα που...επιμένουν	71
Προσωπικότητες που διέπρεψαν	74

ΜΕΡΟΣ Δ' : ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

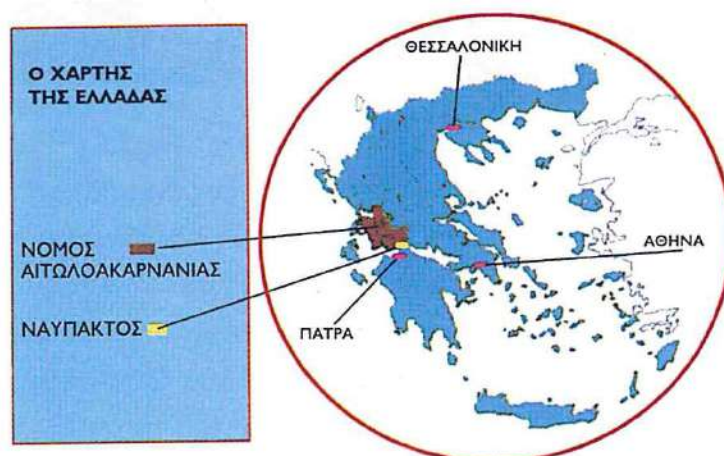
Χρήσιμα τηλέφωνα	76
Χιλιομετρικές αποστάσεις κοντινών διαδρομών	77

ΠΕΔΙΝΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

Πώς θα επισκεφθείτε τη Ναύπακτο και τη Ναυπακτία

Όποιος θελήσει να επισκεφθεί τη Ναύπακτο από την Αθήνα μπορεί να χρησιμοποιήσει λεωφορείο του ΚΤΕΛ ή ιδιωτικό αυτοκίνητο. Η πρόσβαση από την Αθήνα μπορεί να γίνει είτε μέσω της Κορίνθου και του πορθμείου Ρίου-Αντιρρίου μετά από διαδρομή 216 χιλιομέτρων είτε μέσω Λιβαδειάς και Ιτέας μετά από διαδρομή 270 χιλιομέτρων.

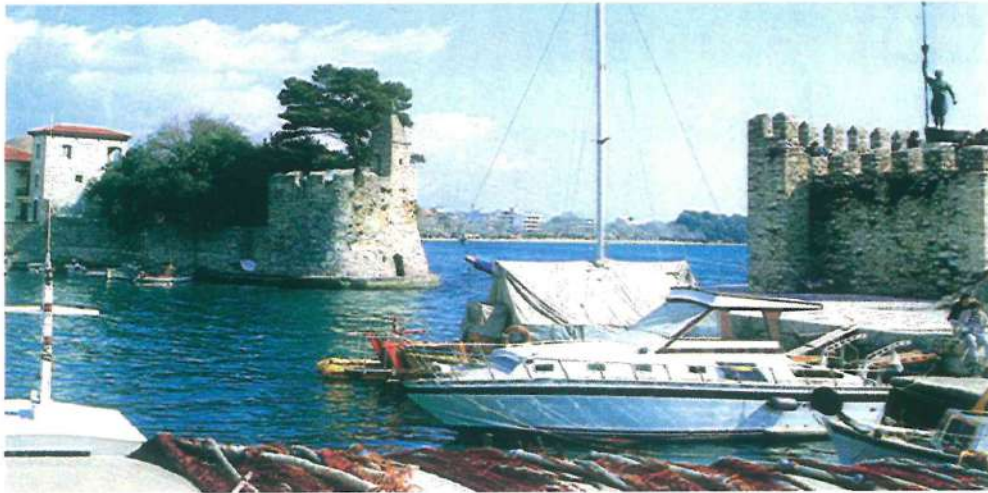
Η Άνω χώρα απέχει 55 χιλιόμετρα από τη Ναύπακτο, η Σίμος απέχει 32 χιλιόμετρα και ο Πλάτανος απέχει 52 χιλιόμετρα. Ένα πλήθος δρόμων, οι περισσότεροι ασφαλτόστρωτοι, σας οδηγούν στα 43 χωριά – τοπικά διαμερίσματα των τριών δήμων της ορεινής Ναυπακτίας. Των δήμων Αποδοτίας, Πυλίνης και Πλατάνου.

Για τα δρομολόγια των συγκοινωνιών σας προτείνουμε την τηλεφωνική ενημέρωσή σας από τα αρμόδια γραφεία.

ΚΤΕΛ Νομού Αιτωλ/νίας	Αθήνα	210 5129293
	Ναύπακτος	26340 27224
ΚΤΕΛ Νομού Φωκίδας	Αθήνα	210 8317096
	Ναύπακτος	26340 27241

Ναύπακτος, ιδανικός τόπος για διακοπές

Η Ναύπακτος είναι μια όμορφη πόλη, κτισμένη αμφιθεατρικά σε πευκόφυτη πλαγιά. Με 18.231 μόνιμους κατοίκους είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του νομού Αιτωλοακαρνανίας και απέχει 42 χιλιόμετρα από το Μεσολόγγι και 10 χιλιόμετρα από το πορθμείο Ρίου Αντιρρίου. Τα τελευταία χρόνια η πόλη εκσυγχρονίζεται με ταχείς ρυθμούς και είναι σε θέση να ικανοποιήσει όλες τις απαιτήσεις των επισκεπτών της ενώ παράλληλα διατηρεί σε μεγάλο βαθμό το παραδοσιακό ύφος της.

Άποψη του λιμανιού

Το παλιό κυκλικό λιμάνι με τους δύο γραφικούς πύργους στην είσοδό του γοητεύει και τους πιο απαιτητικούς επισκέπτες. Το βενετσιάνικο καλοδιατηρημένο κάστρο με τις αλλεπάλληλες σειρές τειχών στην κορυφή του λόφου, είναι από τα πιο όμορφα της Ελλάδας και πραγματικό στολίδι για την πόλη.

Η Ναύπακτος είναι πόλη με πολλή κίνηση κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου, που αυξάνεται όμως τους καλοκαιρινούς μήνες. Ο επισκέπτης θα βρει ταβέρνες, εστιατόρια, ουζερί, καφετέριες στο κέντρο της πόλης, στις παραλίες της ή στο λόφο του κάστρου με θέα τη θάλασσα.

Η Ναύπακτος προσφέρεται βέβαια για καλοκαιρινές διακοπές, αφού διαθέτει υπέροχες ακρογιαλιές τόσο μέσα στην πόλη όσο και σε μικρές αποστάσεις έξω από αυτή. Συγκεκριμένα, υπάρχει η παραλιακή ζώνη των δήμων Ναυπάκτου, Αντιρρίου, και Χάλκειας στα δυτικά και η παραλιακή ζώνη των δήμων Ευπαλίου και Τολοφώνας στα ανατολικά.

Αεροφωτογραφία του λιμανιού και του κέντρου της Ναυπάκτου

Στις εκτεταμένες αυτές βοτσαλώδεις ή αμμώδεις ακτές με τα καθαρά νερά ο επισκέπτης θα βρει και ανάλογες υπηρεσίες, όπως ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια για άνετη διαμονή και παραθαλάσσιες ταβέρνες για φρέσκο ψάρι. Εκτός από το κολύμπι, ο Κορινθιακός κόλπος προκαλεί να τον διασχίσει κανείς με θαλάσσιο σκι, ιστιοσανίδα ή σκάφος. Υπηρεσίες για ανεφοδιασμό και ελλιμενισμό του σκάφους σας θα βρείτε στην περιοχή. Συγκεκριμένα, το λιμανάκι της Ναυπάκτου είναι βαθύ και είναι δυνατός ο μηχανοκίνητος ανεφοδιασμός, αλλά συνήθως δε θα βρείτε θέση να «δέσετε». Ένα μεγάλο, νοικοκυρεμένο και αρκετά βαθύ λιμανάκι για να βολέψετε το σκάφος σας (όχι ιστιοφόρα) θα βρείτε στη Χιλιαδού. Στο Μαραθιά επίσης υπάρχει ένα όμορφο αβαθές λιμανάκι με αρκετές ελεύθερες θέσεις.

Το καλύτερο όμως λιμάνι στη γειτονική περιοχή από τη μεριά του Κορινθιακού είναι το «μέσα λιμάνι» στο νησί Τριζόνια που προσφέρεται για ιστιοφόρα και μεγάλα σκάφη

Πλούσια και έντονη είναι η νυχτερινή ζωή στη Ναύπακτο που προσφέρει αξέχαστες στιγμές σε ντόπιους και επισκέπτες. Το λιμάνι και οι γύρω δρόμοι πλημμυρίζουν από νεαρόκοσμο το Σαββατοκύριακα που γεμίζουν τα καλόγουστα και γεμάτα ζωντάνια μπαράκια της.

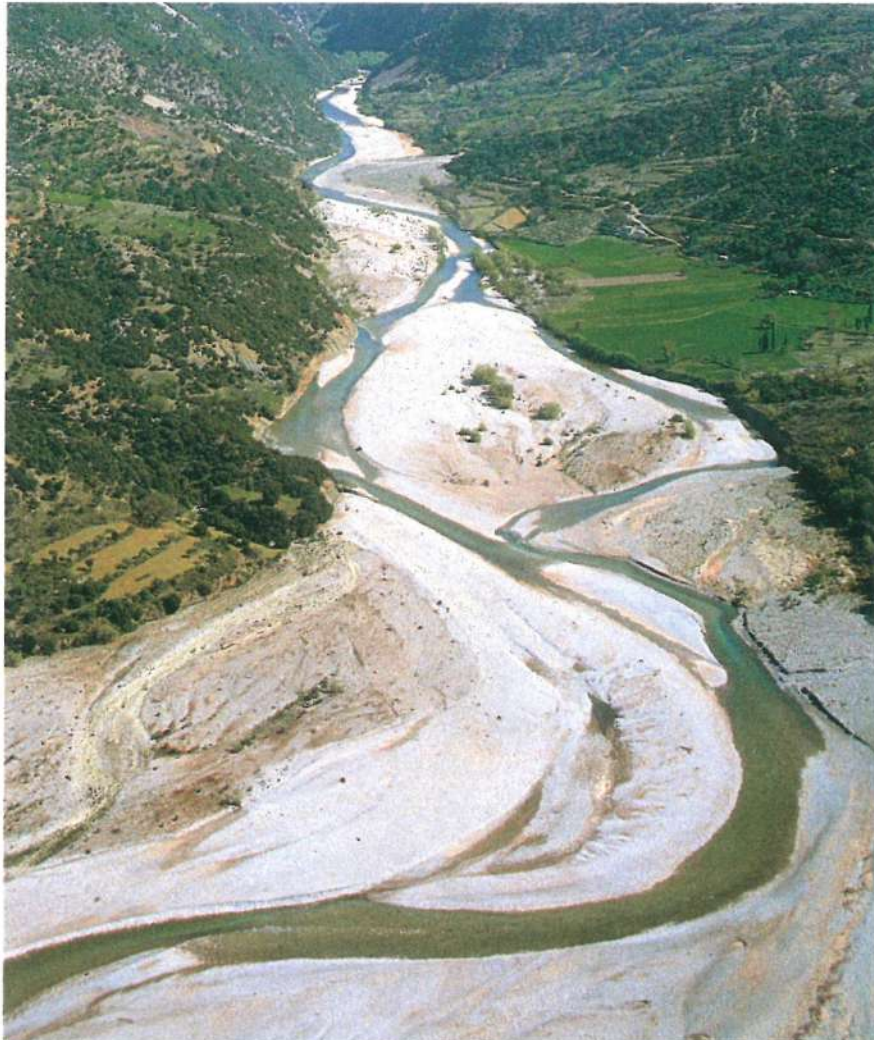
Το καλοκαίρι υπάρχει πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα, που περιλαμβάνει καλλιτεχνικές και αθλητικές εκδηλώσεις, στις οποίες συμμετέχουν ελληνικά και ξένα συγκροτήματα, ενώ δίνονται θεατρικές και μουσικές παραστάσεις στο μαγευτικό κάστρο, στον κήπο του αρχοντικού Μπότσαρη και στην προβλήτα του γραφικού λιμανιού. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες πολιτιστικές δραστηριότητες οργανώνονται και από τους γειτονικούς Δήμους, στο Αντίρριο, στη Σίμου Πυλήνης, στην Άνω Χώρα Αποδοτίας και την Ποτιδάνεια Ευπαλίου.

Επίσης, εορτές και παραδοσιακή εμποροπανήγυρη διάρκειας μιας εβδομάδας γίνονται στις 26 Οκτωβρίου, στη γιορτή του πολιούκου της πόλης, του Αγίου Δημητρίου.

Ο Εύηνος είναι το αγαπημένο ποτάμι όσων ελκύονται από τα "ποταμίσια" αθλήματα, το καγιάκ, το ράφτινγκ, το κανόινγκ. Υπάρχουν οργανωμένες εγκαταστάσεις για αυτού του είδους τα σπορ, τουλάχιστον σε δυο σημεία, στον Πόρο Ριγανίου και στο Χάνι Μπανιά, για τα οποία μπορείτε εύκολα να πάρετε τις πληροφορίες σας.

Το κλίμα της Ναυπάκτου θεωρείται από τα καλύτερα της χώρας. Είναι εύκρατο μεσογειακό με ήπιο σχετικά χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι. Έχει αυξημένες βροχοπτώσεις, σύντομες περιόδους καλοκαιρινής ξηρασίας και μεγάλη ηλιοφάνεια. Η μέση θερμοκρασία της περιοχής είναι 18°C.

Ο Εύηνος ποταμός. (Αττωλοακαρνανία εκδ. ΤΕΔΚ Αττώνίας)

Σύντομη αναφορά στα σπουδαιότερα ιστορικά γεγονότα

Στα τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια της ιστορίας της, από την κάθοδο των Δωριέων μέχρι σήμερα η Ναύπακτος και η ευρύτερη περιοχή της βρίσκεται πάντα στην πρώτη γραμμή του αγώνα και του πολιτισμού. Η ίδρυση της

Η ανάδειξη του Οξύλου σε αρχηγό των Δωριέων

πανάρχαιας καστροπολιτείας χάνεται στα βάθη των αιώνων, όπου είναι δυσδιάκριτα τα όρια μεταξύ της Μυθολογίας και της Ιστορίας.

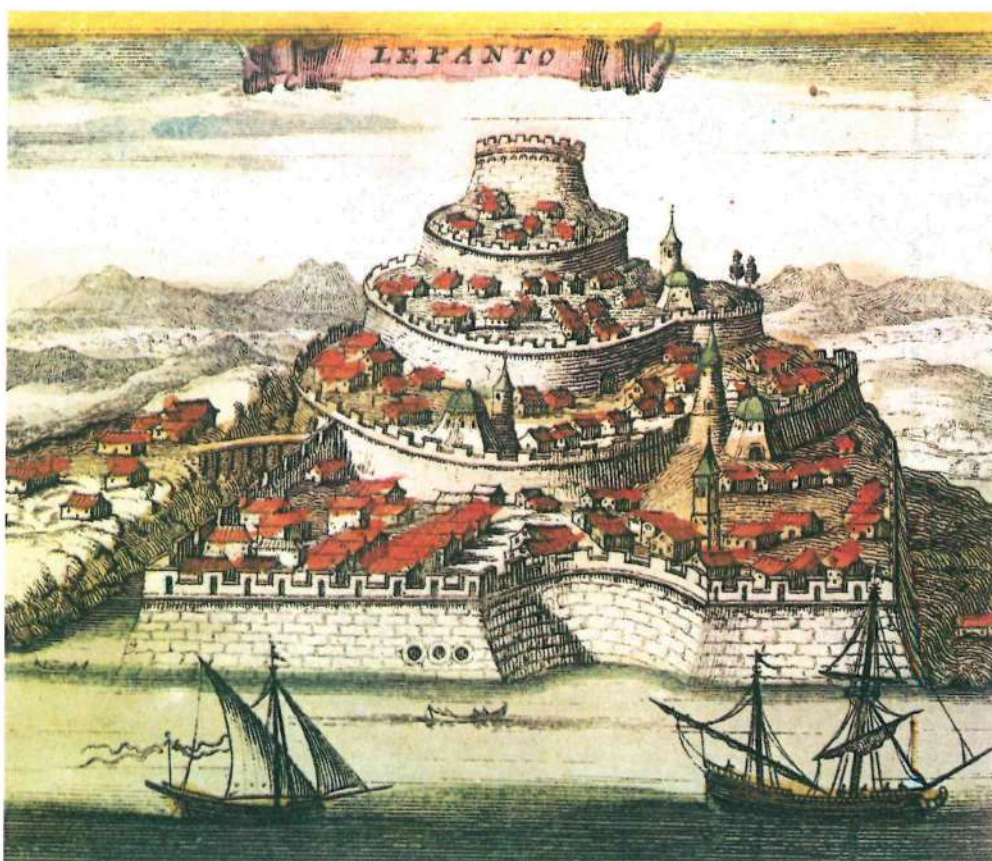
Έτσι η παραθαλάσσια αυτή πολιτεία συνδέθηκε με τις μεγάλες μετακινήσεις των Ηρακλειδών (Δωριέων) στα τέλη του ΙΒ' π.Χ. αιώνα. Εδώ ναυπήγησαν τα πλοία τους οι Ηρακλείδες για να μπορέσουν να περάσουν αντίπερα στην Πελοπόννησο.

Η επίζηλη στρατηγική της θέσης στο στόμιο του κλειστού τότε Κορινθιακού κόλπου ήταν η αιτία να γίνει η Ναύπακτος στη μακραίωνη ιστορική της πορεία το μήλο της έριδας ανάμεσα στους δυνατούς της κάθε εποχής.

Από αποσπάσματα αρχαίων συγγραφέων γίνεται αντιληπτό ότι δεν είναι σχήμα λόγου όταν λέμε ότι η Ναύπακτος βρισκόταν στο κέντρο των διενέξεων της Αρχαίας Ελλάδας και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην Αιτωλική Συμπολιτεία. Λοκροί, Αθηναίοι, Μεσσήνιοι, Αχαιοί, Θηβαίοι, Μακεδόνες, Αιτωλοί εναλλάσσονται στη διαχείριση της τύχης της στη μακραίωνη πορεία της.

Την περίοδο της ρωμαϊκής εξουσίας η Αιτωλία μπήκε σε τροχιά παρακμής και η Ναύπακτος για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν απαντιέται στις γραπτές πηγές της εποχής. Αντίθετα, οι αρχαιολογικές ανασκαφές αποκάλυψαν και συνεχίζουν να αποκαλύπτουν μία πλήρως οργανωμένη πόλη με δρόμους και κτίρια ιδιωτικού και δημόσιου χαρακτήρα της Ρωμαϊκής εποχής γύρω από την περιοχή που βρίσκεται σήμερα το πρώτο Δημοτικό Σχολείο της πόλης.

Στους μεταχριστιανικούς αιώνες, εξ αιτίας βαρβαρικών επιδρομών

Άποψη της Ναυπάκτου από το έργο του γάλλου χαρτογράφου F. de Wit, 1702.

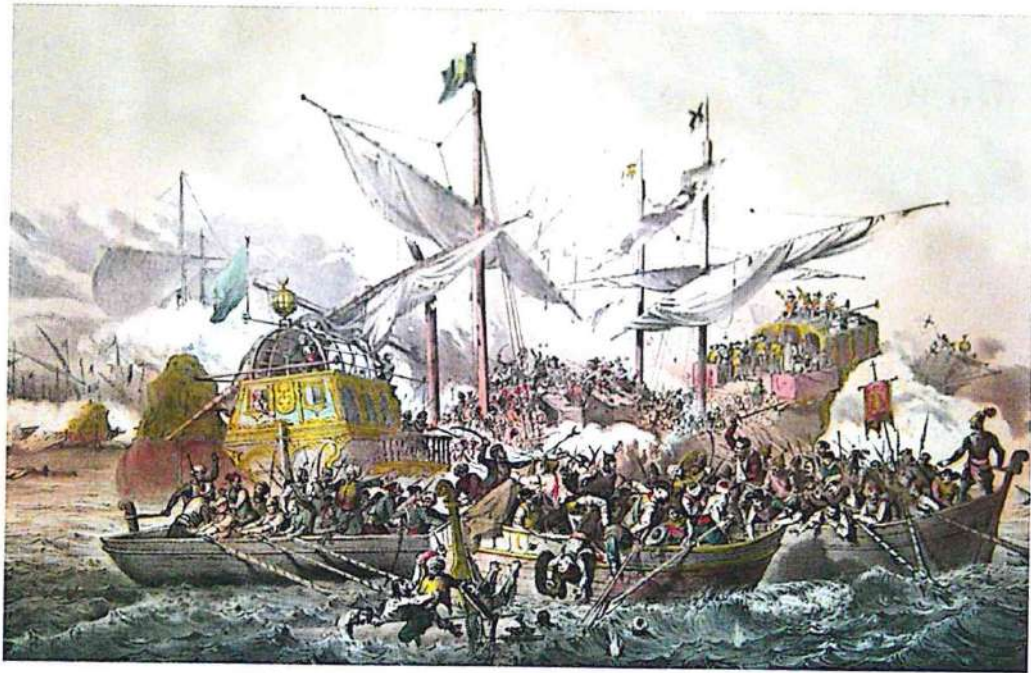
(Βησιγότθοι, Ούννοι, Νορμανδοί, Σλάβοι, Σαρακηνοί, Βούλγαροι κ.α.), θεομηνιών, σεισμών και άλλων καταστροφών, η Ναύπακτος για πολλούς αιώνες πέρασε σε ιστορική αφάνεια.

Επανήλθε δυναμικά στο ιστορικό προσκήνιο μετά το 1204, όταν αποτέλεσε τμήμα του λεγόμενου Δεσποτάτου της Ηπείρου. Την περίοδο αυτή ο Επίσκοπος Ναυπάκτου και αργότερα Άρτας Ιωάννης Απόκαυκος (1204-1232) διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στην εκκλησιαστική και πολιτική ιστορία του Δεσποτάτου.

Το 1407 η Ναύπακτος κυριεύθηκε από τους Ενετούς, γνώρισε περίοδο εξωραϊσμού και ακμής και μεταβλήθηκε σε εμπορικό κέντρο που συναγωνίσθηκε την εμπορική κίνηση της Πάτρας. Την περίοδο αυτή το κάστρο συντηρήθηκε και πήρε τη μορφή με την οποία το γνωρίζουμε σήμερα.

Μετά από τους Ενετούς ήρθε η σειρά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας να κυριαρχήσει στο βαλκανικό χώρο. Ύστερα από αλλεπάλληλες επιθέσεις των Τούρκων, το 1499 η πόλη παραδόθηκε στο Σουλτάνο Βαγιαζήτ Β'.

Για την προστασία της Ναυπάκτου οι Τούρκοι κατασκευάζουν τα «Μικρά Δαρδανέλλια», δύο φρούρια στην είσοδο του Κορινθιακού κόλπου, στο Ρίο και στο Αντίρριο.

Απεικόνιση της ναυμαχίας της Ναυπάκτου 1571 μ.Χ.
Πηγή: Οικία Γ. Αθανασιάδη-Νόβα.

Ο συνεχής επεκτατισμός των Οθωμανών και ο ορατός πια κίνδυνος για τη Δύση ανάγκασε τους ηγεμόνες των κρατών της Ευρώπης να συνασπιστούν για την αντιμετώπιση του κίνδυνου. Έτσι μετά από επίμονες, επίπονες και πολύμηνες προσπάθειες ο Πάπας Πίος Ε' κατόρθωσε να δημιουργήσει τον Ιερό Συνασπισμό. Η Ισπανία, η Βενετία, η Ρώμη, η Σαβοΐα, η Μάλτα, και μερικά ακόμα Ιταλικά κρατίδια συνασπίζονται και αναλαμβάνουν ιερή Σταυροφορία να ανακόψουν την προέλαση των Οθωμανών. Ο χριστιανικός στόλος με αρχιναύαρχο τον πρίγκιπα Δον Ζουάν και ο οθωμανικός στόλος με αρχιναύαρχο τον Μουεζίν Ζαντέ Αλή πασά συγκρούστηκαν στις 7 Οκτωβρίου 1571 σε μία φοβερή ναυμαχία στις εκβολές του Αχελώου κοντά στις Εχινάδες νήσους που έμεινε στην Ιστορία ως ναυμαχία της Ναυπάκτου. Η νίκη του Χριστιανικού στόλου ήταν σταθμός για την περαιτέρω πορεία του Δυτικού πολιτισμού.

Μετά την ναυμαχία αυτή στην Ναύπακτο συγκεντρώθηκαν πολλοί πειρατές από τη Μεσόγειο, μετατρέποντάς την σε «Μικρό Αλγέρι».

Το 1687 ο Βενετός Μοροζίνι μαζί με Αυστριακούς συμμάχους απέσπασε τη Ναύπακτο από τους Τούρκους και την παραχώρησε στους Ενετούς. Ακολούθησε μια δεύτερη μικρή περίοδος Ενετοκρατίας (1687- 1701).

Το 1701 η Ναύπακτος παραδόθηκε στους Τούρκους σύμφωνα με τη συνθήκη του Κάρλοβιτς και έμεινε σκλαβωμένη μέχρι τον Απρίλιο του 1829.

Όταν, το 1821, ξέσπασε η Ελληνική Επανάσταση η Ναύπακτος χρησιμοποιήθηκε από τους Τούρκους ως στρατιωτική βάση λόγω των ισχυρών

Σγκέντρωση οπλαρχηγών προ της Ναυπάκτου.
Ο πίνακας φιλοτεχνήθηκε από τον Γάλλο Leblanc το 1827.

οχυρώσεων της. Αυτή ήταν η αιτία που απελευθερώθηκε τον τελευταίο χρόνο του Αγώνα. Στις 18 Απριλίου 1829 μη μπορώντας ν' αντέξουν οι Τούρκοι και οι Αλβανοί την πολιορκία των ελληνικών δυνάμεων, παρέδωσαν τη Ναύπακτο στον έλληνα κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια.

Μετά την απελευθέρωσή της ο πληρεξούσιος τοποτηρητής και αδελφός του κυβερνήτη Αυγουστίνος Καποδίστριας και οι διοικητικές, στρατιωτικές και πολιτικές αρχές της επαρχίας και της πόλης ανέπτυξαν σημαντικές δραστηριότητες και διευθέτησαν τη διοικητική και στρατιωτική οργάνωση. Με ψήφισμα της Ε΄ Εθνοσυνέλευσης του 1832 αποφασίσθηκε η εγκατάσταση και παραχώρηση κατοικιών και εθνικής γης σε 500 περίπου Σουλιώτες και άλλους Ηπειρώτες.

Με αυτές τις βάσεις η Ναύπακτος και η περιοχή της άρχισε τη νέα περίοδο της ελεύθερης ζωής της μέσα στο νεοελληνικό κρατίδιο προσφέροντας τις υπηρεσίες της στους μεταγενέστερους εθνικο-απελευθερωτικούς και κοινωνικούς αγώνες του Νεότερου Ελληνικού Κράτους.

Με το Διάταγμα της 31-8-1949 (ΦΕΚ 202 τ. Α΄) η Ναύπακτος χαρακτηρίσθηκε τουριστική πόλη. Επίσης με την Φ. 31\5434\3888 από 18-2-1973 απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού χαρακτηρίσθηκε ως τόπος ιστορικός και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Περπατώντας στην πόλη της Ναυπάκτου

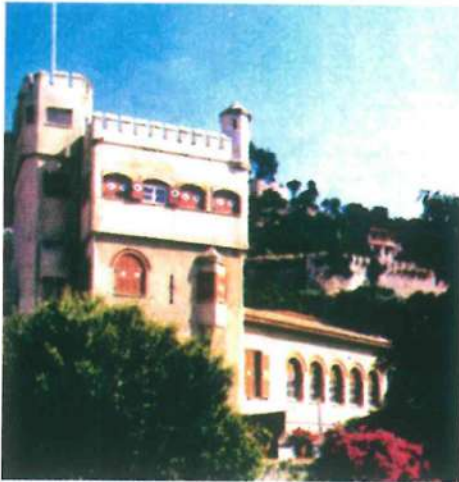
Φτάνοντας στη Ναύπακτο μπορείτε να απολαύσετε ένα καφέ ή ένα ποτό στις καλαίσθητες καφετερίες που βρίσκονται γύρω από την πλατεία του Λιμανιού. Ο ίσκιος των δύο πελώριων πλατανιών μπορεί να σας δροσίσει, ενώ συγχρόνως θα έχετε μπροστά σας τη θέα του μικρού γραφικού βενετσιάνικου λιμανιού με τη μεγάλη ιστορία. Στο δυτικό βραχίονα του λιμανιού υπάρχουν δύο αγάλματα ηρώων που μας θυμίζουν ναυτικά συμβάντα από τη μακρόχρονη ιστορία της μικρής αυτής πόλης.

Το πρώτο, στο πλάτωμα του λιμανιού, είναι του διάσημου Ισπανού λογοτέχνη Μιχαήλ Θερβάντες (1547-1616), ο οποίος σε ηλικία 23 χρονών πήρε μέρος στη ναυμαχία της Ναυπάκτου το 1571 μ.Χ., όπου έχασε το ένα του χέρι.

Το δεύτερο, ψηλά στο προμαχώνα του λιμανιού, είναι του Γεωργίου Ανεμογιάννη (1796-1821) από τους Παξούς, ο οποίος το Μάιο του 1821 σε ναυτική επιχείρηση κατά της τουρκοκρατούμενης Ναυπάκτου επιχείρησε ανεπιτυχώς την πυρπόληση τουρκικής κορβέτας που του στοίχισε μαρτυρικό θάνατο.

Ανηφορίζοντας στα πλακόστρωτο δρομάκια βόρεια της πλατείας του Λιμανιού θα βρεθείτε μπροστά από ένα κτιριακό συγκρότημα με επιβλητική μορφή, το οποίο προκαλεί την προσοχή και το ενδιαφέρον του καθένα που το

Οικία Μπότσαρη

βλέπει για πρώτη φορά. Είναι ο "Πύργος Μπότσαρη". Το κτίριο αυτό, κτισμένο σε δύο φάσεις το 15ο και 16ο αιώνα χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές για τη στέγαση των εκάστοτε ηγεμόνων της πόλης αυτής. Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ναυπάκτου, το 1829, το κτίριο αυτό ήρθε στην κατοχή του σουλιώτη στρατηγού **Νότη Μπότσαρη**. Σήμερα ο πύργος ανήκει στον Νότη Δημητρίου Μπότσαρη ο οποίος, αφού τον ανακαίνισε, τον ενέταξε στο συσταθέν κοινωφελές ίδρυμα με την επωνυμία «Ίδρυμα Δημητρίου και Αίγλης Μπότσαρη», όπου φιλοξενείται διαρκής έκθεση αντιγράφων από πίνακες, χάρτες και σχεδιάσματα που έχουν σχέση με τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου (1571 μ.Χ.)

Περνώντας κάτω από την καμάρα που δημιουργείται στον πύργο Μπότσαρη φθάνετε στη «Σιδερόπορτα», τη μοναδική πύλη επικοινωνίας μεταξύ της συνοικίας του Λιμανιού και της συνοικίας του Τζαμιού.

Πρόκειται για ένα από τα πλέον επιβλητικά σημεία των οχυρώσεων της Ναυπάκτου. Αριστερά υπάρχει μια τούρκικη βρύση εντοιχισμένη στα τείχη. Απέναντι από τη βρύση ορθώνεται ένα προστατευτικό τείχος στηριγμένο στα κυρίως τείχη, το οποίο προστατεύει σαν ασπίδα την πύλη και ταυτόχρονα την κρατά αθέατη από την πλευρά της θάλασσας. Ενδιαφέρον παρουσιάζει τόσο η διακόσμηση της πύλης, όσο και ένα τμήμα της ξύλινης δίφυλλης θύρας το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα.

Αν συνεχίσετε την περιήγησή σας θα βρεθείτε στη συνοικία του Τζαμιού με τα μικρά πέτρινα σπίτια όπου μετά την απελευθέρωση εγκαταστάθηκαν Σουλιώτες αγωνιστές οι οποίοι είχαν συμβάλει και στην απελευθέρωση της πόλης. Πάνω στον προμαχώνα του δεύτερου διαζώματος του κάστρου έχει ανεγερθεί το 1914 το Ρολόι της πόλης.

Λίγο πάνω από το Ρολόι, στην οδό Σουλίου, βρίσκεται το αρχοντικό της οικογένειας Τζαβέλα. Είναι μία από τις λίγες σωζόμενες παλιές οικίες εντός του Φρουρίου. Έχει δύο ορόφους με πλούσιο εσωτερικό διάκοσμο. Τελευταία έγινε πλήρης ανακαίνιση του κτίσματος και προορίζεται για μουσείο της νεότερης ιστορίας της πόλης.

Στο πλάτωμα της συνοικίας του Τζαμιού, τη σημερινή πλατεία Γιάννη Βλαχογιάννη με το μεγάλο πλατάνι και την πέτρινη βρύση, σώζονται τα ερείπια τούρκικου τεμένους καθώς και συγκρότημα τούρκικων λουτρών σε σχετικά καλή κατάσταση.

Συνεχίζοντας τον ανηφορικό δρόμο μπορείτε είτε να φθάσετε στα ψηλότερα διαζώματα του κάστρου είτε να καθίσετε στα καφενεία που βρίσκονται στο τέλος της οικιστικής ζώνης για να απολαύσετε την ωραία θέα της πόλης, του Κορινθιακού κόλπου και των βουνών της βόρειας Πελοποννήσου.

Οικία Τζαβέλα

Το Κάστρο της Ναυπάκτου: Οι μεγαλοπρεπείς οχυρώσεις της Ναυπάκτου που οφείλονται σε διαδοχικές κατασκευαστικές φάσεις οι οποίες κλιμακώνονται από την αρχαιότητα έως και την τουρκοκρατία, παρά τις καταστροφές και φθορές που έχουν υποστεί αποτελούν ένα από τα πιο σημαντικά και καλοδιατηρημένα παραδείγματα φρουριακής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα.

Ο λόφος του φρουρίου χωρίς δένδρα

Ποια ήταν η μορφή του κάστρου στους αρχαίους χρόνους δεν μπορούμε με ακρίβεια να ξέρουμε. Τη σημερινή μορφή την έλαβε στα χρόνια της πρώτης Βενετοκρατίας (1407-1499). Η κορυφή του λόφου περικλείεται από κυκλικό τείχος διαμέτρου 100 μέτρων. Δύο βραχίονες που ακολουθούν την κλίση του εδάφους κατεβαίνουν ο ένας ανατολικά και ο άλλος δυτικά και αφού καμφθούν πλησιάζει ο ένας τον άλλον και με δύο πύργους κλείνουν την είσοδο του λιμανιού. Τέσσερα εγκάρσια τείχη ενώνουν αυτούς τους δύο βραχίονες, σχηματίζοντας από την κορυφή έως τη θάλασσα πέντε αμυντικές ζώνες ή διαζώματα τα οποία μειώνονται σε έκταση όσο πλησιάζουν την κορυφή και το καθένα είναι ένα ανεξάρτητο φρούριο.

Επιστρέφουμε στην πλατεία του λιμανιού και συνεχίζουμε την περιήγησή μας με ανατολική κατεύθυνση. Αμέσως μετά το λιμάνι είναι το Στενοπάζαρο, η παλιά αγορά της πόλης, όπου παλαιότερα ήκμασαν παραδοσιακά ταβερνεία.

Στο τέλος του Στενοπάζαρου βρίσκεται ο μητροπολιτικός ναός του Αγίου Δημητρίου και λίγο πιο πέρα το Δημαρχείο. Ανέναντι ακριβώς είναι το αρχοντικό του λογοτέχνη Γεωργίου Αθανασιάδη - Νόβα με εντυπωσιακούς ανθόκηπους.

Λίγο πιο πάνω από το Δημαρχείο βρίσκεται το Διοικητήριο, όπου στεγάζονται οι οικονομικές υπηρεσίες της πόλης. Δίπλα από το Διοικητήριο βρίσκεται η Παπαχαλαράμπεως Βιβλιοθήκη και το Ειρηνοδικείο Ναυπάκτου. Η Βιβλιοθήκη στεγάζεται σ' ένα νεοκλασικό κτίριο, που κτίσθηκε το 1955 από τον ευεργέτη της πόλης Δημήτριο Παπαχαλαράμπεως. Είναι μία από τις καλύτερα οργανωμένες Δημόσιες βιβλιοθήκες της χώρας με 50.000 τόμους βιβλίων και δύο κινητές βιβλιοθήκες, που επισκέπτονται και δανείζουν βιβλία στα σχολεία και τα χωριά της Αιτωλοακαρνανίας και της Δωρίδας στη Φωκίδα. Έχει πλούσια

Η Παπαχαλαράμπεως Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ναυπάκτου

Μουσείο κειμηλίων 1821 - Φαρμάκη.

συλλογή από εκδόσεις τοπικού ενδιαφέροντος και μέρος από τη συλλογή Γιάννη Βλαχογιάννη.

Στην πλατεία Δήμου Φαρμάκη, στο κέντρο της πόλης, θα βρείτε παραδοσιακά καφενεία και εστιατόρια. Δίπλα από την πλατεία βρίσκεται ένα αξιόλογο ιδιωτικό μουσείο, το «Μουσείο κειμηλίων 1821-Φαρμάκη» με πολύτιμα εκθέματα του απελευθερωτικού αγώνα της οικογένειας Φαρμάκη.

Ανατολικά και δυτικά της πόλης υπάρχουν δύο παραλίες όπου μπορείτε να χαρείτε το μπάνιο σας. Η όμορφη παραλία στη συνοικία της Ψανής μήκους ενός χιλιομέτρου, με τα μεγάλα πλατάνια, τα πολυτελή καταστήματα και την όμορφη δημοτική πλαζ έχει τιμηθεί επανειλημμένα από την Ευρωπαϊκή Ένωση με «γαλάζιες σημαίες», για την καθαρή της ακτή. Τους θερινούς μήνες κατακλύζεται κυριολεκτικά από παραθεριστές που την ημέρα χαίρονται τη θάλασσα και το βράδυ απολαμβάνουν το δροσερό περίπατό τους στον παραλιακό δρόμο.

Στην παραλία της περιοχής του Γριμπόβου, με τα πελώρια αιωνόβια πλατάνια, που ο ίσκιος και η δροσιά τους μένουν νοσταλγικά αξέχαστα σε κάθε επισκέπτη βρίσκονται σύγχρονα ξενοδοχεία, καφενεία και εστιατόρια που προσελκύουν χιλιάδες τουρίστες τους καλοκαιρινούς κυρίως μήνες.

Στο μικρό λοφίσκο που δημιουργείται απέναντι από την πλατεία Κεφαλοβρύσου πέτρινα σκαλοπάτια οδηγούν σε μικρό πλάτωμα, όπου υπάρχουν δυσανάγνωστες αρχαίες ελληνικές επιγραφές πάνω στο βράχο. Στο

Παραλία Ψανής

σημείο αυτό πιστεύεται ότι βρισκόταν το ιερό του Ασκληπιού, ερειπωμένο ήδη από τα χρόνια της αρχαιότητας, όταν πέρασε ο Πausanias από τη Ναύπακτο. Λίγο ανατολικότερα, στην κορυφή του πευκόφυτου λόφου βρίσκεται ο όμορφος πέτρινος ναός του Αγίου Γεωργίου.

Στη θέση Δένδρο Ναυπάκτου υπάρχει η Μονή Παναγίας Γοργοεπηκόου, που ιδρύθηκε το 1951 από τον Αρχιμανδρίτη Αρσένιο Κουμπούγια. Πρόκειται για ένα πραγματικό Ησυχαστήριο με σημαντικό

κοινωνικό και θρησκευτικό έργο. Σήμερα υπηρετούν σε διάφορα διακονήματα της Μονής 12 μοναχές (τηλέφωνο 26340-27688).

Περιήγηση στα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου

Ο νέος νόμος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, γνωστός ως «σχέδιο Καποδίστρια», άλλαξε σημαντικά το χάρτη του Δήμου Ναυπάκτου, αφού ενσωμάτωσε διοικητικά 13 όμορες κοινότητες, οι οποίες άλλωστε ήταν ενσωματωμένες στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ναυπάκτου. Τα νέα αυτά τοπικά διαμερίσματα είναι:

ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ			
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Ναύπακτος	12.924	Νεόκαστρο	117
Αφροξυλιά	451	Ξηροπήγαδο	477
Βελβίνα	124	Παλαιοχωράκι	87
Βλαχομάνδρα	260	Πιτσινέικα	215
Βομβοκού	320	Ριγάνι	335
Δάφνη	779	Σκάλα	536
Λυγιάς	1.171		
Μαμουλάδα	435		
ΣΥΝΟΛΟ 18.231			

Τα τοπικά αυτά διαμερίσματα του δήμου Ναυπάκτου είναι χωριά που μπορούμε να τα διακρίνουμε σε τρεις κατηγορίες:

1. Ο **Λυγιάς**, το **Ξηροπήγαδο** και η **Δάφνη** αποτελούν τη φυσική συνέχεια του αστικού ιστού της Ναυπάκτου προς τα ανατολικά μέχρι το Μόρνο ποταμό και η **Μαμουλάδα** με την **Αφροξυλιά** την αντίστοιχη συνέχεια προς τα δυτικά μέχρι το ποτάμι της Βαριάς.
2. Η **Βελβίνα**, η **Βλαχομάνδρα**, τα **Πιτσινέικα**, η **Βομβοκού**, η **Σκάλα** και το **Παλαιοχωράκι** είναι ημιορεινά χωριά κτισμένα στις νότιες πλαγιές των ορεινών απολήξεων του βουνού Ριγάνι, σε υψόμετρο μέχρι 600 μέτρων. Τα χωριά αυτά είναι αραιοκατοικημένα με χαμηλή βλάστηση, μεγάλο ποσοστό γεωργικής γης και βοσκότοπους και βλέπουν όλα στον Κορινθιακό κόλπο, εκτός της Βλαχομάνδρας που εκτείνεται στην ανατολική πλαγιά του Εύηνου ποταμού. Η περιοχή αυτή είναι αναπτύξιμη και τα δημοτικά διαμερίσματα μπορούν να εξελιχθούν σε προάστια – θέρετρα της Ναυπάκτου.
3. Το **Ριγάνι**, ο οικισμός Άνω

Η Σκάλα Ναυπάκτου με την υπέροχη θέα προς τον Κορινθιακό κόλπο.

Μαμουλάδας και το **Νεόκαστρο** αποτελούν το ορεινό τμήμα του νέου δήμου το οποίο χαρακτηρίζεται από ένα πολυσχιδές ανάγλυφο, γεμάτο κορυφές και ρεματιές, σμιλεμένες πλαγιές από την παραδοσιακή οικονομία, κτηνοτροφικούς δρόμους, χωράφια σε πεζούλες και πλούσιο φυσικό περιβάλλον με δάση από βελανιδιές, δρυς, πλατάνια και ποικίλη πανίδα. Τα διαμερίσματα αυτά μέχρι τη δεκαετία του '60 ήταν γεμάτα ζωή η οποία βασιζόταν στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Ακολούθησε η ερήμωσή τους εξαιτίας του ρεύματος μετανάστευσης που είχε δημιουργηθεί. Σήμερα αρκετοί από τους παλαιούς κατοίκους επιστρέφουν και επισκευάζουν τα πατρικά τους σπίτια ή κτίζουν καινούργια. Οι περιοχές αυτές προσφέρονται για καλοκαιρινές διακοπές, για αγροτουρισμό, για κατασκευή αθλητικών κέντρων, για οργανωμένα καταφύγια θηραμάτων και για κάθε αναπτυξιακό έργο που θα σέβεται το περιβάλλον.

Το μοναστήρι του Αγ. Ιωάννη Προδρόμου Βομβοκούς

Καθένα από τα διαμερίσματα αυτά παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον. Στο παρόν έντυπο γίνεται επισήμανση μερικών σημείων που θα πρέπει να γνωρίσει ο επισκέπτης.

Στην ανατολική πλαγιά του όρους Ριγάνι και κοντά στο χωριό Βομβοκού, βρίσκεται σε απόσταση 15 χιλιομέτρων από τη Ναύπακτο το μοναστήρι τ' **Αϊ-Γιαννιού του Προδρόμου**, με το οποίο οι κάτοικοι της Βομβοκούς, αλλά και

της Ναυπάκτου έχουν μακροχρόνιους και ακατάλυτους δεσμούς. Η προσπέλαση στο μοναστήρι είναι εύκολη, χάρη στον αμαξιτό δρόμο, που οδηγεί σ' αυτό μέσω της Βομβοκούς.

Το καθολικό του μοναστηριού παρουσιάζει αρχιτεκτονικό, γλυπτικό και ζωγραφικό ενδιαφέρον. Από επιγραφή που σώζεται μαθαίνουμε ότι στα 1695 κτίσθηκε πάνω στα θεμέλια παλιού ναού. Δεν υπάρχουν πολλά στοιχεία για τη δράση και προσφορά του μοναστηριού. Το 1833 διαλύθηκε με διάταγμα του βασιλιά Όθωνα. Σήμερα δύο μοναχές υπηρετούν και συντηρούν το μοναστήρι (τηλέφωνο **26340-27401**).

Στην ανατολική πλευρά του χωριού **Σκάλα** (4,5 χιλιόμετρα) βρίσκεται η σύγχρονη μοναστική κοινότητα της **Μεταμόρφωσης του Σωτήρα**. Το μοναστήρι άρχισε να κτίζεται το 1977 με έσοδα κυρίως από συνδρομές Ναυπακτιτών του εσωτερικού και του εξωτερικού. Το μοναστηριακό συγκρότημα σήμερα

Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος

αποτελείται από το ναό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα, τους κοινούς χώρους, τα κελιά των μοναχών, τον ξενώνα της Μονής, εντυπωσιακό νεο-αναγειρόμενο ναό, καθώς και ειδική αίθουσα κατάλληλα εξοπλισμένη για να υποστηρίξει την οργάνωση επιστημονικών συνεδρίων, διαλέξεων και συναφών εκδηλώσεων πολιτιστικού περιεχομένου. Χαρακτηριστικό του μοναστηριού, που το κάνει να ξεχωρίζει, είναι ότι εφαρμόζει ή δοκιμάζει επιτεύγματα νέων τεχνολογικών (τηλέφωνο **26340-22324**).

Στο δημοτικό διαμέρισμα **Σκάλας** τη Δευτέρα του Πάσχα χορεύεται το Γαϊτανάκι, ένα από τα ελάχιστα έθιμα τοπικής προέλευσης που έχει τις ρίζες του πιθανότατα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Βόρεια του τοπικού διαμερίσματος Σκάλας, υπάρχουν ερείπια από ένα ακόμη αρχαίο ναό αφιερωμένο στο θεό Ασκληπιείο «**το Ασκληπιείο εν Κρουνοίς**» ενώ βορειοανατολικά του διαμερίσματος, στη θέση που σήμερα λέγεται «Λογγά» και στις θέσεις «Μάρμαρα» και «Μνήματα» υπάρχουν αρχαία μνημεία, πιθανά απομεινάρια της αρχαίας πόλης Βουττός. Στο σημείο αυτό βρέθηκε επιγραφή που χρονολογείται από το 165-135 π.Χ., όπου αναφέρονται ονόματα κατοίκων του Βουττού.

Καγιάκ στον Εύηνο ποταμό

Στα δημοτικά διαμερίσματα **Βλαχομάνδρας** και **Ριγανίου**, διέρχεται ο ποταμός **Εύηνος**. Στις όχθες του ποταμού, στις θέσεις Γέφυρα Μπανιά (16 χιλιόμετρα) και Πόρο Ριγανίου (27 χιλιόμετρα), υπάρχουν εγκαταστάσεις εταιρειών όπου μπορεί κανείς να φιλοξενηθεί και να επιδοθεί σε δραστηριότητες όπως καγιάκ και κατάβαση του ποταμού με φουσκωτά σκάφη. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα να κάνει ιππασία, ποδηλασία, πεζοπορία σε πανέμορφες παραποτάμιες περιοχές με εύκολες και δύσκολες διαδρομές και γενικά να περάσει ένα αξέχαστο Σαββατοκύριακο μέσα στις ομορφιές της φύσης.

Η ταβέρνα του ξενώνα "Το Χάνι" στη Γέφυρα Μπανιά

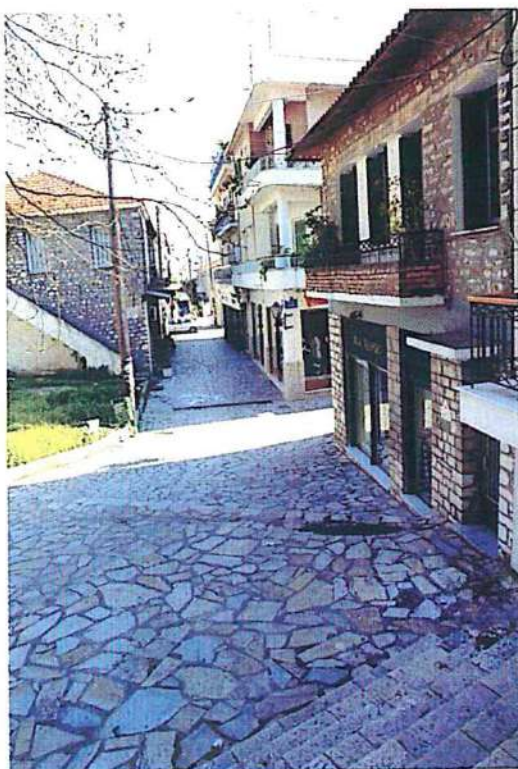
Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ				
	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΚΑΤΗΓ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	ΑΙΓΛΗ	Τζαβέλλα 75	Δ'	36	26340 27271
	ΑΚΤΗ	Γρίμποβο Κορυδαλλέως 5	Γ'	113	26340 28464 26340 28465
	ΑΦΡΟΔΙΤΗ	Γρίμποβο Φιλικής Εταιρείας	Γ'	87	26340 29922 26340 29923
	ΔΙΕΘΝΕΣ	Μεσολογγίου 3	Δ'	8	26340 27342
	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ	Γρίμποβο Κορυδαλλέως 4	Β'	102	26340 29551 26340 29552
	ΝΙΚΗ	Τζαβέλλα 67	Δ'	37	26340 28901 26340 28902
	LERANTO BEACH	Γρίμποβο Καθόδου Δωριέων	Β'	93	26340 23931 26340 23932
	ΗΛΙΟΝ	Νταλιάνη 7	Γ'	19	26340 21222 26340 38088

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΞΕΝΩΝΕΣ & ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ Δημοκρατίας 13	Ενοικιαζόμενα δωμάτια «ΑΓΝΗ»	Τσιορτός Κωνσταντίνος	26340 22448
	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ Ναυμαχίας 37 Ψανή	Ενοικιαζόμενα δωμάτια «ΠΛΑΖΑ»	Καρβούνης Χαράλαμπος	26340 22226
	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ Παπαγεωργίου Ψανή	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Ηπειρώτη Ελισσάβετ	26340 21566
	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Ζωγράφου Ελένη	26340 29922
	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ Ψανή	Ενοικιαζόμενα δωμάτια «ΧΡΥΣΗ ΑΚΤΗ»	Ταραβήρας Ελευθέριος	26340 24625
	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ Ναυμαχίας & Σοίδα	Ενοικιαζόμενα δωμάτια «ΡΕΓΚΙΝΑ»	Παναγιωτοπούλου Χριστίνα	26340 21555 26340 21566
	ΒΛΑΧΟΜΑΝΔΡΑ ΓΕΦΥΡΑ ΜΠΑΝΙΑ	Ξενώνας «ΤΟ ΧΑΝΙ»	Πετσίνη Βάσω	26340 23713 26340 29417
	ΒΛΑΧΟΜΑΝΔΡΑ ΓΕΦΥΡΑ ΜΠΑΝΙΑ	ALPIN CLUB		26340 29564 210 6753514 6972811839
	ΠΟΡΟΣ ΡΙΓΑΝΙΟΥ	Ξενώνας «ΠΟΤΑΜΟΛΙΘΟΣ»	Καλογερός Χρήστος	26340 24447 6944 742706

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ - ΤΑΒΕΡΝΕΣ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	ΡΙΓΑΝΙ	Ταβέρνα - ψησταριά	Παπαγεωργίου Σταύρος	26340 27014 26340 62585
	ΡΙΓΑΝΙ	Ταβέρνα	Αθανασόπουλος Κώστας	26340 23298
	ΠΙΤΣΙΝΕΪΚΑ	Καφε ψησταριά «Τα Πλατάνια»	Λάμπος Θεόδωρος	26340 24410
	ΒΛΑΧΟΜΑΝΔΡΑ	Ταβέρνα		2634023713
	ΓΕΦΥΡΑ ΜΠΑΝΙΑ	«ΤΟ ΧΑΝΙ»	Πετσίνη Βασιλική	26340 29417
	ΑΦΡΟΞΥΛΙΑ	Ψησταριά	Κυρίτσας Κώστας	26340 27610
	ΛΥΓΙΑΣ	Ψησταριά	Ανδρεόπουλος Νίκος	26340 27979
	ΛΥΓΙΑΣ	Ταβέρνα	Ανδρεόπουλος Φώτης	26340 26111
	ΛΥΓΙΑΣ	Ψησταριά	Δημητρόπουλος Χρήστος	26340 27951
	ΛΥΓΙΑΣ	Ψησταριά	Θωμόπουλος Άγγελος	26340 28293
	ΛΥΓΙΑΣ	Ψησταριά	Θωμόπουλος Θωμάς	26340 28288

Στην πόλη της Ναυπάκτου και κατά μήκος της παραλιακής ζώνης υπάρχουν πολλά εστιατόρια, ταβέρνες και ψησταριές, όπου μπορείτε να γευθείτε τοπικά φαγητά και φρέσκα θαλασσινά. Στο παρόν έντυπο προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τους χώρους εστίασης μόνο στα τοπικά διαμερίσματα του Δήμου έτσι ώστε να διευκολύνονται οι επισκέπτες της περιοχής.

Το Δημοτικό κτίριο «ΝΑΥΠΑΚΤΙΑ» όπου φιλοξενούνται εκθέσεις
εικαστικών τεχνών, βιβλίων κ.ά.

ΚΟΝΤΙΝΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟ ΔΗΜΟΥΣ

Η γύρω περιοχή της Ναυπάκτου προσφέρεται για ημερήσιες εκδρομές. Σε απόσταση σαράντα πέντε λεπτών βρίσκεται η Ιερή πόλη του Μεσολογγίου (42 χιλ.) ενώ σε μιάμιση ώρα φθάνει κανείς στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών.

αλία Μακύνειας

Σε λιγότερο χρόνο φθάνει κανείς εύκολα σε γειτονικές παραλιακές περιοχές με θαυμάσιες ακτές για κολύμβηση. Συγκεκριμένα, υπάρχει μια ζώνη παραλίας από την Κάτω Βασιλική του Δήμου Χάλκειας μέχρι τις εκβολές του Μόρνου και από τη Χιλιαδού μέχρι τη Γλυφάδα Δωρίδας.

Ακτές όπως της Κάτω Βασιλικής, της Ρίζας και Μακύνειας, του Πλατανίτη, της Ψανής και του Γριμπόβου στην πόλη της Ναυπά-

κτου, της Χιλιαδούς, του Μοναστηρακίου, του Σκαλώματος, του Μαραθιά, της Σεργούλας προσφέρουν εκτός από τα καθαρά νερά τους και υπηρεσίες που θα επιθυμούσε ο επισκέπτης.

Στις εκτεταμένες αυτές βοτσαλώδεις ή αμμώδεις ακτές με τα καθαρά νερά ο επισκέπτης θα βρει και ανάλογες υπηρεσίες, όπως ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια για άνετη διαμονή και παραθαλάσσιες ταβέρνες για φρέσκο ψάρι. Εκτός από το κολύμπι, ο Κορινθιακός κόλπος προκαλεί να τον διασχίσει κανείς με θαλάσσιο σκι, ιστιοσανίδα ή σκάφος.

ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ

Το Αντίρριο είναι το μικρό ακρωτήριο στις νότιες ακτές του νομού Αιτωλοακαρνανίας, απέναντι από το Ρίο και η πλησιέστερη προβολή της Δυτικής Στερεάς προς την Πελοπόννησο. Η διαπόρθμευση πραγματοποιείται με πορθμιακή γραμμή ενός μιλίου, που εξυπηρετεί ολόκληρη τη δυτική Ελλάδα. Από το 2004 οι επιβάτες και τα οχήματα διακινούνται μέσω μιας εντυπωσιακής γέφυρας που ενώνει τα δύο ακρωτήρια.

Η κωμόπολη του Αντιρρίου από το 1991 είναι έδρα του νεοσύστατου ομώνυμου δήμου που αποτελείται από τις τέσσερις πρώην κοινότητες, του Αντιρρίου, της Μακύνειας, του Μολύκρειου και της Ρίζας.

ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Αντίρριο	1.108
Μολύκρειο	734
Μακύνεια	533
ΣΥΝΟΛΟ	2.375

Η γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου

Το έδαφος είναι πεδινό και ημιορεινό και καλύπτεται από καλλιέργειες και βοσκότοπους με χαμηλή και ψιλή βλάστηση.

Η παραλιακή ζώνη του δήμου Αντιρρίου αποτελεί θαυμάσιο παραθεριστικό κέντρο με ωραιότερες ακρογιαλιές και κατακάθαρη θάλασσα. Η όμορφη θάλασσά της είναι αρμονικά δεμένη με το καταπράσινο περιβάλλον, συνθέτοντας μία εικόνα απaráμιλλου κάλλους και ομορφιάς.

Οι αβαθείς ακτές με ψιλή άμμο, αρκετές ψαροταβέρνες, καφενεία και ξενώνες προσελκύουν πολλούς παραθεριστές τους θερινούς μήνες.

Περιήγηση στα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου

Ο οικισμός του **Αντιρρίου** πριν από εκατό και πλέον χρόνια δεν ήταν στη σημερινή του θέση, αλλά βορειότερα προς την περιοχή του ιστορικού

Το φρούριο του Αντιρρίου από αεροφωτογραφία

Μολύκρειου, στη θέση Αϊ-Γιώργης. Ο λόγος που προφανώς ανάγκασε τους κατοίκους να κτίσουν τα σπίτια τους εκεί ήταν το υγρό και ανθυγιεινό κλίμα, που είχε ο γύρω από το κάστρο χώρος.

Τα φρούρια Ρίου και Αντιρρίου σε χαρτικό του 1687.
(Coronelli, Historiques et Geographiques de Royaume de la Morrew, Βενετία 1687)

ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ. Η στρατηγική αξία των ακτών στο στένωμα αυτό της θάλασσας ήταν η αιτία να οχυρωθούν και οι δύο ακτές, από τους Τούρκους στην αρχή και από τους Ενετούς κατόπιν, και να αποτελέσουν για πολλά χρόνια απόρρητα κάστρα γνωστά ως «Μικρά Δαρδανέλια». Έγιναν ακοίμητοι φρουροί της εισόδου του Κορινθιακού κόλπου προστατεύοντας τις παραλιακές πόλεις, που βρίσκονται μέσα σ' αυτόν από διάφορους επιδρομείς.

Μέχρι το 1500 μ.Χ. τα στενά ήταν ανοχύρωτα. Μετά την κατάληψη της Ναυπάκτου από τους Τούρκους το 1499, ο Σουλτάνος Βαγιαζήτ Β' έδωσε εντολή να οχυρωθούν με κάστρα οι δύο απέναντι ακτές.

Κατά τις Βενετοτουρκικές συγκρούσεις του 15ου αιώνα, το φρούριο κυριεύθηκε με έφοδο και καταστράφηκε εν μέρει από τις δυνάμεις του Αντρέα Ντόρια (Οκτώβριος 1532). Λίγο αργότερα, οι Τούρκοι ανακατέλαβαν το Αντίρριο και επισκεύασαν τις οχυρώσεις του. Κατά την εκστρατεία του Φ. Μοροζίνι, το Αντίρριο κυριεύθηκε και πάλι από τους Βενετούς (Ιούλιος 1687) και το ερειπωμένο φρούριό του ανοικοδομήθηκε (1689). Με τη συνθήκη του Κάρλοβιτς, το Αντίρριο επιστράφηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με τον όρο να κατεδαφιστούν οι οχυρώσεις του. Μετά όμως από λίγα χρόνια οι

Τούρκοι ανοικοδόμησαν το φρούριο για δεύτερη φορά. Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821 έγιναν πολλές απόπειρες για κατάληψη του φρουρίου από τους Έλληνες. Η σοβαρότερη έγινε στις 6-6-1821, αλλά χωρίς επιτυχία.

Στο σημερινό δήμο Αντιρρίου υπάρχουν δύο δημοτικά διαμερίσματα με πλούσια ιστορία και αξιόλογα αρχαιολογικά ευρήματα, το Μολύκρειο και η Μακύνεια, δύο αρχαίες πόλεις για την ίδρυση των οποίων δίστανται οι απόψεις των ιστορικών. Ο μεν Στράβωνας αναφέρει ότι κτίσθηκαν μετά την κάθοδο των Ηρακλειδών, ο δε Ελλάνικος θεωρεί τη Μακύνεια όπως και τη Μολυκρεία αρχαία ομηρική πόλη.

Ο αρχαιολογικός χώρος
στα Ελληνικά Βελβίνας.

Το **Μολύκρειο** εμφανίζεται στην Ιστορία τον 7ο π.Χ. αιώνα ως αποικία των Κορινθίων, στα μέσα του 5ου π.Χ. αιώνα ως σύμμαχος των Αθηναίων κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, ενώ στα τέλη του 3ου αιώνα π.Χ. περιήλθε στη σφαίρα επιρροής των Αιτωλών.

Το Μολύκρειο εξαιτίας της θέσης του κοντά στην είσοδο του Κορινθιακού Κόλπου, είχε τεράστια στρατηγική σημασία, ιδιαίτερα για τις ναυτικές επιχειρήσεις και για το λόγο αυτό ήταν οχυρωμένο. Διέθετε λιμάνι αφιερωμένο στον Ποσειδώνα, ενώ περίληπτος ναός αφιερωμένος σ' αυτόν στόλιζε την πόλη. Αυτό άλλωστε - το λιμάνι - συνετέλεσε στο να αναπτυχθεί το Μολύκρειο ως εμπορικό κέντρο της περιοχής.

Σύμφωνα με τη γνώμη πολλών αρχαιολόγων, ο λόφος Ελληνικό, μεταξύ Βελβίνας και Αγ. Γεωργίου με ύψος 509 μ. από την επιφάνεια της θάλασσας, τειχίζεται και αποτελεί την ακρόπολη του **Μολυκρείου**, η οποία δεσπόζει του Κορινθιακού κόλπου. Το 1925 ο Αν. Ορλάνδος πραγματοποίησε ανασκαφή και έφερε στο φως το ναό του Ποσειδώνος, και προχώρησε στην αποτύπωση του τείχους της ακρόπολης. Η παρουσία αυτού του οργανωμένου ιερού και των διάσπαρτων αρχαιολογικών στοιχείων μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στην περιοχή της Βελβίνας και του Ελληνικού έχουμε κάποια σημαντική οικιστική εγκατάσταση, η οποία παρόλο που απουσιάζουν οι επιγραφικές μαρτυρίες ταυτίζεται με το Μολύκρειο. Ίσως το Μολύκρειο να ήταν ο κεντρικός συνοικισμός και σ' αυτόν ν' ανήκαν οι διάσπαρτοι μικροί οικισμοί.

Το αρχαίο θέατρο Μακύνειας

Σ' ένα μικρότερο λόφο, τρία χιλιόμετρα βόρεια του σημερινού Μολυκρείου, με πανοραμική θέα βρίσκεται η μονή Αγίου Γεωργίου κτισμένη στα 1862. Στο σημείο όπου σήμερα υπάρχει το εκκλησάκι του Αϊ Γιώργη υπήρχε βυζαντινή Μονή που καταστράφηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και ο μοναστηριακός χώρος κατοικήθηκε. Σε μικρή απόσταση από την εκκλησία, υπάρχουν τεράστιοι ογκόλιθοι, που δίνουν μεγαλοπρέπεια στο χώρο και δημιουργούν έκπληξη στον επισκέπτη.

Παραθαλάσσιος Ξενώνας στη Μακύνεια

Η αρχαία μικρή πόλη **Μακύνεια** βρισκόταν πλησίον του όρους Ταφιασσού (Κλόκοβα) προς τη μεριά της Μολυκρείας (Μολύκρειον).

Η Μακύνεια ήταν Λοκρική πόλη κοντά στα σύνορα με τους Αιτωλούς και δε γνωρίζουμε με βεβαιότητα πότε πέρασε στην κυριαρχία των Αιτωλών. Ίσως αυτό να έγινε το 338 π.Χ., την εποχή που ο Φίλιππος ο Β' ο Μακεδών κατέλαβε τη Ναύπακτο.

Στη θέση «Παλαιόκαστρο» της Μακύνειας, πάνω στο λόφο που ελέγχει ολόκληρη την περιοχή και τον Πατραϊκό κόλπο έγιναν ανασκαφές από τον αρχαιολόγο Λάζαρο Κολώνα και αποκαλύφθηκε ένα θαυμάσιο θέατρο, αρχαίος ναός και η περίμετρος του κάστρου, που χρονολογούνται τον 3ο π.Χ. αιώνα.

Σήμερα η Μακύνεια αποτελεί θαυμάσιο παραθεριστικό κέντρο με ωραιότες ακρογιαλιές και κατακάθαρη θάλασσα. Η όμορφη θάλασσά της είναι αρμονικά δεμένη με το καταπράσινο περιβάλλον, συνθέτοντας μία εικόνα απaráμιλλου κάλλους και ομορφιάς.

Η υπέροχη παραλία της Μακύνειας συγκεντρώνει πολλούς λουόμενους τους καλοκαιρινούς μήνες.

Στους πρόποδες της Κλόκοβας είναι ο συνοικισμός της **Ρίζας**, στην παραλιακή περιοχή της οποίας λειτουργούν παιδικές κατασκηνώσεις και δημιουργείται ένας σύγχρονος παραθεριστικός οικισμός. Στη θέση όπου σήμερα βρίσκεται ο οικισμός Μαγκλαρέϊκα στους βυζαντινούς χρόνους υπήρχε το χωριό **Σοποτό**, όπου υπήρχαν, σύμφωνα με περιγραφές, πανδοχεία και αγκυροβόλια για μικρά καράβια.

Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΞΕΝΩΝΕΣ & ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	ΑΝΤΙΡΡΙΟ	Ξενοδοχείο «ΑΝΤΙΡΡΙΟ»	Κατσούδα Νικολίτσα	26340 31450
	ΜΑΚΥΝΕΙΑ	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Δημητριάδης Χρήστος	26340 31557
	ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Φούντζουλας Παναγιώτης	26340 31396 6945 046112
	ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ	Κάμπινγκ 90 θέσεων	Ντούνη Αγγελική	26340 31665

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΨΑΡΟΤΑΒΕΡΝΕΣ & ΠΑΡΑΛΙΑΚΑ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	ΜΑΚΥΝΕΙΑ	Ψαροταβέρνα	Λάμπας Γιώργος	26340 31529 6977 416358
	ΜΑΚΥΝΕΙΑ	Ψαροταβέρνα «Ο ΒΑΣΙΛΗΣ»	Γαλής Γεώργιος	26340 31529 6944 181805
	ΜΑΚΥΝΕΙΑ	Ψαροταβέρνα «ΤΟ ΜΑΪΣΤΡΑΛΙ»	Αλεξόπουλος Λάμπρος	26340 31755 6944 829191
	ΜΑΚΥΝΕΙΑ	Εσπιατόριο	Δημητριάδης Χρήστος	26340 31557
	ΡΙΖΑ	Ψησταριά «Ο ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ»	Ανδρεόπουλος Δημήτριος	26340 31535

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΕΙΑΣ

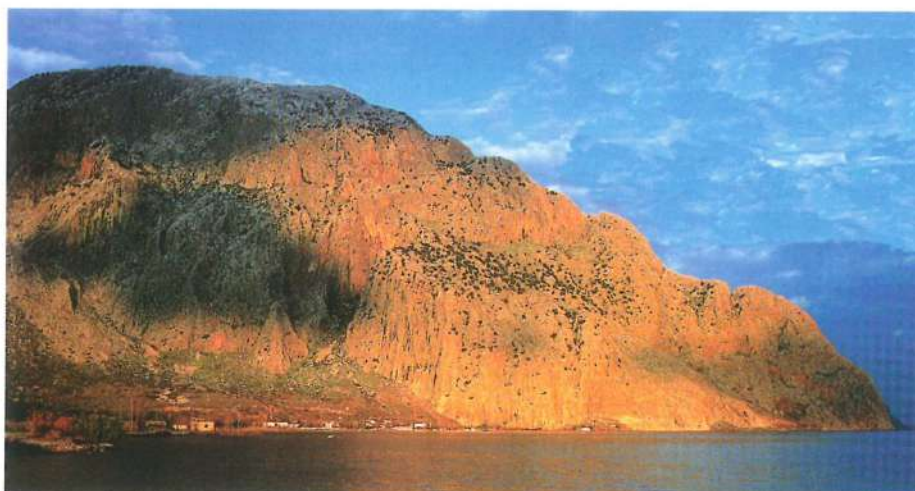
Ο ορεινός κωνοειδής όγκος που συναντάμε ακολουθώντας την εθνική οδό Αντιρρίου - Μεσολογγίου, μετά το Δήμο Αντιρρίου είναι η Κλόκοβα ή Ταφιασσός, όπως ονομαζόταν στην αρχαιότητα, και αποτελεί το όριο των δήμων Αντιρρίου και Χάλκειας.

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΕΙΑΣ			
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Τρικόρφου	440	Καλαβρούζας	132
Γαυρολίμνης	363	Γαλατά	1.090
Άνω Βασιλικής	177	Περιθωρίου	210
Βασιλικής	329		
ΣΥΝΟΛΟ 2.863			

Ο επόμενος ορεινός όγκος στα αριστερά, δίδυμος της Κλόκοβας είναι η Βαράσοβα ή Χαλκίς, που υψώνεται κατακόρυφα πάνω από τη θάλασσα.

Στο λόφο της Αγίας Τριάδας στην Κάτω Βασιλική, ήταν η Ακρόπολη της αρχαίας πόλης που την αναφέρει ο Όμηρος, «αγχίαλος Χαλκίς». Στα άκρα του λόφου φαίνονται τα ίχνη των τοίχων του κάστρου, ενώ στην κορυφή φαίνονται τα ερείπια μιας τεράστιας παλαιοχριστιανικής Βασιλικής του 5ου ή 6ου μ.Χ. αιώνα. Από τη Βασιλική αυτή πήρε το όνομά της η περιοχή. Εντός των τειχών της παλαιοχριστιανικής Βασιλικής διασώζονται ερείπια μικρού βυζαντινού ναού, γεγονός που αποδεικνύει τη συνεχή κατοίκηση της περιοχής.

Ο ορεινός όγκος της **Βαράσοβας** που υψώνεται κατακόρυφα πάνω από τη θάλασσα στην Κάτω Βασιλική του δήμου Χάλκειας στη βυζαντινή εποχή

Η Κάτω Βασιλική στη βάση του "ιερού βουνού" της Αιτωλίας, τη Βαράσοβα.
(Αιτωλοακαρνανία, έκδ. ΤΕΔΚ Αιτωλ/νίας)

ήταν κέντρο μοναχισμού και ασκητισμού. Αναφέρεται ο αριθμός των 72 εκκλησιών, ερειπωμένων μονών και αρκετών σπηλαιωδών ασκηταριών στην ευρύτερη περιοχή.

Το πλέον αξιόλογα μοναστήρια είναι των Αγίων Πατέρων στη βορειοανατολική και του Αγίου Δημητρίου στη νοτιοανατολική πλευρά με εικονογράφηση του 11ου και 14ου αιώνα.

Στην νότια απόκρημνη πλευρά του βουνού, στα δυτικά του χωριού, και σε υψόμετρο 80 περίπου μέτρων από τη θάλασσα βρίσκεται ευρύχωρο σπήλαιο, στο εσωτερικό του οποίου σώζονται ερείπια βυζαντινού οργανωμένου ασκητικού συγκροτήματος. Η τοπική παράδοση διέσωσε το τοπωνύμιο “Αι- Νικόλας” και η λατρευτική παραδοσιακή συνείδηση των κατοίκων των γύρω χωριών διατήρησε την ιερότητα του χώρου.

Το σπήλαιο του Αγίου Νικολάου είναι η μοναδική αυτού του είδους **εγκλείστρα** που ανακαλύφθηκε στον Ελλαδικό χώρο και παρ’ όλη την ερειπωμένη κατάσταση, στην οποία βρίσκεται, εντυπωσιάζει με την οργάνωση που φαίνεται ότι διαθέτει και το φρουριακό χαρακτήρα.

Πάνω από τη θέση Λιμνοπούλα, στον ορεινό όγκο της Βαράσοβας, διατηρούνται τα επιβλητικά τείχη του οχυρού κάστρου της **Πάγκαλης**, που ήταν η ακρόπολη της ομώνυμης πόλης. Τα τείχη αυτά χρησίμευαν ως καταφύγιο ή ήσαν ένα από τα φρούρια της πόλης. Μάλιστα η παράδοση θέλει να συνδέεται το κάστρο της Πάγκαλης με την πόλη, με υπόγεια σήραγγα.

Η εκκλησία της Παναγίας Παναξιώτισσας που βρίσκεται στην κατάφυτη κοιλάδα της Γαβρολίμνης 16 χιλιόμετρα δυτικά της Ναυπάκτου, είναι κτίσμα του 10ου αιώνα και ο τύπος της αποτελεί ένα μεταβατικό στάδιο στην εξέλιξη της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Ο τρούλος της είναι ένα πραγματικό κομψοτέχνημα. Το επίθετο της Παναγίας «Παναξιώτισσα» είναι μοναδικό στον ορθόδοξο χώρο και πιθανότατα σημαίνει «αυτή που αξιώθηκε των πάντων».

Η ακρόπολη της “αγιάλου Χαλκίδας”
στη θέση Αγία Τριάδα στην Κάτω Βασιλική

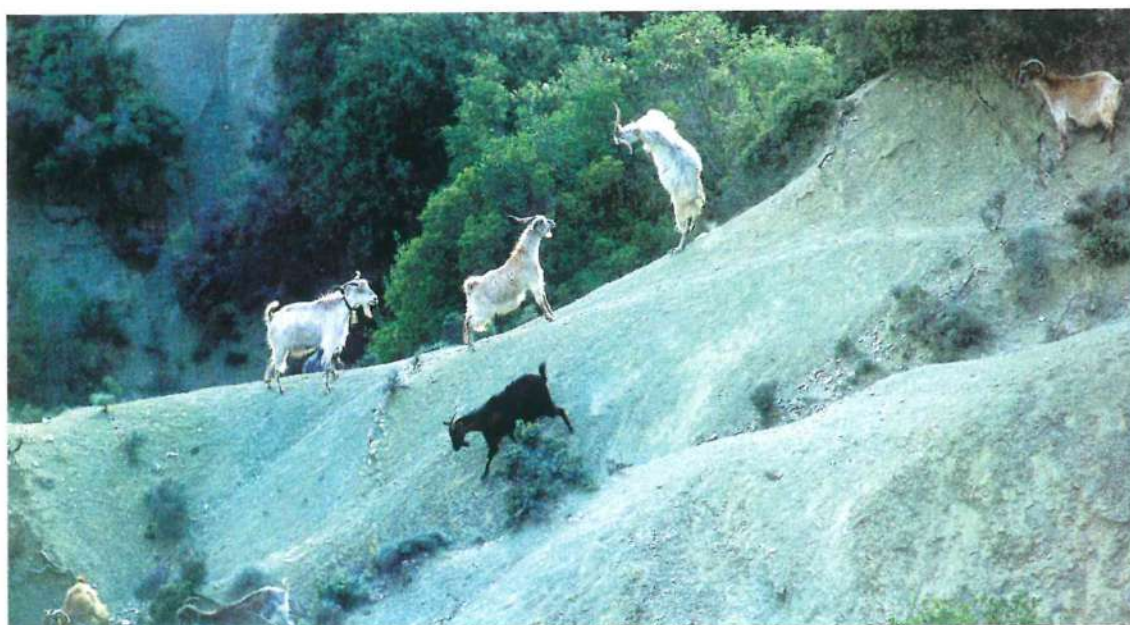

Ο ναός της Παναγίας Παναξιώτισσας
στη Γαβρολίμνη Χάλκειας

Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΞΕΝΩΝΕΣ & ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΧΑΛΚΕΙΑΣ	Κ. ΒΑΣΙΛΙΚΗ	Ξενοδοχείο «ΠΗΝΕΛΟΠΗ»	Χρυσικοπούλου Πην.	26340 45493
	Κ. ΒΑΣΙΛΙΚΗ	Ξενώνας «ΠΟΡΤΟ ΜΕΛΑΣ»	Μελά Απόστολος	26340 45487
	ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΓΑΛΑΤΑ	Ξενώνας	Κίρκινέζος Χρήστος	26310 41300
	ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΓΑΛΑΤΑ	Ξενώνας «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ»	Κεχαγιά Μαρία	26310 41208
	ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΓΑΛΑΤΑ	Ξενώνας	Μούρκος Ιωάννης	26310 41216
	ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΓΑΛΑΤΑ	Ξενώνας	Γκίκα Γλύκα	26310 41392
	ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΓΑΛΑΤΑ	Ξενώνας	Πλής Βασίλης	26310 41122

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΨΑΡΟΤΑΒΕΡΝΕΣ & ΠΑΡΑΛΙΑΚΑ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΧΑΛΚΕΙΑΣ	ΧΑΝΙΑ ΓΑΒΡΟΛΙΜΝΗΣ	Ψισταριά	Κακολύρη Σοφία	26340 45678
	ΧΑΝΙΑ ΓΑΒΡΟΛΙΜΝΗΣ	Ψισταριά	Μαστραπός Ιωάννης	26340 45347
	Κ. ΒΑΣΙΛΙΚΗ	Ταβέρνα	Παναγιωτόπουλος Γιάννης	26340 45312
	ΤΡΙΚΟΡΦΟ	Ψισταριά	Δελημάρη Βασιλική	26340 45323
	ΤΡΙΚΟΡΦΟ	Ψισταριά	Δανιήλ Παναγιώτης	26340 45370
	ΤΡΙΚΟΡΦΟ	Ψισταριά	Δελημάρης Θεόδωρος	26340 45272
	ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΓΑΛΑΤΑ	Ψισταριά	Μπράτσος Γεώργιος	26310 41125
	ΚΡΥΟΝΕΡΙ ΓΑΛΑΤΑ	Ψαροταβέρνα	Παγωνιάς Χρήστος	26310 41162

Οι πλαγιές της Κλόκοβας είναι ιδανικές για κτηνοτροφία
(Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Ναυπάκτου)

ΔΗΜΟΣ ΕΥΠΑΛΙΟΥ

Οι δήμοι Ευπαλίου και Τολοφώνας καλύπτουν την επαρχία Δωρίδας του νομού Φωκίδας. Οι δύο αυτοί δήμοι αποτελούν την ανατολική συνέχεια του δήμου Ναυπάκτου και βρίσκονται πάνω στον οδικό άξονα Αντιρρίου – Ιτέας που οδηγεί στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών. Πρόκειται για μια πανέμορφη περιοχή με εξαιρετικές εναλλαγές και ποικιλία τοπίων. Η Δωρίδα διαθέτει δανδελωτές ακτές, πανέμορφα παραλιακά χωριά, πεντάκαθαρες παραλίες και τα νησιά Τριζόνια. Πάνω από το παραθαλάσσιο μέτωπο υψώνονται καταπράσινες λεκάνες με χαμηλή στην αρχή βλάστηση η οποία καταλήγει σε πανύψηλα και φιλικά δάση με έλατα. Εκεί κρύβονται οικισμοί με φιλόξενους ανθρώπους, πλούσια ιστορία, αρχαιολογικά και θρησκευτικά μνημεία, πλούσια λαϊκή παράδοση.

Το Ευπάλιο, μια ωραία κωμόπολη με 800 κατοίκους, είναι σήμερα κτισμένο στις παρυφές των ερειπίων του αρχαίου Ευπαλίου, ονομαστής πόλης των Οζολών Λοκρών. Είναι πρωτεύουσα του νέου Δήμου που προήλθε από τη συνένωση δεκαέξι κοινοτήτων: Ευπαλίου, Δροσάτου, Φιλοθέης, Τρικόρφου, Κάμπου, Τειχίου, Παλαιοξαρίου, Ποτιδάνειας, Κλήματος, Μοναστηρακίου, Μαραθιά, Πύργου, Σεργούλας, Μανάγουλης, Μαλαμάτων και Καστρακίου.

Οι χιλιάδες επισκέπτες του Δήμου κατά τη θερινή περίοδο, έχουν την μοναδική ευκαιρία να απολαύσουν τα θαλασσινά τους μπάνια στις μαγευτικές, δαντελωτές, καθαρές ακρογιαλιές του Δήμου Ευπαλίου. Η αμμουδερή παραλία της Χιλιαδούς, η ωραιότατη παραλία στο Σκάλωμα, ο πανέμορφος Μαραθιάς και η ακρογιαλιά της Σεργούλας δίνουν την αίσθηση ότι βρίσκεται κανείς σε νησί.

Το γραφικό και παραδοσιακό **Μοναστηράκι** είναι ένα στολίδι στις βόρειες ακτές του Κορινθιακού κόλπου. Είναι κτισμένο στην πλαγιά του λόφου Κόκκινου που καταλήγει σε μικρό λιμανάκι, όπου βρίσκουν καταφύγιο οι βάρκες των ψαράδων. Η διατήρηση πολλών πετρόκτιστων κατοικιών και η καλαίσθητη

Άποψη από το Μοναστηράκι Ευπαλίου

Η υπέροχη παραλία της Χιλιαδούς Ευπαλίου με την ψιλή άμμο.

αρχιτεκτονική των νέων κατοικιών κατέστησε το Μοναστηράκι τουριστικό θέρετρο. Τη γραφικότητα του χώρου συμπληρώνει η ύπαρξη της λιμνούλας στη δυτική είσοδο του χωριού. Το Μοναστηράκι συνδυάζει αφ' ενός μεν την ήσυχη ζωή που επιθυμούν οι επισκέπτες μεγαλύτερων ηλικιών, αφ' ετέρου δε και την έντονη νυκτερινή ζωή της νεολαίας. Στο γραφικό λιμανάκι κάτω από βαθύσκιωτα δένδρα θα βρείτε ψαροταβέρνες. Δεξιά και αριστερά του χωριού θα βρείτε καθαρές ακτές για μπάνιο, καθώς και μπαράκια για διασκέδαση και χορό.

Πάνω από την πανέμορφη αυτή παραλιακή ζώνη του Κορινθιακού κόλπου απλώνονται τα ορεινά τοπικά διαμερίσματα του δήμου Ευπαλίου **Τείχιο**, **Παλαιοξάρι** και **Ποτιδάχεια**. Ο επισκέπτης μαγεύεται από μια απολαυστική διαδρομή μέσα στο όμορφο δάσος με εκπληκτική χλωρίδα. Σε πολλά σημεία υπάρχουν φυσικές πηγές στολισμένες με πετρόκτιστες βρύσες έτοιμες να δροσίσουν τους ταξιδιώτες.

Οι περιοχές του ορεινού συγκροτήματος του δήμου Ευπαλίου (Βαρνάκοβα και το βουνό Τρίκορφο) είναι πολύ ενδιαφέρουσες για κοντινές εκδρομές με αυτοκίνητο ή πεζοπορώντας στις επιλεγμένες και ειδικά χαραγμένες υπέροχες διαδρομές – μονοπάτια μέσα από δάση, μικρές χαράδρες, χείμαρρους, γραφικά χωριά. Το βουνό **Τρίκορφο** (1550 μ. υψόμετρο) είναι φιλικό στους επισκέπτες του. Διαθέτει τοπία σκιερά, σκεπασμένα από θόλους φυλλωμάτων και ωραίους χώρους υποδοχής και φιλοξενίας των ασκούμενων ορεινοτουριστών. Στην κορυφή του βουνού η ομορφιά είναι απερίγραπτη και η θέα του κορινθιακού κυριαρχική.

Τα σπουδαιότερα αξιοθέατα της περιοχής είναι :

Το μοναστήρι της Παναγίας Βαρνάκοβας. Σχέδιο του ζωγράφου Γιάννη Μπούρα.

Στην περιφέρεια του γειτονικού δήμου Ευπαλίου, στο 21ο χιλιόμετρο του επαρχιακού δρόμου Ναυπάκτου – Λιδορικού, υπάρχει διακλάδωση, η οποία μετά από 6 χιλιόμετρα μας οδηγεί στο ιστορικό μοναστήρι της **Βαρνάκοβας**. Το μοναστήρι της Παναγίας της Βαρνάκοβας είναι το πέμπτο αρχαιότερο μοναστήρι της χώρας, ένα μόλις χρόνο νεότερο από το Μεγάλο Μετέωρο. Ιδρύθηκε το 1077 από τον Όσιο Αρσένιο που ασκήτεψε σε μια σπηλιά, κοντά στο μοναστήρι. Οι αυτοκράτορες του Βυζαντίου Κομνηνοί καθώς επίσης και οι δεσπότες του Δεσπο-

τάτου της Ηπείρου Άγγελοι Κομνηνοί και Παλαιολόγοι συνέδεσαν το όνομά τους με μια σειρά αφιερώσεων στο μοναστήρι. Στον απελευθερωτικό αγώνα του Έθνους, το μοναστήρι προσέφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες. Το ανατίναξε ο Κιουταχής το 1826 και το ανοικοδόμησε ο Ιωάννης Καποδίστριας το 1831.

Το μοναστήρι βρίσκεται μέσα σ' ένα μαγευτικό, γαλήνιο και πανοραμικό τοπίο γεμάτο βλάστηση και πανύψηλα δένδρα. Πρόσφατα άρχισε να ανακαινίζεται ριζικά, με την παρουσία οργανωμένης και δραστήριας γυναικείας Αδελφότητας και αποτελεί χώρο ψυχικής ανάτασης και πνευματικής γαλήνης.

Μερική άποψη από τη μονή Αυγουστίνου και Σεραφείμ Σαρών.

Στο Τρίκορφο Δωρίδας έχουν δημιουργηθεί δύο μοναστικές κοινότητες με έντονη κοινωνική και πνευματική δραστηριότητα. Είναι η μονή των **Αγίων Αυγουστίνου και Σεραφείμ Σαρών** που είναι γνωστή ως η μονή με τα 400 σήμαντρα και τις 62 καμπάνες, οποία απέχει 18 χιλιόμετρα από τη Ναύπακτο. Κτίσθηκε στις αρχές τις δεκαετίας του 1990 με πρωτοβουλία του Αρχιμανδρίτη Νεκταρίου Μουλατσιώτη. Σύντομα πλαισιώθηκε από νέους μοναχούς οι οποίοι αποτελούν μια δραστήρια αδελφότητα με έντονη δραστηριότητα και πρωτότυπες μεθόδους προσέγγισης των νέων που την έκανε γνωστή σ' όλη την Ελλάδα (τηλ. 26340 44282).

Η άλλη είναι η γυναικεία μονή αφιερωμένη στον άγιο του 20ου αιώνα, τον Άγιο **Νεκτάριο**. Ιδρύθηκε το 1991 σε όμορφο τοπίο επί του επαρχιακού δρόμου 5,5 χιλιόμετρα πριν το χωριό Τρίκορφο.

Χαρακτηριστικό του μοναστηριού είναι το κατασκευασμένο σύμφωνα με τα πρωτοχριστιανικά πρότυπα τμήμα των κατακομβών. Οι επισκέπτες των κατακομβών έχουν την ευκαιρία να πάρουν μια ιδέα σχετικά με τις συνθήκες της ζωής και της λατρείας των πρώτων χριστιανών (τηλ. 26340 44391).

Κοντά στο Ευάλιο, πάνω σε ωραιότατο αντέρεισμα μεγάλου οργανωμένου «πλατανιά», βρίσκεται ο παλιός ναός του μικρομονάστηρου Άϊ-Γιάννης Ευαλίου. Χαρακτηριστικό είναι το ωραιότατο καθολικό μοναδικής τέχνης βυζαντινής τεχνοτροπίας. Πρόκειται για εξαιρετο, όσο και σπάνιο μνημείο αρχιτεκτονικής βυζαντινής τέχνης σε ολόκληρα τα Βαλκάνια.

Το «**Κεφαλογιόφυρο**», στις κλεισούρες του Μορνοπόταμου είναι εξαιρετο και μοναδικό στη περιοχή μνημείο γεφυροποιίας, άριστα κατασκευασμένο και πολύ καλά διατηρημένο.

Η μονή Αγίου Νεκταρίου στο Τρίκορφο Ευαλίου

Άποψη από το λαογραφικό μουσείο Ευπαλίου

Το **Λαογραφικό Μουσείο Ευπαλίου** με πλούσια παραδοσιακή τοπική συλλογή είναι ένα ενδιαφέρον σημείο που μπορεί κανείς να επισκεφθεί.

Στο **Μαραθιά** και στη **Χιλιαδού** υπάρχουν αλιευτικά καταφύγια, που χρησιμοποιούνται και για τον ελλιμενισμό μικρών σκαφών αναψυχής.

Κάθε χρόνο, κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις στα παραλιακά Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου Ευπαλίου, στον οικισμό Χιλιαδούς της Μανάγουλης, στο Μαραθιά και στο Μοναστηράκι αλλά και στην έδρα του Δήμου στο Ευπάλιο, με τη συμμετοχή και την διοργάνωση του Δήμου. Στις εκδηλώσεις περιλαμβάνονται θεατρικές παραστάσεις, θέατρο σκιών, μουσικές συναυλίες, εκθέσεις ζωγραφικής κλπ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εκδηλώσεις Πολιτισμού του Βουνού και του Δάσους που διοργανώνονται κάθε Αύγουστο στην Ποτιδάνεια (35 χιλιόμετρα) από την Ένωση Ποτιδανείων με τη συμμετοχή του Δήμου. Περιλαμβάνουν θεατρικές παραστάσεις, μουσικές συναυλίες, έκθεση ζωγραφικής και πραγματοποιούνται μέσα σε ένα μαγευτικό βουνίσιο περιβάλλον αφήνοντας τις καλύτερες εντυπώσεις στους επισκέπτες.

Ο Μαραθιάς Δωρίδας

Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ				
	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΚΑΤΗΓ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΕΥΠΑΛΙΟΥ	BEACH APOLLO	Μαραθιάς	Β'	100	26340 91321 26340 91322
	CAPTAIN JIMMY'S	Μαραθιάς	Γ'	29	26340 91050 26340 91234
	ΧΙΛΙΑΔΟΥ	Χιλιαδού	Γ'		26340 71350

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΞΕΝΩΝΕΣ & ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΕΥΠΑΛΙΟΥ	ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ	Επιπλωμένα διαμερίσματα «AVRA STUDIOS»	Αποστολόπουλος Ευάγγελος	26340 52920
	ΧΙΛΙΑΔΟΥ	«Η όαση στη θάλασσα» Ενοικιαζόμενα δωμάτια	ROSENKOEETTER ULRICH	26340 38120 26340 38121
	ΧΙΛΙΑΔΟΥ	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Παπαδόπουλος Ιωαν.	26340 71337
	ΜΑΡΑΘΙΑΣ	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Μελίστας Αθανάσιος	26340 91060
	ΠΟΤΙΔΑΝΕΙΑ	Ξενώνας Ποτιδάνειας		

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΕΥΠΑΛΙΟΥ	ΠΑΛΑΙΟΞΑΡΙ	Ψησταριά	Αλεξοπούλου Παναγιώτα	22660 91322
	ΠΟΤΙΔΑΝΕΙΑ	Ψησταριά	Σταυράκης Γεώργιος	22660 91260
	ΤΕΙΧΙΟ	Εστιατόριο	Αλεξοπούλου Ρίτα	22660 91377
	ΤΕΙΧΙΟ	Χάνι Ρέρεσι	Τετόρου Νίτσα	26340 52333
	ΠΗΓΗ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	Ψησταριά	Σταυράκης Κωνσταντίνος	26340 52752
	ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	Ψησταριά «Το Μαντρί»	Γεωργακοπούλου Ζωή	26340 71150
	ΜΑΝΑΓΟΥΛΗ	Ψησταριά	Φούντας Βασίλης	26340 71255
	ΜΑΛΑΜΑΤΑ	Ψησταριά	Παπαδόπουλος Κων/νος	26340 71456
	ΜΑΛΑΜΑΤΑ	Ψησταριά	Καραδήμας Κων/νος	26340 71406
	ΣΚΑΛΩΜΑ	Εστιατόριο	Παπαναστασοπούλου Ξένη	26340 91333
	ΣΚΑΛΩΜΑ	Εστιατόριο	Κατσαρός Ιωάννης	26340 91790

Κατά μήκος της παραλιακής ζώνης υπάρχουν πολλά εστιατόρια, ταβέρνες και ψησταριές όπου μπορείτε να γευθείτε τοπικά φαγητά και φρέσκα θαλασσινά. Στο παρόν έντυπο προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τους χώρους εστίασης στα χωριά όπου δεν είναι πάντα αυτονόητο ότι θα βρει κανείς φαγητό.

ΔΗΜΟΣ ΤΟΛΟΦΩΝΑΣ

Η πρωτεύουσα του δήμου Τολοφώνας είναι η **Ερατεινή**, μία όμορφη παραλιακή κωμόπολη, που εξελίχθηκε σε άριστο θέρετρο. Κάθε καλοκαίρι ο Δήμος οργανώνει στην Ερατεινή τη «γιορτή της τράτας και της σαρδέλας».

Σημαντικά χωριά του δήμου είναι η παραλιακή **Γλυφάδα**, η **Πάνορμος**, με παραλιακό και μεσογειακό οικισμό, γνωστή για το εξαιρετικής ποιότητας ελαιόλαδο, η **Τολοφώνα** (Βιτρινίτσα), κτισμένη στα ερείπια της αρχαίας Τολοφώνας, με ωραίο παραλιακό οικισμό και το όμορφο νησί Τριζόνια, το μόνο κατοικημένο νησί του Κορινθιακού κόλπου, με τους απέναντι παραθαλάσσιους οικισμούς Σπηλιά και Χάνια. Στα Χάνια και τη σπηλιά υπάρχουν εστιατόρια και ψαροταβέρνες όπου μπορείτε να γευθείτε τοπικά φαγητά και φρέσκα θαλασσινά.

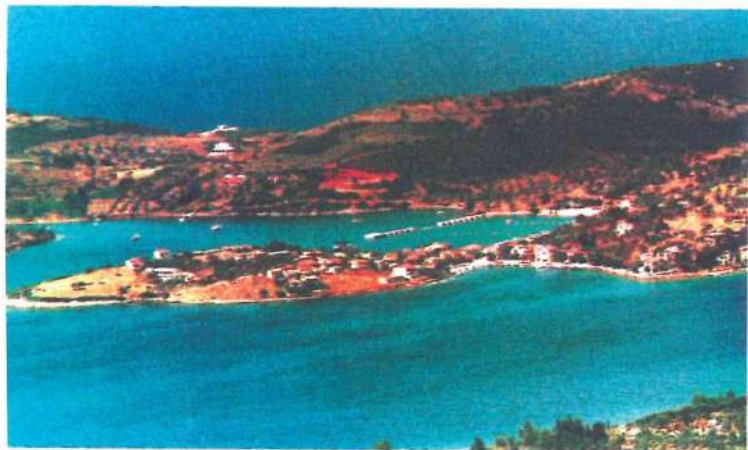
Ορεινά χωριά του δήμου είναι η **Ελαία**, υψόμετρου 350 μ., ενώ στα 700 μ. βρίσκονται η **Μακρινή**, η **Μηλέα** και η **Καλλιθέα**, με τους δύο παραλιακούς της οικισμούς, **Άγιο Σπυρίδωνα** και **Άγιο Νικόλαο**, όπου υπάρχει πορθμιακή γραμμή που συνδέει τη Φωκίδα με το Αίγιο.

Τα νησιά Τριζόνια. Το μεγαλύτερο νησί στον Κορινθιακό κόλπο βρίσκεται πολύ κοντά στην ακτή Γλύφας στο δήμο Τολοφώνας της Δωρίδας (30 χλμ. από Ναύπακτο). Με το όνομα Τριζόνια εννοούμε τη συστάδα νησιών Τριζόνια-Άγιος Ιωάννης και τη βραχονησίδα Πρασούδι. Κατοικείται μόνο το πρώτο. Έχει έντονα

νησιώτικο χαρακτήρα με μερικά παραδοσιακά κτίσματα και πολλές νεόκτιστες κατοικίες, ξενοδοχειακή μονάδα και ενοικιαζόμενα δωμάτια.

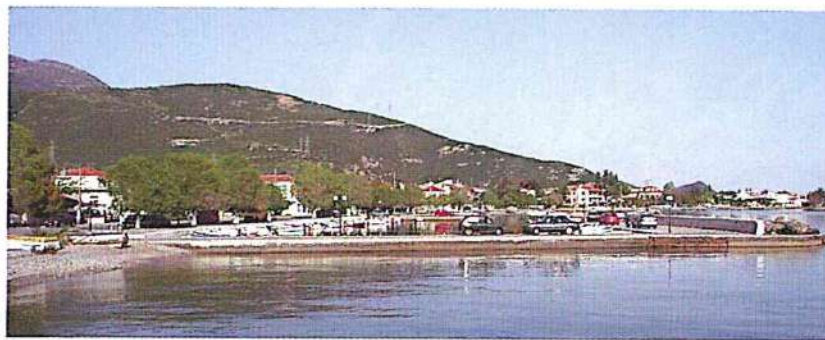
Η πρόσβαση γίνεται με καϊκι από τη Γλυφάδα. Ο επισκέπτης θα βρει ψαροταβέρνες, καφετερίες, καθαρές ακτές και κυρίως θα βρει ψυχία, αφού δεν υπάρχουν τροχοφόρα και θορυβώδη μπάρackια. Διαθέτει σύγχρονο φυσικό λιμάνι και προσφέρεται ιδιαίτερα για ορμητήριο των θιασωτών του ψαρέματος.

Κατάφυτο από μεγάλα πεύκα είναι το μικρό νησάκι Άϊ-Γιάννης που βρίσκεται 150 μ. αριστερά από το κυρίως νησί των Τριζονιών. Το παραδεισένιο αυτό νησάκι διεκδικείται από τη μονή Βαρνάκοβας και από την Αιγιώτικη οικογένεια Παναγιωτόπουλου, η οποία διαθέτει παραδοσιακή έπαυλη πάνω στο νησάκι. Το τρίτο νησάκι, η βραχονησίδα Πρασούδι, πουλήθηκε τελευταία σε ιδιώτη.

Το νησί Τριζόνια, είναι το μοναδικό κατοικημένο νησί του Κορινθιακού κόλπου.

Ο Αριστοτέλης Ωνάσης τη δεκαετία του 1950, πριν αγοράσει το Σκορπιό, προσπάθησε με δύο προσφορές του να αγοράσει το νησί Τριζόνια, αλλά οι κάτοικοι αντέδρασαν και απετράπη η αγορά του.

Το πανέμορφο παραλιακό χωριό Γλύφα.

Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ				
	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΚΑΤΗΓ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΤΟΛΟΦΩΝΑΣ	DUE SORELLE	Σπηλιά	Β'	36	22660 71384 22660 71067
	ANGELENA	Σπηλιά	Γ'	40	22660 71247 22660 71253
	DRYMNA	Τριζόνια	Γ'	29	22660 71204 22660 71304

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΤΟΛΟΦΩΝΑΣ	ΓΛΥΦΑΔΑ	Ψητοπωλείο – Πιτσαρία «Ο Ευκάλυπτος»	Αγουρίδου Παρασκευή	22660 71208
	ΓΛΥΦΑΔΑ	Καφε-ψηπιαριά	Βελίκος Χρήστος	22660 71520
	ΧΑΝΙΑ ΓΛΥΦΑΣ	Ψαροταβέρνα	Μακρανδρέου Αθανάσιος	22660 71269
	ΣΠΗΛΙΑ	Ψαροταβέρνα	Παρασκευά Μαριάννα	22660 71375
	ΣΠΗΛΙΑ	Εστιατόριο	Σταματογιάννης Αθανάσιος	22660 71377
	ΤΡΙΖΟΝΙΑ	Ψαροταβέρνα «Τα δυο λιμάνια»	Νικολακοπούλου Παναγιώτα	22660 71235
	ΤΡΙΖΟΝΙΑ	Ψαροταβέρνα «Όστρια»	Σταματογιάννης Σπύρος	22660 71228
	ΤΡΙΖΟΝΙΑ	Εστιατόριο «Πόρτο Τριζόνια»	Σταματογιάννης Αθανάσιος	22660 71229

Η κυρία Παρασκευά γουλιζει χταπόδια που μόλις ψάρεψε, τα οποία προορίζονται για την ψαροταβέρνα της στη Σπηλιά Τολοφώνας.

ΟΡΕΙΝΗ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑ

Το φυσικό περιβάλλον της Ναυπακτίας

Επάνω από τα όμορφα τοπία της παραλιακής Ναυπακτίας υψώνεται η ορεινή Ναυπακτία με ένα πολυσχιδές ανάγλυφο, όπου κυριαρχούν οι ορεινοί όγκοι, οι ρεματιές και το νερό. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι οι σμιλεμένες πλαγιές των Ναυπακτιακών βουνών, από την παραδοσιακή οικονομία, τους κτηνοτροφικούς δρόμους και τα χωράφια σε πεζούλες, που μαρτυρούν τον τιτάνιο αγώνα επιβίωσης δεκάδων γενεών.

Αποστάσεις:

Αθήνα – Ναύπακτος (μέσω Αντηρίου)	220 χλμ.	Ναύπακτος – Τερψιθέα	43 χλμ.
Ναύπακτος – Σίμος Πυλίνης	30 χλμ.	Ναύπακτος – Ελατού	49 χλμ.
Ναύπακτος - Πλάτανος	52 χλμ.	Ναύπακτος – Άνω Χώρα	55 χλμ.
		Ναύπακτος– Αμπελακιώτισσα	68 χλμ.

Η ορεινή Ναυπακτία είναι ένα από τα ομορφότερα κομμάτια της Ελλάδας από περιβαλλοντικής κυρίως άποψης. Το πολυσχιδές τοπίο και η γεωλογική δομή των πετρωμάτων της Ναυπακτίας ευνοεί την πλούσια και ποικίλη χλωρίδα. Ο επισκέπτης μαγεύεται από μια αισθησιακή και απολαυστική διαδρομή μέσα στα όμορφα δάση όπου εναλλάσσονται η βελανιδιά, το έλατο, η οξιά, το πλατάνι, η καστανιά και σε κάποια σημεία υπάρχουν όλα μαζί, δίνοντας ένα ξεχωριστό και μοναδικό χρώμα. Σε πολλά σημεία υπάρχουν φυσικές πηγές στολισμένες με πετρόκτιστες βρύσες έτοιμες να δροσίσουν τους ταξιδιώτες.

Οι άριστες αυτές οικολογικές συνθήκες της περιοχής αποτελούν ιδανικό

Η Άνω Χώρα πνιγμένη στη βλάστηση.

Η Ασπριά Αποδοτίας χιονισμένη.

τόπο για την επιβίωση μεγάλων και μικρών θηλαστικών και πτηνών. Τα σημαντικότερα άγρια ζώα, πτηνά και ερπετά του οικοσυστήματος της περιοχής είναι αγριογούρουνα, ζαρκάδια, ελάφια, αλεπούδες, λύκοι, λίγκες, κουνάβια, λαγοί, σκαντζόχοιροι, σκίουροι κ.ά. Από πλευράς πτηνών υπάρχουν πέρδικες, φάσες, γύπες, κίσσες, κοτσίφια, βλαχοκυριάρινες, τσαλαπετεινοί, δρυοκολάπτες, κουκουβάγιες και μερικά ζευγάρια βασιλαετών και χρυσαετών. Τα κυριότερα ερπετά της περιοχής είναι η δενδρογαλιά, η έχιδνα, η σαϊτούρα, ο τυφλίτης, φυλλοδάκτυλος και η χελώνα.

Από πλευράς ψαριών ο Εύηνος ποταμός συντηρεί ακόμη κάποια είδη ψαριών με εξέχουσα την άγρια πέστροφα αλλά και χέλια, γλανίδια, στροσίδια, τσερούκλες, χαμοσούρηδες και Ευηνογωβιούς. Στα νερά του Εύηνου βρίσκουν επίσης καταφύγιο σε ορισμένες περιοχές και βίδρες.

Μερικά από τα μοναδικά χαρακτηριστικά του οικοσυστήματος είναι το δάσος της οξιάς στη νότια πλευρά του όρους Σαράνταινας (ύψους 2000 μ.) είναι το νοτιότερο δάσος οξιάς στην Ευρώπη και διακρίνεται για την τροπική μορφή των δένδρων. Ενδιαφέρον επίσης προκαλούν τα διακόσια περίπου είδη μανιταριών, από τα οποία τα 70 είναι φαγώσιμα και τρία από αυτά ανακαλύπτονται για πρώτη φορά στην Ευρώπη. Τέλος, στην περιοχή ζουν 6 είδη δρυοκολάπτη από τα οποία το ένα πολύ σπάνιο με τροπικά χρώματα.

Αυτός ο πλούτος της άγριας πανίδας προκαλεί την προσέλευση κυνηγών απ' όλα τα μέρη Χώρας και η εκτός κανόνων θήρα δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους μείωσης βασικών ζώων και πτηνών που πολλές φορές φθάνουν στα όρια της εξαφάνισης ορισμένων από αυτά.

Πανέμορφα χωριουδάκια, κτισμένα σε υψόμετρο από 700-1000 μ. ανάμεσα σε πλατάνια, τρεχούμενα νερά και έλατα και σε απόσταση από 30 έως 80 χλμ., βόρεια από τη Ναύπακτο, συμπληρώνουν το τοπίο.

Από αρχιτεκτονικής και πολεοδομικής άποψης τα χωριά παρουσιάζουν αξιόλογα στοιχεία. Τα σπίτια των χωριών της ορεινής Ναυπακτίας σχεδόν στο σύνολό τους παρουσιάζουν από τις πιο παλιές και απλές ως τις νεότερες και σύνθετες μορφές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Το υλικό με το οποίο είναι κτισμένα τα παλιά σπίτια είναι συνήθως ο σχιστόλιθος, αφού η περιοχή διαθέτει άφθονα σχιστολιθικά πετρώματα. Η τεχνοτροπία είναι σαφώς επηρεασμένη από τη Ηπειρώτικη λαϊκή αρχιτεκτονική.

Σε πολλά από τα χωριά υπάρχουν σύγχρονες εγκαταστάσεις υποδοχής επισκεπτών, ξενοδοχεία, ξενώνες, ενοικιαζόμενα δωμάτια. Το ευχάριστο είναι ότι τα τελευταία χρόνια έγιναν σημαντικά έργα τουριστικής υποδομής σε πολλά χωριά της Ναυπακτίας. Πρώτα, το 1992, στην Άνω Χώρα χτίστηκε με ιδιωτι-

κή πρωτοβουλία ο Ξενώνας Crystal Mountain Hotel. Πρόκειται για ιδανικό χώρο μέσα στα έλατα που προσελκύει ολόκληρο το χρόνο πλήθος επισκεπτών για λίγες μέρες ξεκούρασης, γνωριμίας και απόλαυσης του καταπράσινου ελατόδασους.

Η Αναπτυξιακή Εταιρεία «Αιτωλία» Α.Ε. βοήθησε καθοριστικά στη δημιουργία πολλών ξενώνων σε αρκετά χωριά της Ναυπακτίας με το ειδικό πρόγραμμα LEADER. Έτσι σήμερα έχουν αναπτυχθεί κατάλληλες υποδομές τουριστικής ανάπτυξης με πολύ καλές υπηρεσίες.

Ολόκληρη η ορεινή Ναυπακτία, μετά την εποχή του πολέμου του 1940, μπήκε στο στάδιο της δημογραφικής καχεξίας. Η επαρχία μας πλήρωσε βαρύ φόρο στο βωμό της μετανάστευσης, της μεγάλης αυτής δοκιμασίας της νεότερης Ελλάδας.

Με αυτά τα δεδομένα, η γενική εικόνα της ορεινής Ναυπακτίας είναι ότι κατά τη διάρκεια του χειμώνα, ελάχιστες οικογένειες ξεχειμωνιάζουν εκεί και τα σχολεία είναι κλειστά. Όταν όμως φθάνουν οι καλοκαιρινοί μήνες, τα χωριά γεμίζουν από τους ξενιτεμένους, που επιστρέφουν στις προγονικές τους εστίες, οι παιδικές φωνές ζωντανεύουν κάθε οικισμό, και τα χωριά παίρνουν και πάλι για λίγο την παλιά τους χαρούμενη όψη. Οι μόνιμοι κάτοικοι της ορεινής Ναυπακτίας αξιοποιούν τη μορφολογία του εδάφους που είναι κατάλληλη για κτηνοτροφία λόγω της ύπαρξης αλπικών και χειμερινών βοσκοτόπων. Επίσης ο κλάδος της μελισσοκομίας έχει αναπτυχθεί μερικώς λόγω της κατάλληλης φυσικής κλωρίδας της περιοχής. Η πρωτογενής παραγωγή καλύπτει ίδιες ανάγκες ή κατευθύνεται στις κοντινές αγορές.

Η εκμετάλλευση του δασικού πλούτου της περιοχής είναι περιορισμένη. Τα καυσόξυλα είναι το κύριο παραγόμενο προϊόν. Επίσης υπάρχει μικρή παραγωγή ξυλοκάρβουνου, κορυφών ελάτης για Χριστουγεννιάτικα δέντρα και κάστανων.

Δύο είναι οι κεντρικοί οδικοί άξονες που διασχίζουν την ορεινή Ναυπακτία, αλλά υπάρχει και πληθώρα διακλαδώσεων που ενώνονται με πλέγμα δασικών δρόμων. Η κατάσταση του οδικού δικτύου δεν είναι και η καλύτερη δυνατή, ενώ η έλλειψη της πρότερης σήμανσης πολλές φορές δημιουργεί προβλήματα προσανατολισμού στους επισκέπτες. Οι κύριοι οδικοί άξονες που οδηγούν στην ορεινή Ναυπακτία είναι:

1. Ναύπακτος, Παληόπυργος, Ποκίστα, Πλάτανος, Χάνι Λιόλιου, Αράχοβα, Δομνίστα, Καρπενήσι.
2. Ναύπακτος, Ρέρεσι, Λιμνίτσα, Τερψιθέα, Ελατού, Άνω Χώρα, Αμπελακιώτισσα.
3. Ναύπακτος, Σίμος, Δορβιτσά, Λουτρά Στάχτης, Φαμίλα, Κόφτρα, Αβαρίκος, Θέρμο, Αγρίνιο.

Πολλές πέτρινες βρύσες κοσμούν το Ναυπακτικό τοπίο και δροσίζουν τους επισκέπτες τους.

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ			
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Σίμος	246	Ανθόφυτο	170
Δορβιτσά	130	Γάβρος	87
Φαμίλα	220	Ελευθέριανη	212
Ποκίστα	144	Παλαιόपुरγος	361
Στράνωμα	220	Στύλια	130
Μηλιά	80		
ΣΥΝΟΛΟ 2.000			

Ο δήμος Πυλήνης με έδρα το δημοτικό διαμέρισμα Σίμου είναι μια περιοχή με πλούσιο φυσικό περιβάλλον αλλά και με σημαντική παραδοσιακή κληρονομιά την οποία διατηρεί και προβάλλει.

Η ζεστασιά των ανθρώπων, τα όμορφα φυσικά τοπία, οι ενδιαφέρουσες οδοιπορικές διαδρομές και η πλούσια πολιτιστική δράση είναι μερικοί από τους λόγους για τους οποίους αξίζει να επισκεφθείτε το δήμο Πυλήνης.

Γραφικό και πανέμορφο κεφαλοχώρι είναι η έδρα του δήμου Πυλήνης, η Σίμου, σε υψόμετρο 850 μ. η οποία απέχει μόλις 32 χιλιόμετρα από τη Ναύπακτο. Χαρακτηριστικό του χωριού είναι τα πετρόκτιστα σπίτια, πολλά από τα οποία έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα και ανακαινίζονται. Το καμπαναριό της εκκλησίας που κτίσθηκε το 1860 και είναι αφιερωμένη στην Παναγία

Το σπίτι των Ξυδαίων στη Σίμο Πυλήνης είναι χαρακτηριστικό δείγμα λαϊκής αρχιτεκτονικής.

είναι αρχιτεκτονικό μνημείο ηπειρώτικης δημιουργίας.

Οι αξιόλογες πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνονται από το Δήμο σε συνεργασία με άλλους πολιτιστικούς φορείς του χωριού, τους καλοκαιρινούς μήνες, καθιστούν τη Σίμου ένα από τα περισσότερο ζωντανά και δραστήρια χωριά της ορεινής Ναυπακτίας, ενώ παράλληλα η αγάπη των Σιμιωτών για τη γενέτειρά τους αφήνει πολλές ελπίδες για τη μελλοντική πορεία του χωριού.

Όμορφες παραδοσιακές κατοικίες στην έδρα του δήμου Πυλίνης τη Σίμο.

Περιήγηση στα χωριά της Πυλίνης

Το πρώτο τοπικό διαμέρισμα του δήμου Πυλίνης που συναντάμε από τη Ναύπακτο είναι ο **Παλαιόπυργος** (20 χλμ). Ο Παλαιόπυργος είναι κτισμένος κατά συνοικισμούς σε δυο κοιλάδες, στη μεσημβρινή και δυτική πλαγιά του ορεινού όγκου Βλασινιάς, από τις οποίες η μια βλέπει τον Κορινθιακό κόλπο και η άλλη τον Εύηνο ποταμό. Οι κατοικίες του χωριού είναι διασκορπισμένες σε οκτώ μαχαλάδες σε επικλινές αλλά εύφορο έδαφος. Το όνομά του το πήρε από τον Πύργο που ήταν κτισμένος στην τοποθεσία Μαραθιάς.

Μεταξύ Παλαιόπυργου και Σίμου, πάνω στον κεντρικό οδικό άξονα, συναντάμε τη θέση **Ανεμάκι**, που είναι κομβικό σημείο της δυτικής Ναυπακτίας, αφού από το σημείο αυτό ξεκινάνε πληθώρα διακλαδώσεων με δρόμους που οδηγούν σ' όλη την επαρχία. Λίγο μετά τη θέση Ανεμάκι, διακλάδωση αριστερά μας οδηγεί στη δασωμένη θέση «Ρουπάκια», από όπου δρόμος δεξιά μάς οδηγεί στα τοπικά διαμερίσματα του δήμου Πυλίνης, τη **Στύλια** και τη **Συκιά Φαμίλας**.

Συνεχίζοντας τη διαδρομή μας από τη Συκιά Φαμίλας φθάνουμε στον οικισμό Κλεφτάλων **Φαμίλας** και από εκεί μπορούμε να πάμε είτε στον **Πόρο** και τα **Λουτρά Στάχτης** είτε στο **Ριγάνι** Ναυπάκτου. Στο Κλεφτάλων και στον Πόρο υπάρχουν ξενώνες για διαμονή και φαγητό.

Επιστρέφοντας στον κεντρικό οδικό άξονα και στη θέση **Ανεμάκι**, δεξιά διακλάδωση του δρόμου οδηγεί στην **Ελευθέριανη**. Τέσσερα χιλιόμετρα μετά τον Ανεμάκι, στη θέση Λιβαδάκια, υπάρχει διασταύρωση δύο δρόμων. Ο δρόμος δεξιά μας οδηγεί, μετά από πέντε χιλιόμετρα, στο γνωστό ναό της **Αγίας Κυριακής** Λεπτοκαρυάς και τον ομώνυμο ξενώνα - θέρετρο, μέσα στα έλατα σε μια μαγευτική τοποθεσία. Το γραφικό ξωκλήσι της Αγίας Κυριακής πανηγυρίζει στις 7 Ιουλίου, γεγο-

Από παλιά οι συγκεντρώσεις των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής στην εορτή της Αγίας Κυριακής αποτελούσαν μεγάλο θρησκευτικό και κοινωνικό γεγονός.

Στο Κλεφτάλωνο Φαμήλας, μέσα στην άγριας ομορφιάς φύση, βρίσκεται ο ξενώνας "Το μπαλκόνι του Εύηνου". Έχει θαυμάσιο προσανατολισμό με θέα τον Εύηνο ποταμό και προσφέρεται για ηρεμία και ξεκούραση.

νός που δίνει την ευκαιρία σε εκατοντάδες Ναυπάκτιους να μαζευτούν και να γιορτάσουν σ' ένα υπέροχο περιβάλλον.

Η **Ελευθέριανη** (49 χλμ) είναι κτισμένη στο βάθος χοάνης που σχηματίζεται από τα βουνά Παπαδιά και Μαλαθούνα σε έδαφος κατωφερικό και ελατοσκέπαστο, σε υψόμετρο 760 μέτρα.

Επιστρέφοντας στον κεντρικό οδικό άξονα, μετά τη Σίμου, σε απόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων, συναντάμε την **Ποκίστα** (36 χλμ). Στην είσοδο της Ποκίστας από Σίμου, διακλάδωση αριστερά μας οδηγεί στα τοπικά διαμερίσματα του δήμου

Δορβιτσά και Στράνωμα.

Η **Δορβιτσά** (38 χιλιόμετρα), είναι ένα πυκνοκτισμένο χωριό στους πρόποδες του βουνού Καρδαράς, που είναι αντέρεισμα της μεγάλης οροσειράς Παπαδιάς, σε υψόμετρο 700-750 μέτρα. Είναι γενέτειρα του Αρχιεπισκόπου και Αντιβασιλιά Δαμασκηνού Παπανδρέου. Στα βόρεια της Δορβιτσάς στον παραπόταμο Κότσαλο που ενώνει την Πυλήνη με το Πρόσχοιο υπάρχει πέτρινη γέφυρα του 18ου αιώνα. Στα δυτικά του χωριού, μέσα σ' ένα πυκνό δάσος, στη θέση «Γερακάρη», βρίσκεται παλαιό μοναστήρι, ερημοκλήσι σήμερα της Παναγίας, όπου γίνεται μεγάλο πανηγύρι τη Δευτέρα του Πάσχα.

Δυτικότερα η **Στράνωμα** (49 χλμ) είναι κτισμένη σε υψόμετρο 560 μέτρων στις δυτικές πλαγιές του βουνού «Κορφές», μεταξύ δύο λόφων απλώνεται μέχρι τον κάμπο του Εύηνου ποταμού. Μετά τη Στράνωμα συναντάμε τα **Λουτρά Στάχτης**. Πρόκειται για τις ιαματικές πηγές που βρίσκονται στον ομώνυμο οικισμό των οποίων οι ιδιότητες ήταν γνωστές από τους αρχαίους χρόνους. Από τον Όμηρο αναφέρονται ως «πηγή της βασίλισσας Καλλιρρόης», ενώ κατά τον ιστορικό και γεωγράφο Στράβωνα (65 π.Χ. – 23 μ.Χ.) αναφέρονται ως «Λουτρά του Ηρακλέους». Πολλοί μύθοι συνδέουν αυτό το ξεχωριστό τοπίο με τα πλατάνια και την ιδιαίτερη υφή του χώματος, με μυθικούς ήρωες οι οποίοι «ανελάμβαναν δύναμη και ομορφιά, κολυμπώντας στους ευρύχωρους φυσικούς λουτήρες, που ήσαν εγκατεσπαρμένοι στα ριζά του βουνού». Λένε ότι ακόμα και η Κλεοπάτρα η βασίλισσα της Αιγύπτου ήρθε εδώ.

Σήμερα, τα Λουτρά Στάχτης προσφέρουν τη δυνατότητα λουτροθεραπείας για τη θεραπεία παθήσεων του δέρματος, αρθρίτιδες και ποσιθεραπεία για όσους έχουν νεφρικές διαταραχές ή λοιμώξεις του ουροποιητικού συστήματος. Λειτουργούν τους καλοκαιρινούς μήνες και διαθέτουν εγκαταστάσεις

παραμονής λουομένων, εστιατόριο, καφενείο.

Από τα Λουτρά Στάχτης και τον οικισμό **Πλατανιά Φαμίλας** μπορούμε να περάσουμε τον Εύννο από το γεφύρι των Στενών κοντά στον Πόρο και να βρεθούμε στα χωριά Κόφτρα, Αβαρίκο, και Ανάληψη του Θέρμου. Επίσης αμαξιτός δρόμος οδηγεί στον Κάτω Κάμπο, Άνω Κάμπο και Διπόταμα Στράνωμας. Στον Άνω Κάμπο υπάρχει η «συρματογέφυρα» στον Εύννο που αντικατέστησε το παλιό «καρέλι» και συνδέει το Δήμο Πυλίνης με το δήμο Θέρμου (διαμέρισμα Χρυσοβίτσας). Από τα Λουτρά Στάχτης άλλος δρόμος οδηγεί στον **Κάμπο Σίμου**, ο οποίος καταλήγει στη Σίμου. Στον παραπόταμο του Εύννου Πόριαρη που χωρίζει τον Κάμπο και τα Λουτρά από τη Στύλια και τη Φαμίλα, υπάρχει χαρακτηριστικό πέτρινο γεφύρι που μάλλον κτίσθηκε στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα.

Επιστρέφοντας στον κεντρικό οδικό άξονα από την **Ποκίστα** μπορούμε με βόρεια κατεύθυνση να φθάσουμε σε ένα άλλο τοπικό διαμέρισμα του Δήμου Πυλίνης τη **Μηλιά**, που είναι κτισμένη σε υψόμετρο 800 μέτρων, μέσα σε δάσος δρυών στα βορειοδυτικά του βουνού Μαλαθούνα.

Σπάνια ομορφιά σε μια από τις πολλές στροφές του Εύννου ποταμού στην περιοχή του δήμου Πυλίνης.

Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΧΩΡΟΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΠΥΛΙΝΗΣ	ΛΟΥΤΡΑ ΣΤΑΧΤΗΣ	Ξενώνας «Καλλιρρόη»	Ντρέλιας	26340 43263
	ΚΛΕΦΤΑΛΩΝΟ ΦΑΜΙΛΑΣ	Ξενώνας «Το μπαλκόνι του Εύννου»	Αθανασόπουλος Γεράσιμος	26340 25533 6974 060588
	ΔΟΡΒΙΤΣΑ	Δημοτικός Ξενώνας		

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΧΩΡΟΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΠΥΛΙΝΗΣ	ΣΤΡΑΝΩΜΑ	Καφε-ταβέρνα	Καραθανάσης Γιώργος	26340 62111
	ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ ΦΑΜΙΛΑΣ	Ψησταριά - ταβέρνα	Αφοι Τσιριμώκου	26340 62236
	ΣΥΚΙΑ ΦΑΜΙΛΑΣ	Καφε-ταβέρνα	Τσιριμώκος Πάνος	26340 62266
	ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ ΠΑΛΑΙΟΠΥΡΓΟΥ	Καφε-ταβέρνα	Αδραχτάς Αριστείδης	26340 61966
	ΠΟΚΙΣΤΑ	Καφε-ταβέρνα	Τομαράς Αδάμ	26340 61223 6972 213669
	ΑΝΘΟΦΥΤΟ	Σύλλογος Λεπτοκαρυτών «Η Αγία Κυριακή»	Χοχτούλας Βασίλης	26340 62180

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ

Ο δήμος Αποδοτίας με έδρα το δημοτικό διαμέρισμα Άνω Χώρα (55 χιλιόμετρα από τη Ναύπακτο) είναι μια περιοχή που διαθέτει φυσικό περιβάλλον με παρθένα ομορφιά, απεριόριστο πράσινο και ανέγγιχτη φύση. Αν σ' όλα αυτά προσθέσει κανείς μια σειρά από παραδοσιακά ρουμελιώτικα χωριά που διαθέτουν πλούσια παράδοση και ξενώνες μέσα στα έλατα, καθώς και σπάνια χριστιανικά προσκυνήματα, τότε μια επίσκεψη στο δήμο Αποδοτίας καθίσταται επιτακτική.

ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ			
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Άνω Χώρα	404	Καλλονή	30
Αμπελακιώτισσα	231	Καταφυγίο	256
Γρηγόρι	74	Κεντρική	78
Ελατόβρυση	108	Κοκκινοχώρι	89
Κάτω Χώρα	41	Κυδωνιά	44
Κρουονέρια	122	Λεύκα	95
Αναβρυτή	95	Λιμνίτσα	90
Ασπριάς	136	Μανδρινή	73
Γραμμένη Οξυά	138	Πόδος	08
Ελατού	153	Τερψιθέα	333
ΣΥΝΟΛΟ 2.598			

Ο δήμος Αποδοτίας πήρε το όνομά του από τον αρχαίο λαό των Αποδωτών, οι οποίοι κατοικούσαν τη δυτική και ανατολική πλαγιά της νοτιοδυτικής συνέχειας του όρους Κόρακα. Πόλεις των αρχαίων Αποδωτών αναφέρονται η Ποτιδάνεια, το Κροκύλειο, το Τείχιο, η Απολλωνία και η πρωτεύουσα Αιγίτιο του οποίου η θέση πιστεύεται ότι είναι στη νότια περιοχή της σημερινής Τερψιθέας.

Σε υψόμετρο 900 μέτρων μέσα στις ελατοσκέπαστες πλαγιές του Αϊ-Λιά βρίσκεται ένα αυθεντικό χωριό της ορεινής Ναυπακτίας, η Αμπελακιώτισσα.

Περιήγηση στα χωριά του δήμου Αποδοτίας

Αρχίζουμε την περιήγησή μας από το νοτιότερο τμήμα του δήμου Αποδοτίας που είναι το τοπικό διαμέρισμα Ανθοφύτου. Η προσέγγισή του γίνεται από την Δάφνη και το δρόμο κατά μήκος του Μόρνου ποταμού.

Από το Ανθόφυτο δρόμος που περιζώνει τις απότομες πλαγιές του Μακρυνόρους διέρχεται από τα τοπικά διαμερίσματα Γάβρου και Καταφυγίου για να

φθάσει στην Αναβρυτή (25 χλμ).

Το δημοτικό διαμέρισμα του **Καταφυγίου** βρίσκεται κάτω από το Μακρυνόρους και σε υψόμετρο 600 μ. Η περιοχή αυτή υπήρξε κατά την Τουρκοκρατία πραγματικό καταφύγιο λόγω του βραχώδους και απόκρημνου της περιοχής όπου βρίσκονται πολλά σπήλαια. Είναι από τα πιο ζωντανά χωριά της περιοχής με 256 κατοίκους μαζί με τον οικισμό του Γολεμίου (απογραφή 2001). Κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η κτηνοτροφία με σημαντικότατο αριθμό ζώων.

Το τοπικό διαμέρισμα **Αναβρυτής** είναι ένα ιστορικό χωριό που βρίσκεται στην ανατολικά πλευρά του όρους Μακρυνόρος ανάμεσα στα χωριά Καταφύγιο και Κεντρική. Συνδέεται με δρόμο μήκους 25 χιλιομέτρων με την Ναύπακτο μέσω Ανθοφύτου - Γάβρου - Καταφυγίου. Στην περιοχή της Αναβρυτής, κρυμμένο στο βάθος μιας κατάφυτης ρεματιάς, βρίσκεται ένα αληθινό μνημείο της φύσης με λαμπερούς σταλακτίτες και σταλαγμίτες, το σπήλαιο της **Δρακότρυπας**. Το σπήλαιο αυτό είναι γνωστό από το 1969 και έχει εξερευνηθεί σε έκταση 1.100 τ.μ. σε μήκος διαδρόμων 500 μέτρων περίπου. Πρόκειται για καλλιτέχνημα της φύσης με λίμνες, υπόγειο ενεργό ποτάμι και πλήθος σταλαγμιτών και σταλακτιτών που δημιουργούν παντοειδή σχήματα και σχέδια απaráμιλλης και ίσως μοναδικής ομορφιάς για την Ελλάδα. Δυστυχώς όμως το θαυμάσιο αυτό φυσικό μνημείο δεν έχει αξιοποιηθεί τουριστικά.

Ανατολικά της Αναβρυτής, αλλά με πρόσβαση από την οδική αρτηρία “Γέφυρας Ρέρεσι – Λιμνίτσας – Κοκκινοχωρίου – Χρυσόβου” βρίσκεται το τοπικό διαμέρισμα της **Ασπριάς** του δήμου Αποδοτίας. Είναι κτισμένη αμφιθεατρικά στους πρόποδες του βουνού Αετόπετρα, σε υψόμετρο 750 μέτρα. Ανατολικά συνορεύει με τα χωριά Κοκκινοχώρι και Λιμνίτσα, βόρεια με την Άνω Χώρα και την Κεντρική, νότια με το Καταφύγιο και δυτικά με την Αναβρυτή.

Πρόκειται για ένα όμορφο χωριό πνιγμένο μέσα στο πράσινο. Η δασώδης περιοχή του χωριού καλύπτεται από βελανιδιές, πουρνάρια, κουμαριές, αριές, ρείκια, κέδρους και πλατάνια. Παλαιότερα ήταν κέντρο σπηροτροφίας, σήμερα παράγει κηπευτικά και κρασί.

Ενώ ολόκληρη η περιοχή του δήμου Αποδοτίας αποτελεί αξιοθέατο μνημείο από άποψη περιβαλλοντολογική υπάρχουν και ορισμένα σημεία αναφοράς που την καθιστούν μοναδική.

Η **Λιμνίτσα** (35 χλμ) είναι το πρώτο τοπικό διαμέρισμα του Δήμου που συναντάμε ερχόμενοι από την Ναύπακτο. Η φυσική ομορφιά του τοπίου

Παραδοσιακό καφενείο στην Ασπριά Αποδοτίας. (Ανθή Σερεμέτη - Σαλούρου)

Άποψη του ξενώνα
"Καναβείο"

είναι μοναδική. Τα πλατάνια και οι βελανιδιές ενώνονται με τα ρείκια και τις κουμαριές και αγκαλιάζουν τα παραδοσιακά πέτρινα σπίτια του χωριού. Το χωριό διαθέτει τουριστική υποδομή για να προσφέρει φιλοξενία στον επισκέπτη. Θα βρείτε ενοικιαζόμενα δωμάτια, παραδοσιακές ταβέρνες, ψισταριές και καφενεία όλες τις εποχές.

Η **Τερψιθέα** (43 χλμ.), είναι ένα χαρακτηριστικό ρουμελιώτικο χωριό, κτισμένο αμφιθεατρικά σε υψόμετρο 800 μέτρων στην πλαγιά του βουνού Ομάλια. Τα σπίτια είναι σκαρφαλωμένα αμφιθεατρικά χαρίζοντας απεριόριστη θέα προς τις γύρω βουνοκορυφές του Τρικόρφου και του Βλαχόβουνου μέχρι το Παναχαϊκό της Πελοποννήσου και τον Κορινθιακό κόλπο. Τα σπίτια περιβάλλονται από τοίχους (δέματα) για τη συγκράτηση του εύφορου εδάφους, το οποίο προσφέρεται για την καλλιέργεια κηπευτικών με τη βοήθεια του άφθονου νερού από το κεφαλόβρυσσο στην κορυφή του βουνού. Η Τερψιθέα διαθέτει μικρό ανακαινισμένο Δημοτικό Ξενοδοχείο με εστιατόριο, καθώς και παραδοσιακά καφενεία – ψισταριές, ανοικτά όλο το χρόνο, ενώ είναι έδρα Περιφερειακού Ιατρείου που στελεχώνεται από αγροτικό ιατρό.

Άποψη του ξενώνα "Village Inn"
στην Άνω Χώρα

Έξι χιλιόμετρα μετά την Τερψιθέα βρίσκουμε την **Ελατού** (49 χλμ), ένα όμορφο χωριό μέσα στα έλατα, σε υψόμετρο 1.050 μέτρων, στη ψηλότερη νοτιοανατολική πλαγιά του βουνού Τρικόβου. Τα σπίτια είναι κυριολεκτικά μέσα στα έλατα, τις καστανιές και τα «γιούρτια» με τα κηπευτικά και τα οπωροφόρα δένδρα. Διαθέτει αξιόλογο ξενώνα μέσα στα έλατα, ο οποίος τελευταία ανακαινίσθηκε.

Πάνω από στην Ελατού υπάρχει δίκτυο δασικών δρόμων που οδηγεί στο οροπέδιο **Ομάλια**, ύψους 1.700 μέτρων, ένα φυσικό μπαλκόνι με θέα τη γαλάζια κορδέλα του Κορινθιακού. Στην υπέροχη αυτή τοποθεσία με το όνομα Ράχη Χαρατσι είναι κτισμένος ο ξενώνας Νεραϊδάλων της Τερψιθέας. Από το σημείο αυτό δασικοί δρόμοι μέσα στα έλατα οδηγούν στα χωριά Ελατόβρυση, Κρυονέρια, καθώς και στον οδικό άξονα Κροκυλείου, Πενταγιάς, Αρτοτίνας.

Το ξενοδοχείο CRYSTAL στην Άνω Χώρα

Η **Άνω Χώρα** (55 χλμ), είναι ένα Κεφαλοχώρι της ορεινής Ναυπακτίας κτισμένο στους πρόποδες του όρους «Σύρτα», σε υψόμετρο 900 μέτρα, μέσα σε καστανιές και έλατα. Από το ψηλότερο ως το χαμηλότερο σπίτι του χωριού υπάρχει υψομετρική διαφορά ως και διακόσια

μέτρα. Σήμερα η Άνω Χώρα αποτελεί σημαντικό πόλο τουριστικής έλξης για όλη τη διάρκεια του χρόνου, αφού διαθέτει οργανωμένη ξενοδοχειακή μονάδα, ξενώνες, αγορά, υπηρεσίες και Κέντρο Υγείας. Η Άνω Χώρα, που το παλιό της όνομα ήταν Μεγάλη Λομποτινά, ήταν σημαντικός οικισμός ήδη από το 15ο αιώνα, φημισμένος για την ανθούσα οικονομία του, βασισμένη στην κτηνοτροφία και την υλοτομία, που προερχόταν κυρίως από το κοινοτικό καστανοδάσος με δένδρα που ξεπερνούν τα 500 χρόνια.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας λειτούργησε στην Άνω Χώρα η «Σχολή της Λομποτινάς», που φαίνεται ότι ήταν δημιούργημα των προεστώτων των Κραβάρων Καναβαίων, οι οποίοι κυνηγημένοι από τους Τούρκους έφυγαν από το Βυζάντιο και βρήκαν καταφύγιο στο δυσπρόσιτο έδαφος των Κραβάρων. Από τα λίγα στοιχεία που γνωρίζουμε για την ίδρυση και τη λειτουργία της Σχολής είναι ότι γύρω στα 1734 ο Πατροκοσμάς ο Αιτωλός φοίτησε στη Σχολή και αργότερα δίδαξε σ' αυτήν.

Η Άνω Χώρα έχει πολιτιστική παράδοση, είναι χωριό με έντονη κοινωνική ζωή τους καλοκαιρινούς μήνες. Στις γιορτές της πολιούχου Αγίας Παρασκευής γίνεται το καθιερωμένο πανηγύρι το οποίο διατηρεί ευτυχώς αρκετά παραδοσιακά στοιχεία ακόμη.

Αξίζει να βρεθεί κανείς το δεύτερο Σαββατοκύριακο κάθε Οκτώβρη στην Άνω Χώρα για να χαρεί τη «Γιορτή του κάστανου και του τσίπουρου», που πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του Δήμου. Πρόκειται για ένα πλέγμα εκδηλώσεων ψυχαγωγικού και πολιτιστικού περιεχομένου όπου εκατοντάδες Ανωχωρίτες της διασποράς, αλλά και πολλοί επισκέπτες προσέρχονται για να γευθούν τα τοπικά προϊόντα, ψητά κάστανα και τσίπουρο κατευθείαν από το λουλά των καζανιών απόσταξης και άλλες παραδοσιακές ανωχωρίτικες λιχουδιές. Όλα αυτά βέβαια συνοδεύονται από καλή παραδοσιακή μουσική και ο χορός στην κεντρική πλατεία του χωριού συνεχίζεται μέχρι τις πρωινές ώρες της Δευτέρας. Χαρακτηριστικό της γιορτής είναι η εθελοντική εργασία των κατοίκων.

Αφού διασχίσει κανείς δεκαπέντε χιλιόμετρα από την Άνω Χώρα και περάσει από τον Κότσαλο, παραπόταμο του Εύηνου, συναντά το χωριό Αμπελακιώτισσα με το ιστορικό μοναστήρι που είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Το μοναστήρι είναι γνωστό για τη λατρευτική εικόνα της

Τα καζάνια βράζουν και το τσίπουρο ρέει στη "γιορτή του κάστανου και του τσίπουρου" στην Άνω Χώρα

Η Ιερά Μονή Αμπελακιώτισσας

Τα επιπλωμένα διαμερίσματα "Ο ΞΕΝΙΟΣ" βρίσκονται μέσα στα έλατα στην Κάτω Χώρα.

Παναγίας, τα λείψανα του χεριού του Αγίου Πολυκάρπου, τον χρυσοκέντητο επιτάφιο και το παραδοσιακό πανηγύρι που γίνεται το Δεκαπενταύγουστο. Μέσα στο χωριό της Αμπελακιώτισσας βρίσκεται και ο ναός του Αγίου Νικολάου, ο οποίος διαθέτει ένα εντυπωσιακό ξυλόγλυπτο τέμπλο σπάνιας τέχνης που κατασκευάστηκε γύρω στα 1748.

Στην **Κάτω Χώρα**, σ' ένα πανέμορφο τοπίο με έλατα και καστανιές, σας περιμένει ένα συγκρότημα αυτόνομων ξύλινων κατοικιών για να σας βοηθήσει να αποδράσετε από το βάρος της καθημερινότητας και να απολαύσετε τους ρυθμούς της φύσης.

Τα **Κρουνέρια** είναι κτισμένα στη βορειοδυτική πλαγιά του ορεινού όγκου Φτεροπύργου που είναι συνέχεια του όρους Τσεκούρα. Τα πολλά και κρύα νερά που διαθέτει η περιοχή έδωσαν το όνομα στο χωριό.

Η καλύτερη και η συντομότερη οδική πρόσβαση στο χωριό γίνεται από διακλάδωση λίγο πριν την είσοδο στην Άνω Χώρα και σε απόσταση 14 χιλιομέτρων. Κινούμενοι πάνω στο δρόμο Άνω Χώρας – Κρουνερίων, 4 χιλιόμετρα προτού φθάσουμε στο χωριό, αριστερή διακλάδωση οδηγεί μετά από 7 χιλιόμετρα στο παλιό Μοναστήρι Άγιος Δημήτριος του Φιλικού αγωνιστή του 1821 Ηγούμενου Δαμιανού, που έπεσε στην Έξοδο του Μεσολογγίου.

Η «Φάρμα Μίχου»

Στην περιοχή των Κρουνερίων, δέκα χιλιόμετρα βόρεια της Άνω Χώρας και δύο χιλιόμετρα πριν από το οροπέδιο Ομάλια στην περιοχή Λάλικα (υψόμετρο 1.523 μ.) υπάρχει ένας μικρός παράδεισος. Μέσα σ' έναν παρθένο τόπο γεμάτο πανύψηλα έλατα, καστανιές, πλατάνια και άλλα δέντρα θα βρείτε τη «**Φάρμα Μίχου**» όπου μπορείτε να φάτε και να διανυκτερεύσετε.

Ο φιλόξενος οικοδεσπότης Φώντας Μίχος, κτηνοτρόφος μοσχαριών και λάτρης των αλόγων, με οικολογικές ευαισθησίες θα σας βοηθήσει να ανακαλύψετε τη σπάνια πανίδα και χλωρίδα της περιοχής. Στη γύρω περιοχή συνυπάρχουν αρμονικά με τα κοπάδια του Μίχου λύκοι, αγριογούρουνα, ζαρκάδια, ελάφια, λίγκες και ένα ζευγάρι καφετιάς αρκούδας.

Αν είστε τυχεροί θα δείτε κάποια από τα λιγοστά αρπαχτικά που οι πληθυσμοί τους μειώνονται, όπως το χρυσαετό, το γύπα ασπροπάρη, το φιδεατό και ένα πολύ σπάνιο είδος δρυοκολάπτη με τροπικά χρώματα.

Όσον αφορά τη χλωρίδα της γύρω περιοχής έχουν καταγραφεί εννέα είδη άγριας ορχιδέας και ένα σπάνιο είδος τουλίπας καθώς και πλήθος μανι-

ταριών, τρία από τα οποία ανακαλύπτονται για πρώτη φορά στην Ευρώπη.

Το μοναστήρι **Αἱ Δημήτρης Κρυονερίων** βρίσκεται στη μέση της πλαγιάς Αετόραχης, σχεδόν στο κέντρο της περιοχής, που ορίζεται από τα χωριά Κρυονέρια, Ελατόβρυση, Άνω Χώρα και Αμπελακιώτισσα. Ιδρυτής του, το 1805, και πρώτος ηγούμενός του υπήρξε ο Δαμιανός, (ο Κρυονερίτης Δημήτρης Τσουνόπουλος).

Διασώζεται το Καθολικό, που βρίσκεται και σήμερα σε καλή κατάσταση και έχει παραδοσιακή δόμηση. Σε απόσταση 25 μ. βόρεια από το Καθολικό, βρίσκεται το Μετόχι του Αἱ Λια, και ο Στύλος, όπου ασκήτευε ο Δαμιανός.

Ο Δαμιανός ήταν σπουδαία φυσιογνωμία. Κατόρθωσε να δώσει αίγλη στο μοναστήρι του, το οποίο με σιγίλιο του Οικουμενικού Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. Ο ίδιος υπήρξε απόστολος της Φιλικής Εταιρείας και πολλοί προύχοντες και αρματολοί της Ρούμελης μυήθηκαν στα μυστικά της απ' αυτόν. Όταν έγινε η Επανάσταση, ο ηγούμενος και Φιλικός Δαμιανός ζώστηκε τα άρματα και έγινε οπλαρχηγός. Πέθανε ηρωικά στην Έξοδο του Μεσολογγίου.

Σε απόσταση δεκατεσσάρων χιλιομέτρων από τα Κρυονέρια και σε υψόμετρο 870 μέτρα μέσα στα έλατα κρύβεται η **Ελατόβρυση**. Είναι κτισμένη ανάμεσα σε δυο χείμαρρους, στο βορειότερο τμήμα της επαρχίας. Η Ελατόβρυση ήταν πρωτεύουσα του παλαιού δήμου Οφιοινείας και η γενέτειρα του ένδοξου οπλαρχηγού της Ναυπακτίας Γιάννη Φαρμάκη.

Συνεχίζοντας δεξιότερα, μετά από επτά χιλιόμετρα συναντάμε το **Γρηγόρι** που βρίσκεται στους πρόποδες του βουνού «Τσεκούρα» κτισμένο μέσα στα έλατα σε υψόμετρο 1000 μέτρων και συνορεύει δυτικά με το βουνό αυτό, ανατολικά με έναν παραπόταμο του Εύηνου, βόρεια με την έκταση του χωριού Ελατόβρυση και νότια με το βουνό Βλαχοβούνι.

Η **Λεύκα** είναι ένα από τα γνωστότερα χωριά της Οφιοινείας. Στο κέντρο του χωριού ανεγέρθηκε το **Περιβαλλοντικό Κέντρο Ενημέρωσης και Τεκμηρίωσης Λεύκας** το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το Κοινοτικό Πρόγραμμα Leader II και εξοπλίσθηκε με χορηγία του Ο.Τ.Ε. Σκοπός του Κέντρου είναι η έρευνα, η παρατήρηση, η γνωριμία και η διαφήμιση με απώτερο στόχο την προστασία του απείρου κάλους οικοσυστήματος στην περιοχή της λεκάνης απορροής των πηγών του Εύηνου ποταμού που θα υδροδοτεί τις επόμενες δεκαετίες σχεδόν το μισό πληθυσμό της χώρας. Στον ξενώνα του κέντρου έχουν τη δυνατότητα να διαμένουν επιστημονικές ομάδες έρευνας, σχολικές ομάδες εκπαίδευσης,

Η μονή Αγίου Δημητρίου Κρυονερίων.

Γιάννης Φαρμάκης, οπλαρχηγός του 1821. Γεννήθηκε στα 1801 στην Ελατόβρυση Ναυπακτίας.

Ο Ξενώνας "Δρυάδες" στην Αμπελακιώτισσα είναι χώρος γαλήνης και ξεκούρασης μέσα σε μια δασωμένη περιοχή

εκδρομείς και επισκέπτες.

Η **Γραμμένη Οξυά** είναι ένα από τα ομορφότερα χωριά της ορεινής Ναυπακτίας φωλιασμένο στις απρόσιτες χαράδρες των Βαρδουσίων κοντά στις πηγές του Εύηνου ποταμού. Όπως πληροφορούμαστε από τον Στράβωνα και τον Θουκυδίδη η ευρύτερη περιοχή, την αρχαία εποχή, κατοικούνταν από την αιτωλική φυλή των Οφιονέων. Γύρω από το χωριό της Γραμμένης Οξυάς υπάρχουν ίχνη αρχαίων κτισμάτων. Ανατολικά του χωριού, στη θέση Παλιόδενδρα, υπάρχει υπόγειος λιθόκτιστος καμαρωσκηπής τάφος μακεδονικού τύπου διαστάσεων 3Χ3 και ύψους 2,50 μ. Το μνημείο δίνει την εντύπωση χωμένου μικρού ναού, γι' αυτό το

ονομάζουν Γονοκλησιά ή Χωνοκλησιά. Έντονος είναι ο θρύλος ότι μέσα στην εκκλησιά ή τάφο είναι χωμένα δυο βαρέλια, το ένα γεμάτο χρήματα και το άλλο γεμάτο φίδια. Το χωριό πήρε το όνομά του από την μεγάλη δασοκάλυψη της περιοχής με οξυά. Η περιοχή είναι η νοτιότερη περιοχή της Ευρώπης με οξυά. Στα χρόνια της ελληνικής επανάστασης αποτελούσε ασφαλές λημέρι και ορμητήριο των καπεταναίων της Ρούμελης.

Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ				
	ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΚΑΤΗΓ.	ΚΛΙΝΕΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ	Crystal Mountain Hotel	ΑΝΩ ΧΩΡΑ	Γ'	39	26340 41555 26340 41556
	Η ΕΛΑΤΟΥ	ΕΛΑΤΟΥ	Γ'	18	26340 53030
	ΤΕΡΨΙΘΕΑ	ΤΕΡΨΙΘΕΑ	Γ'		26340 53234 26340 53236

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΞΕΝΩΝΕΣ & ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ	ΛΙΜΝΙΤΣΑ	«Το Πέτρινο»	Κορδάτος Κων/νος	26340 52588 26340 52598
	ΑΝΩ ΧΩΡΑ	Ξενώνας «Το Καναβείο»	Αφοί Κωστογιάννη Α.Ε.	26340 41244 26340 26101
	ΑΝΩ ΧΩΡΑ	Ξενώνας "Village Inn"	Μελίστας Αθανάσιος	26340 41433 26340 23846
	ΑΝΩ ΧΩΡΑ	Επιπλωμένα διαμερίσματα	Μάτος Βασίλειος	26340 28379 26340 41062
	ΚΑΤΩ ΧΩΡΑ	Επιπλωμένα διαμερίσματα «Ο Ξένιος»	Βέργου Μόσχω	26340 41111 26340 26554

ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ	ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΣΣΑ	Ξενώνας «Δρυάδες»	Κανέλλος Παναγιώτης	26340 41633
	ΛΑΛΙΚΑ ΚΡΥΟΝΕΡΙΩΝ	Ξενώνας «Φάρμα Μίχου»	Μίχος Ξενοφώντας	26340 24141 26340 48781
	ΛΕΥΚΑ	Περιβαλλοντικό Κέντρο Εντέρωσης και Τεκμηρίωσης Λευκάς	Ντρέλιας Κωνσταντίνος	26340 48467 6977 027825

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ - ΤΑΒΕΡΝΕΣ - ΚΑΦΕΝΕΙΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ	ΛΙΜΝΙΤΣΑ	Παραδοσιακή ταβέρνα «Το Πέτρινο»	Κορδάτος Κων/νος	26340 52588 26340 52598
	ΛΙΜΝΙΤΣΑ	Παραδοσιακή Ταβέρνα «Το Τζάκι»	Μπέκιου Πολυξένη	26340 52322
	ΛΙΜΝΙΤΣΑ	Καφε-ταβέρνα	Νικολακοπούλου Ελένη	26340 52310
	ΤΕΡΨΙΘΕΑ	Καφενείο «Η Τερψιθέα»	Μαραγδούλη Αγγαία	26340 53260
	ΤΕΡΨΙΘΕΑ	Καφενείο – ψησταριά «Η Δροσιά»	Παπαθεοδώρου Ιωάννης	26340 53233
	ΤΕΡΨΙΘΕΑ	Καφενείο – ψησταριά «Ο Λάκης»	Γκολιάς Βασίλειος	26340 53250
	ΑΣΠΡΙΑΣ	Καφενείο – ψησταριά «Το Ασπριώτικο»	Σερεμέτη - Σαλούρου Ανθή	26340 41187
	ΑΝΩ ΧΩΡΑ	Ταβέρνα Ψησταριά	Πατούχας Βασίλης	26340 41392
	ΑΝΩ ΧΩΡΑ	Ταβέρνα «Πλατάνι»	Νικόλαος Γ. Σφήκας	26340 41002
	ΑΝΩ ΧΩΡΑ	Καφέ μπάρ «Εν Άνω Χώρα»	Σούζα Μαρία	26340 41001
	ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΣΣΑ	Καφενείο - Ψησταριά	Παπαϊωαννίδης Γεώργιος	26340 41210
	ΚΡΥΟΝΕΡΙΑ	Καφενείο – ψησταριά	Λυμπέρη Βασιλική	26340 48266
	ΚΡΥΟΝΕΡΙΑ	Καφενείο – ψησταριά	Αφοί Παπαγεωργίου	26340 48105
	ΚΡΥΟΝΕΡΙΑ	Καφενείο – ψησταριά	Καρανικόλα Δήμητρα	6974 704819 26340 48890
	ΓΡΗΓΟΡΙ	Καφενείο – ψησταριά	Καραχρήστου Παρασκευή	26340 48770 26340 48060
	ΕΛΑΤΟΒΡΥΣΗ	Καφενείο – ψησταριά	Αναγνώπουλος Αλέξιος	26340 48769
	ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΟΞΥΑ	Καφενείο – ψησταριά	Δαβούλου Επιστήμη	6977 241410 6976 067162
	ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΟΞΥΑ	Καφενείο – ψησταριά	Βήττας Παναγιώτης	6973 516385
	ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΟΞΥΑ	Καφενείο – ψησταριά	Πολύζος Δημήτριος	22660 51808
	ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΟΞΥΑ	Καφενείο – ψησταριά	Συντύλας Βασίλης	22660 51761
	ΛΕΥΚΑ	Καφενείο – ψησταριά	Λαβίδας Νικόλαος	26340 48908
	ΛΕΥΚΑ	Καφενείο – ψησταριά	Δάβουλος Ιωάννης	26340 48696
	ΛΕΥΚΑ	Καφενείο – ψησταριά	Ντρέλιας Κωνσταντίνος	26340 48467 6977 027825

Μερική άποψη της πλατείας Πλατάνου

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ

Από τα περισσότερο αξιόλογα κομμάτια της ορεινής Ναυπακτίας είναι η περιοχή του δήμου Πλατάνου. Το άγριο και πλούσιο φυσικό περιβάλλον, η λαϊκή αρχιτεκτονική, ο λαϊκός πολιτισμός είναι ικανά να εντυπωσιάσουν τον φυσιολάτρη, τον κυνηγό, τον ορειβάτη και κάθε επισκέπτη.

ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ			
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Πλάτανος	404	Κλεπά	301
Άγιος Δημήτριος	137	Λιβαδάκι	52
Αράχωβα	250	Νεοχώρι	151
Αχλαδόκαστρο	126	Περδικόβρυση	27
Δενδροχώρι	28	Περίστα	117
Καστανιά	77	Χόμορη	105
ΣΥΝΟΛΟ 1.775			

Ο Πλάτανος (52 χλμ), η έδρα του Δήμου Πλατάνου, είναι ένα αρχοντικό κεφαλοχώρι της Ναυπακτίας, κτισμένο στην πλαγιά του βουνού «Αλωνάκι», σε υψόμετρο 880 μέτρων κάτω από ένα ωραίο και ποικιλόφυτο δάσος.

Γνωρίζουμε ότι πρωτοεμφανίσθηκε σε ιστορική πηγή σε κατάστιχο του 1550 - 1600 και γνώρισε μεγάλη ακμή από τα μέσα του 20ου αιώνα. Εκείνη την εποχή πολλοί από τους κατοίκους του είχαν ταξιδέψει στη Ρωσία όπου δημιούργησαν μεγάλες περιουσίες. Τα καπετανόσπιτα του Πλατάνου είναι χαρακτηριστικά της Ηπειρο-Κραβαρίτικης αρχιτεκτονικής. Στον Πλάτανο, εγκατέστησε για ένα μικρό χρονικό διάστημα το αρχηγείο του ο πολέμαρχος Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Στο κέντρο του χωριού βρίσκεται ο ναός του Αγίου Νικολάου που κτίσθηκε το 1886 σε ρυθμό βασιλικής. Τα δύο κωδωνοστάσια, το τέμπλο και ο ρώσικος χρυσοκέντητος επιτάφιος είναι τα χαρακτηριστικά του ναού. Στον Πλάτανο ακόμη θα εντυπωσιασθείτε από την αξιόλογη συλλογή του **λαογραφικού μουσείου**, όπου εκτίθεται η ντόπια λαϊκή παράδοση και από το **μουσείο Εθνικής Αντίστασης 1940-45** που δεν είναι ακριβώς μουσείο, αλλά “αίθουσα μνήμης”, όπου εκτίθενται κυρίως βιβλία, φωτογραφίες, έγγραφα και επιστολές της περιόδου αυτής. Ιδρυτής και των δύο αυτών συλλογών είναι ο Πλατανιώτης γιατρός Νίκος Παπανικολάου.

Ο Πλάτανος διαθέτει ιατρείο, το οποίο κτίσθηκε με δωρεά της Ναυπακτιακής Αδελφότητας Νέας Υόρκης.

Τμήμα από τη λαογραφική συλλογή Πλατάνου.

Πεζούλες πτυκώνουν την πλαγιά του Αχλαδόκαστρου

Στο χωριό θα βρείτε δύο καλούς ξενώνες, εστιατόριο και ψησταριά, καφεενεία και εμπορικό κατάστημα με όλα τα αγαθά πρώτης ανάγκης. Τους καλοκαιρινούς μήνες λειτουργούν και νυχτερινά κέντρα για τη νεολαία.

Περιήγηση στα χωριά του δήμου Πλατάνου

Από τον Πλάτανο, δρόμος με βόρεια κατεύθυνση συναντά πίσω από το διάσελο που σχηματίζουν το Ξεροβούνι και ο Ψώριαρης την **Περίστα** (62 χλμ.). Η Περίστα, καμιά διακοσαριά σπίτια, είναι σκαρφαλωμένη σε μια αρκετά απότομη πλαγιά του Ξηροβουνιού, σε υψόμετρο 850 μέτρα. Πάνω από το χωριό βρίσκεται το δάσος γεμάτο από μια ποικιλία δένδρων. Προτού φθάσουμε στο χωριό Περίστα αριστερή διακλάδωση μας οδηγεί στα χωριά **Πέρκο** (68 χλμ.), **Διασελάκι** (79 χλμ.) και **Αχλαδόκαστρο**. Μετά το Αχλαδόκαστρο φθάνουμε στον Εύηνο ποταμό απ' όπου, μέσω της γέφυρας στο Βαλτσόρεμα, περνάμε στο Απόκουρο, την Κάτω **Χρυσοβίτσα** και το **Θέρμο**. Η Περίστα και ο Πέρκος υπήρξαν κέντρα σπρωτικής στην περιοχή, αλλά και ορμητήρια μεγάλων περιπλανήσεων σε ολόκληρη τη Βαλκανική - και την Αμερική αργότερα - για αναζήτηση μιας καλύτερης τύχης.

Το Χάνι του Λιόλιου

Από τον Πλάτανο δρόμος με βορειοανατολική κατεύθυνση ύστερα από διαδρομή δώδεκα χιλιομέτρων συναντά τη γνωστή τοποθεσία **Χάνι Λιόλιου** (64 χλμ), που είναι σημαντικό σταυροδρόμι της επαρχίας, αφού από το σημείο αυτό μπορούμε να οδηγηθούμε στη Λαμία, στο Καρπενήσι, στο Θέρμο και στη Ναύπακτο. Το χάνι μετράει ζωή από το 1820 και είναι σταθμός ξεκούρασης των ταξιδιωτών μέσα στο απίθανο φυσικό περιβάλλον που δημιουργούν τα βουνά της Ναυπακτίας. Εκεί πάντα θα βρεις ψητό στη σούβλα, νόστιμο τυρί, ζεστό ζυμωτό ψωμί και καλό ντόπιο κρασί.

Περνώντας το Χάνι, μια διακλάδωση αριστερά, μετά από τέσσερα χιλιόμετρα, μας οδηγεί στο τοπικό διαμέρισμα του δήμου Πλατάνου, την **Καστανιά** (67 χλμ.). Μετά από διαδρομή δύο χιλιομέτρων φθάνουμε στο χωριό **Άγιος Δημήτριος** (69 χλμ.), όπου βρίσκεται η Ευηνολίμνη. Πρόκειται για την τεχνητή λίμνη του φράγματος Ευήνου, η οποία προμηθεύει νερό στους κατοίκους του λεκανοπέδιου της Αττικής. Είναι μια λίμνη μέσα σ' ένα καταπράσινο περιβάλλον με έλατα, καστανιές, βελανιδιές και πλατάνια. Το φυσικό περιβάλλον και το νερό συνθέτουν ένα μαγευτικό και ανεξερεύνητο τοπίο.

Άποψη της Ευηνολίμνης

Στην είσοδο του χωριού Άγιος Δημήτριος διασταύρωση αριστερά μας οδηγεί στο **Νεοχώρι** (79 χλμ.). Το τμήμα αυτό του δρόμου περνάει περιφερειακά από το φράγμα του Εύηνου ποταμού και δέκα χιλιόμετρα βορειότερα καταλήγει στο Νεοχώρι, το οποίο φαντάζει χωριό-εξώστης κρεμασμένο στις απότομες πλαγιές του Καρφοπεταλιά. Τα όμορφα σπίτια, το υπέροχο καμπαναριό και ο τεράστιος πλάτανος στο κέντρο της πλατειάς είναι τα χαρακτηριστικά του χωριού. Από το Νεοχώρι συνεχίζοντας τη διαδρομή με βόρεια κατεύθυνση περνάμε από τη θέση Ψηλός Σταυρός και μπαίνουμε στο νομό Ευρυτανίας όπου συναντάμε τη **Δομνίστα** (19 χιλιόμετρα) και το **Κρίκελλο** (9 χιλιόμετρα).

Από την είσοδο του χωριού Άγιος Δημήτριος διασταύρωση δεξιά μας οδηγεί στην **Περδικόβρυση** (75 χιλιόμετρα), **Κλεπά** (82 χιλιόμετρα) και **Αράχοβα** (89 χιλιόμετρα). Τα χωριά αυτά μπορούμε να τα προσεγγίσουμε και από το δρόμο που περνάει πάνω από το φράγμα του Εύηνου και προτού φθάσουμε στο Νεοχώρι δρόμος με ανατολική κατεύθυνση οδηγεί στην **Αράχοβα** (80 χλμ), **Κλεπά** (87 χλμ), **Περδικόβρυση** (94 χλμ).

Η **Αράχοβα** είναι ένα ακόμη κεφαλοχώρι του δήμου Πλατάνου, κτισμένο στην πλαγιά της «Κοκκινιάς», σε υψόμετρο 960 μέτρων. Ίχνη πελασγικού φρουρίου μαρτυρούν ότι η περιοχή κατοικήθηκε από πολύ παλιά. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο, οι εικόνες, και τα κειμήλια του διαλυμένου μοναστηριού του προφήτη Ηλία φιλοξενούνται στη ενοριακή εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Έχει άφθονα νερά, δροσερό καλοκαίρι, ψυχρό χειμώνα και υγιεινό κλίμα. Ενδιαφέρουσα είναι και η πολεοδομική ανάπτυξη της Αράχοβας, όπου στο κέντρο του οικισμού είναι τα κτίρια των Σισμαναίων και μετά απλώνονται γύρω γύρω και προς τα κάτω οι γειτονιές της, όπου κάθε γειτονιά εκφράζει και την εγκατάσταση των νέων κατοίκων.

Η Αράχοβα

Από την Αράχοβα υπάρχει ασφαλτοστρωμένος δρόμος που μας οδηγεί στη **Δομνίστα** (16 χιλιόμετρα), **Κρίκελλο** (25 χιλιόμετρα), **Ράχη Τυμφρηστού** (40 χιλιόμετρα) και από εκεί οδηγούμαστε στο **Καρπενήσι** Ευρυτανίας ή στη **Λαμία** Φθιώτιδας.

Βόρεια από την **Κλεπά** (82 χιλιόμετρα), δεξιά διακλάδωση μας οδηγεί στο **Δενδροχώρι** (10 χιλιόμετρα) και αριστερή διακλάδωση μας οδηγεί στο **Λιβαδάκι** (12 χιλιόμετρα). Συνεχίζοντας τη διαδρομή μας από το Λιβαδάκι φθάνουμε στην **Άμπλιανη** Ευρυτανίας.

Η **Περδικόβρυση** (75 χλμ.), είναι κτισμένη στη βόρεια πλαγιά, στο χαμηλότερο μέρος του βουνού Τσεκούρα, σε υψόμετρο 600 μέτρα με θέα τα γάρ-γαρα νερά του Εύηνου. Τα πέτρινα σπίτια περιβάλλονται από αυλές με λου-λούδια και κληματαριές. Απέναντι από το χωριό σε απόσταση επτά χιλιομέ-τρων βρίσκεται η Κλεπά. Η καλύτερη και η συντομότερη οδική πρόσβαση στο χωριό γίνεται από δεξιά διακλάδωση του οδικού δικτύου στον Άγιο Δημήτριο. Μεταξύ Περδικόβρυσης και Κλεπάς ενάμισι περίπου χιλιόμετρο πάνω από τη γέφυρα του Εύηνου υπάρχει η πέτρινη γέφυρα των Στενών, ένα αριστοτεχνικό μνημείο αρχιτεκτονικής. Σε απόσταση εννέα χιλιομέτρων και σε υψόμετρο 1800 μέτρα μέσα στην άγρια φύση κρύβεται το χωριό **Κρουονέρια Αποδοτίας** και μετά από πέντε χιλιόμετρα φθάνουμε στην **Ελατόβρυση Αποδοτίας**.

Ένα ακόμη τοπικό διαμέρισμα του δήμου Πλατάνου είναι η **Χόμορη** που είναι κτισμένη στην πλαγιά του απόκρημνου ορεινού όγκου Αρδίνη με αμφι-θεατρική θέα. Τα πέτρινα σπίτια του με το παραδοσιακό κεραμίδι μοιάζουν με ανοιχτή αγκαλιά, που περιμένει φιλόξενη τον επισκέπτη. Κατά τη διάρ-κεια του χειμώνα, μόλις είκοσι οικογένειες ξεχειμωνιάζουν εκεί, χωρίς παιδι-κές φωνές που ζωντανεύουν κάθε οικισμό. Το σχολείο είναι κλειστό εδώ και μερικά χρόνια, θυμίζοντας στους παλαιότερους παλιές ευχάριστες μέρες και φέρνοντας μελαγχολικές συγκινήσεις.

Όταν όμως φθάνουν οι καλοκαιρινοί μήνες, το χωριό γεμίζει από τους ξενιτεμένους, που επιστρέφουν στις προγονικές τους εστίες, και παίρνει και πάλι την παλιά του όψη.

Στη **Χόμορη**, βρίσκεται το μοναστήρι που είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου, γνωστό με το όνομα **Παναγία Καβαδιώπσσα**. Η παράδοση λέει ότι η εικόνα της Παναγίας ήλθε από το χωριό Καβαδά των Αγράφων, με άγνωστο τρόπο.

Πότε κτίστηκε το μοναστήρι δεν γνωρίζουμε. Η μόνη χρονολογική ένδει-ξη είναι το έτος 1725 σε εικόνα του τέμπλου και το έτος 1770 σε πωλητή-ριο συμβόλαιο, όπου προσυπογράφει ως μάρτυρας ο ιερομόναχος και εκκλη-σιάρχης της λαύρας Διονύσιος. Ο χαρακτηρισμός του μοναστηριού ως λαύ-ρας μας δίνει τον τρόπο οργάνωσης της Μονής. Η όλη εγκατάσταση απαρτι-ζόταν από καλύβες ή ανεξάρτητα κελιά και οι μοναχοί ζούσαν με ιδιόρρυθ-μο τρόπο.

Από τις μοναστικές εγκαταστάσεις διασώθηκαν το καθολικό και το Ηγουμενείο. Το καθολικό, βασιλική χωρίς τρούλο, είναι αρχειακά εξακριβωμένο ότι κτίσθηκε στα 1831 από τον Ηγούμενο Κύριλλο. Το Ηγουμενείο κτίσθηκε στα 1815 από τον ίδιο Ηγούμενο και έχει εντυπωσιακή δόμηση. Η εικόνα της Καβαδιώτισσας, μια σύνθετη απόδοση της Κοίμησης της Θεοτόκου, είναι τοποθετημένη στο ξυλόγλυπτο τέμπλο.

Το μοναστήρι καταργήθηκε στα 1833. Η διάλυση της Καβαδιώτισσας ήταν οριστική. Δε σβήστηκε όμως απ' τη λαϊκή ψυχή των κατοίκων της ορεινής Ναυπακτίας

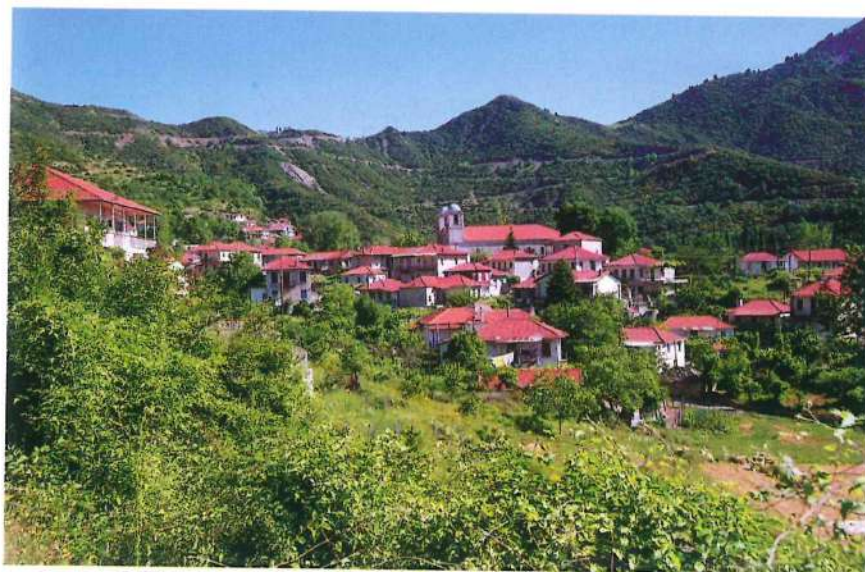
Η Χόμορη υπήρξε η γενέτειρα τριών τουλάχιστον γνωστών επισκόπων και του μεγάλου ευεργέτη της Ναυπάκτου, του **Δημητρίου Παπαχαλαλάρη**, ο οποίος κληροδότησε στην πόλη λαμπρά έργα που απολαμβάνει η νεολαία και ολόκληρος ο Ναυπακτικός λαός. Η πρόσβαση στο χωριό γίνεται είτε από την Ελευθέριανη είτε από τον Πλάτανο.

Διαμονή και φαγητό

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΞΕΝΩΝΕΣ & ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΠΛΑΤΑΝΟΥ	ΠΛΑΤΑΝΟΣ	ΑΛΩΝΑΚΙ	Ραμπαούνης Δημήτριος	26340 61315
	ΠΛΑΤΑΝΟΣ	Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Γρηγοροπούλου Βαρ.	26340 61424

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ - ΤΑΒΕΡΝΕΣ - ΚΑΦΕΝΕΙΑ		
		ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΠΛΑΤΑΝΟΥ	ΠΛΑΤΑΝΟΣ	Εστιατόριο «Ο ΡΩΜΑΣ»	Ραμπαούνης Δημήτριος	26340 61315
	ΠΛΑΤΑΝΟΣ	Ταβέρνα ψησταριά «Ο Δανιάς»	Δανιά Ιφιγένεια	26340 61451
	ΚΑΣΤΑΝΙΑ	Καφε-ταβέρνα	Αντωνόπουλος Ιωάννης Κ.	26340 48511
	ΚΑΣΤΑΝΙΑ	«Χάνι Λιόλιου»	Αντωνόπουλος Αντώνης	26340 48408
	ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	Καφε-ταβέρνα	Γκουρνέλος Κωνσταντίνος	26340 48706
	ΑΡΑΧΟΒΑ	Καφε-ψησταριά	Μάγαλου Μαρία	26340 48248
	ΑΡΑΧΟΒΑ	Καφε-ψησταριά	Τσαρούχης Βασίλης	26340 48250
	ΚΛΕΠΑ	Καφε-ψησταριά	Δαβανέλου Παναγιώτα	26340 48268
	ΚΛΕΠΑ	Καφε-ψησταριά	Παπαγεωργίου Πολύκαρπος	26340 48380
	ΚΛΕΠΑ	Καφε-ψησταριά	Δημητρόπουλος Παναγιώτης	26340 48226
	ΚΛΕΠΑ	Καφε-ψησταριά	Λαϊνης Λάμπρος	26340 48376
	ΠΕΡΔΙΚΟΒΡΥΣΗ	Καφε-ψησταριά	Καρκατσούλης Κωνσταντίνος	6972 418825
	ΠΕΡΔΙΚΟΒΡΥΣΗ	Καφε-ψησταριά	Λουκοπούλου Μαρία	26340 48311
	ΝΕΟΧΩΡΙ	Καφε-ψησταριά	Λούπας Νικόλαος	26340 48286 26340 48788
	ΠΕΡΙΣΤΑ	Καφε-ψησταριά	Πελέκης Σωκράτης	26340 61372
	ΠΕΡΙΣΤΑ	Καφε-ψησταριά	Τριανταφύλλης Σπύρος	26340 61449
	ΧΟΜΟΡΗ	Καφε-ψησταριά	Πελέκης Γεώργιος	26340 61494
	ΧΟΜΟΡΗ	Καφε-ψησταριά	Πλούμη Ειρήνη	26340 61005
	ΑΧΛΑΔΟΚΑΣΤΡΟ	Καφε-ψησταριά	Αγγελάκης Ανδρέας	26340 61161
	ΑΧΛΑΔΟΚΑΣΤΡΟ	Καφε-ψησταριά	Πυλαρινός Νικόλαος	26340 62150
	ΛΙΒΑΔΑΚΙ	Καφε-ψησταριά	Σιάχος Βασίλης	26340 48861

Ο Πλάτανος, το αρχοντικό κεφαλοχώρι της ορεινής Ναυπακτίας.

ΛΑΪΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑ

Τα σπίτια των χωριών της ορεινής Ναυπακτίας σχεδόν στο σύνολό τους παρουσιάζουν από τις πιο παλιές και απλές ως τις νεότερες και σύνθετες μορφές της λαϊκής (παραδοσιακής) αρχιτεκτονικής. Το υλικό με το οποίο είναι κτισμένα όλα τα παλιά σπίτια στη Ναυπακτία είναι συνήθως ο σχιστόλιθος, πέτρα σκληρή και άφθονη στην περιοχή. Επίσης σχιστολιθικές πλάκες, τουλάχιστον στα παλιότερα σπίτια, χρησιμοποιούσαν και για σκεπή.

Στη λαϊκή αρχιτεκτονική των Ναυπακτιτών, βρίσκουμε πλήθος από επιδράσεις Ηπειρώτικες, όπως στα καπετανόσπιτα του Πλατάνου. Αργότερα και οι ντόπιοι κτίστες μιμήθηκαν τους Ηπειρώτες συναδέλφους τους και δημιούργησαν παράδοση μαστόρων στα Κράβαρα και ιδιαίτερα στα χωριά Σίμου, Παλαιόπυργο και Δορβιτσά.

Συντεχνίες Ηπειρωτών και Κραβαριτών σε συνεργασία μεταξύ τους κατασκεύαζαν μεγάλα κοινωφελή έργα, όπως εκκλησίες, σχολεία και πέτρινα γεφύρια.

Το σπίτι των Σισμαναίων στην Αράχοβα.

Τα πέτρινα γεφύρια

Τα πετρογέφυρα που καθρεφτίζονται στα νερά του Μόρνου, του Εύηνου και των παραποτάμων τους αποτελούν μοναδική κληρονομιά που γεφυρώνει το χθες με το σήμερα.

Τα περισσότερα από τα γεφύρια αυτά είναι μονότοξα και είναι κτισμένα σε επιλεγμένα σημεία όπου η κοίτη των ποταμών είναι στενή. Είναι κτισμένα από έμπειρους τεχνίτες και στέκονται υπερήφανα εδώ και πολλά χρόνια σχεδόν παρατημένα στη βαθιά σκιά των νέων οδικών αξόνων. Τα σημαντικότερα απ' αυτά είναι:

Το **Κεφαλογιόφυρο**. Ένα εξαιρετο μνημείο γεφυροποιίας στις κλεισούρες του Μόρνου κάτω από τον οικισμό Καταφύγιο που διατηρείται πολύ καλά από την εποχή της Τουρκοκρατίας. Από το γεφύρι αυτό επικοινωνούσε η Δωρίδα με τη Ναυπακτία, ιδιαίτερα όταν ο Μόρνος κατέβαζε και ήταν αδιάβατος. Από αυτό πέρασαν και βρήκαν καταφύγιο στο κοντινό Μοναστήρι της Βαρνάκοβας οι διασωθέντες της ηρωικής Εξόδου του

Ο ναός Αγίου Νικολάου Σίμου

Μεσολογίου (10 Απριλίου 1826).

Το γεφύρι, σύμφωνα με την παράδοση, είναι διπλά στοιχειωμένο. Τα δύο «στοιχειά», ο Αράρης από το Ναυπακτιώτικο μέρος και η Μπελεσίτσα από το δωρικό βοηθώντας το ένα το άλλο καταφέρνουν αιώνες τώρα και προστατεύουν το γιοφύρι από το θυμό του Μόρνου.

Το **γεφύρι της Αρτοτίβας** κατασκευάστηκε ή ανακατασκευάστηκε κατά την Α΄ Ενετοκρατία 1407-1499 σε σχήμα τοξωτό και είναι λιθόκτιστο με ασβεστοκονίαμα. Βρίσκεται σε μοναδική θέση στο στενότερο σημείο του ποταμού Εύηνου λίγο πριν συναντήσει τον παραπόταμό του Κότσαλο.

Έχει άνοιγμα 22,35 μ., πλάτος 2,4 μ. και πάχος 1μ. Το οδόστρωμα από τα δύο άκρα της γέφυρας ως την κορυφή προχωρεί με κεκλιμένα πλατύσκαλα. Η τελική επίστρωση γίνεται με καλντερίμι επιμελώς κατασκευασμένο. Συνέδεε τη Δυτική Αιτωλία με την ορεινή Ναυπακτία και Ευρυτανία μέχρι τη δεκαετία του 1950, οπότε κατασκευάστηκε ο νέος δρόμος Θέρμου-Πλατάνου.

Το γεφύρι της Αρτοτίβας είναι ένα από τα πολλά και ωραία πέτρινα γεφύρια της Ναυπακτίας.

Το **γεφύρι της Αμπελακιώτισσας** στον Κάκαβο συνέδεε την Αμπελακιώτισσα με την Άνω Χώρα. Σχηματίζει μεγάλη τοξωτή καμάρα που στηρίζεται σε δύο αντικρουστές καμπυλωτές βάσεις. Είναι κτισμένο με πέτρα της περιοχής από Ηπειρώτες μαστόρους.

Στα **στενά της Κλεπάς** υπάρχει ξεχασμένο ένα σπουδαίο πέτρινο γεφύρι μήκους 10 μ., πλάτους 2 μ. και ύψους από την κοίτη του Εύηνου περί τα 20 μέτρα. Το γεφύρι επισκέφθηκε το 1890 και το περιέγραψε ο λογοτέχνης Ανδρέας Καρκαβίτσας.

Το **γεφύρι της Γριάς στον Γρανισιώτη** συνδέει το δρόμο Ναυπάκτου - Χάνι Λόη - Κεφαλογιόφυρο προς Τρίκορφο. Κτίστηκε το 1904, έχει άνοιγμα καμάρας 11 μέτρα, πλάτος 2,30 μέτρα και ύψος από την επιφάνεια νερού 5,5 μέτρα

Το **γεφύρι της Δορβιτσάς** κατασκευάστηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας για να συνδέσει τη Δορβιτσά με τον Πλάτανο.

Δραστηριότητες επισκεπτών

Η περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας αποτελεί ιδανικό προορισμό για σύντομες αποδράσεις από την πόλη. Η περιοχή είναι ιδανική για να προσελκύσει απαιτητικούς τουρίστες που αναζητούν διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Για τους φυσιολάτρεις που επιθυμούν να συνδυάσουν τις διακοπές τους με μια επιστροφή στη φύση, να αναβαπτισθούν στον αναζωογόνο κόρφο της, κι ακόμα τους ανθρώπους που επιζητούν την άσκηση μαζί με την αναψυχή η ορεινή Ναυπακτία είναι ένας παράδεισος για τέτοιου είδους δραστηριότητες. Την ορεινή Ναυπακτία μπορεί κανείς να τη διασχίσει με το αυτοκίνητο ή πεζοπορώντας στις επιλεγμένες και ειδικά χαραγμένες υπέροχες διαδρομές – μονοπάτια μέσα από δάση, μικρές χαράδρες, χείμαρρους, γραφικά χωριά και μία εκπληκτική χλωρίδα.

Στον κόσμο των βουνών της ορεινής Ναυπακτίας η πρόκληση για ανακάλυψη είναι διαρκής και εναπόκειται στη διάθεση και το πείσμα του καθενός να γνωρίσει την αυθεντικότητα των γηγενών και την ατόφια διαχρονική παράδοση, που ξεπετάγεται από τον τρόπο ζωής των υπέροχων αυτών ανθρώπων. Οι επιλογές σας στη Ναυπακτία είναι ανεξάντλητες, όπως ανεξάντλητες είναι και οι ομορφιές της.

Ο Εύηνος είναι το αγαπημένο ποτάμι όσων ελκύονται από το "ποταμίσια" αθλήματα.

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Ναυπακτία

Ράφπινγκ στον Εύηνο

Κατάβαση ποταμού με φουσκωτά σκάφη. Εκπαίδευση από έμπειρους οδηγούς, πλήρης εξοπλισμός. Δυνατότητα διανυκτέρευσης στο Χάνι Μπανιά και στον Πόρο Ριγανίου.

Καγιάκ στον Εύηνο

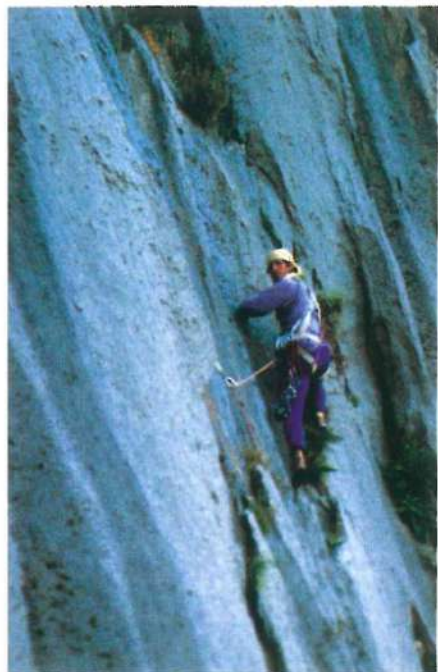
Εκπαίδευση, πλήρης εξοπλισμός. Δυνατότητα διανυκτέρευσης στο Χάνι Μπανιά και στον Πόρο Ριγανίου.

Πεζοπορία στον Εύηνο

Πεζοπορία, ιππασία και ραπέλ σε παραποτάμια μονοπάτια του Εύηνου. Δυνατότητα διανυκτέρευσης στο Χάνι Μπανιά και στον Πόρο Ριγανίου.

Καγιάκ στον Εύηνο

Αναρρίχηση στη Βαράσοβα

Αναρρίχηση στη Βαράσοβα

Στις πλαγιές της Βαράσοβας έχουν χαραχθεί μέχρι σήμερα περίπου 90 διαδρομές αναρρίχησης κλιμακούμενης δυσκολίας και υψομετρικής διαφοράς από 25 έως 400 μέτρα. Δυνατότητα διανυκτέρευσης σε ξενοδοχεία στη Βασιλική και το Κρυονέρι Χάλκειας

Πεζοπορία γύρω από την Άνω Χώρα

Έχει ανιχνευθεί και αποτυπωθεί ένα δίκτυο τεσσάρων πεζοπορικών διαδρομών που βασίζεται στον παλιό συνδετικό ιστό μονοπατιών ανάμεσα στα χωριά Άνω Χώρα, Κάτω Χώρα, Πόδος, Αμπελακιώτισσα και Κρυονέρι. Οι διαδρομές περνούν μέσα από δάση με έλατα, καστανιές και πλατάνια, ενώ η παραποτάμια βλάστηση εντυπωσιάζει. Αυτά τα μονοπάτια αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου δικτύου μονοπατιών που χρησιμοποιούνται από τα αρχαία χρόνια. Μολονότι ο ακριβής προσδιορισμός της ηλικίας τους δεν έχει γίνει, αρχαιολογικά ευρήματα υποδηλώνουν ότι η περιοχή κατοικείται από το 2500 π.Χ. και ότι η μορφολογία του εδάφους δεν έχει διαφοροποιηθεί σε βαθμό που να δικαιολογεί την εκ νέου χάραξη μονοπατιών. Υπάρχει δυνατότητα διανυκτέρευσης σε ξενοδοχεία και ξενώνες της περιοχής.

Διαδρομές με τζίπ 4X4 στην ορεινή Ναυπακτία

Οδηγώντας τα «σιδερένια θηρία σας» σε χωμάτινους δασικούς δρόμους, που περνάνε μέσα από δασικά ονειρικά τοπία και διασχίζοντας ποτάμια και μικρά χωριουδάκια της ορεινής Ναυπακτίας, θα ανακαλύψετε διαδρομές που είναι φτιαγμένες για να περάσετε αξέχαστα Σαββατοκύριακα.

Άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού στη Ναυπακτία

Υπάρχει η δυνατότητα να κάνετε πεζοπορία, ποδήλατο βουνού και ορειβασία σε εύκολες ή δύσκολες διαδρομές απολαμβάνοντας συγχρόνως τη φύση ή συλλέγοντας στοιχεία της πλούσιας χλωρίδας και πανίδας.

Ορειβασία

Ο καλύτερος τρόπος να αποκτήσετε μια ολοκληρωμένη αίσθηση του ορεινού όγκου της Ναυπακτίας είναι να έρθετε σε άμεση επαφή με τη φύση, να περπατήσετε στα μονοπάτια των βουνών, να μιλήσετε με τους βοσκούς, να ξεδιψάσετε στις παγωμένες πηγές, να διανυκτερεύσετε σε καταφύγια.

Οι διαδρομές που αναφέρονται παρακάτω προτείνονται από τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Ναυπάκτου (τηλ.: 26340 23072) και προσφέρονται για αναβάσεις ή ορεινή πεζοπορία στους φυσιολάτρες και ερα-

στές του βουνού.

Αρχίζουμε από τη **Βαράσοβα** (υψ. 914 μ.) το «ιερό βουνό» της Αιτωλίας. Η πρόσβαση στην κορυφή γίνεται πιο εύκολα από την Άνω Βασιλική και η πορεία διαρκεί περίπου 2,5 ώρες. Ενδιαφέροντα στοιχεία είναι η εκπληκτική θέα και η ύπαρξη ερειπωμένων ασκηταριών μοναχών σε σπήλαια με ίχνη αγιογραφιών. Από την πλευρά του Κρυσονερίου υπάρχει αναρριχητικό πεδίο, από τα καλύτερα της Ευρώπης και σχεδόν καθημερινά σημειώνεται η παρουσία αναρριχητών από όλα τα μέρη του κόσμου.

Κλόκοβα ή **Ταφιασσός** των αρχαίων (υψ.1.037 μ.) Η διαδρομή αρχίζει από την διασταύρωση, πριν την Άνω Καλαβρούζα και διαρκεί 1,5 ώρα περίπου. Η θέα από την κορυφή είναι όντως εκπληκτική προς τον Πατραϊκό, την Αχαΐα και την πεδιάδα του Αντιρρίου. Ενδιαφέρον στοιχείο είναι η ύπαρξη συστάδων δάσους από αιωνόβιες αριές.

Ριγάνι, (υψ. 1.469 μ.), όπου βρίσκεται εκκλησιάκι του Προφήτη Ηλία. Η ανάβαση στην κορυφή, όπου και το εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία, μπορεί να γίνει είτε από την πλευρά της Βομβοκούς (διάρκεια 2 ώρες), είτε από το χωριό Ριγάνι.

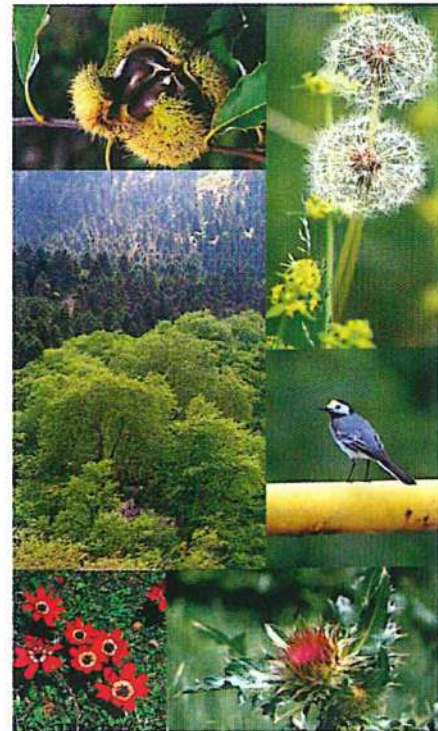
Τσακαλάκι (με δύο κορυφές 1.710 και 1.697 μ.), από τα ωραιότερα βουνά της περιοχής. Η ανάβαση μπορεί να γίνει είτε από την πλευρά της Αγίας Κυριακής, όπου και η βρύση της Παπαδιάς, είτε από το χωριό Κεντρική.

Η **Ομάλια** (υψ. 1655 μ.) είναι ένα εκτεταμένο οροπέδιο. Η ανάβαση σ' αυτό και από εκεί στην κορυφή του είναι αρκετά εύκολη, ακόμα και για μικρά παιδιά και προσφέρεται για μια πρώτη εμπειρία τους από την ομορφιά των ψηλών βουνών. Η ανάβαση αρχίζει από την θέση Χαρατσι και διαρκεί λιγότερο από μια ώρα.

Η **Τσεκούρα** (υψ. 1732 μ.) μεταξύ Αμπελακιώτισσας, Κρυσονερίου και Περδικόβρυσης είναι ένα δύσκολο βουνό ιδιαίτερα προς την πλευρά της Κοζίτσας και η ανάβαση από το χωριό διαρκεί περίπου 3 ώρες. Λιγότερο δύσκολη ανάβαση αρχίζει από τον αυχένα, στη μέση του δρόμου Αμπελακιώτισσας - Περδικόβρυσης.

Αδελφό βουνό με την Τσεκούρα είναι ο **Αρδίνης** (υψ.1.698 μ.) Η ανάβαση για την κορυφή μπορεί να αρχίσει από το Χάνι του Λιόλιου όπου διατηρείται και το μονοπάτι που χρησιμοποιούν οι κτηνοτρόφοι.

Το **Τρίκορφο Δωρίδας** (υψ.1.549 μ.) παρουσιάζει ενδιαφέρον γιατί είναι προσιτή η κορυφή του και σε άπειρους φυσιολάτρες. Η ανάβαση προτείνεται να αρχίσει από την τοποθεσία Άγιοι Απόστολοι της Ποτιδάνειας και η όλη διαδρομή διαρκεί μιάμιση ώρα περί-

που, μέσα από πυκνό ελατοδάσος. Το Τρίκορφο με τους πολλούς δασικούς χωματόδρομους είναι ιδεώδης τόπος για ορεινή ποδηλασία.

Πολύ ενδιαφέρουσα διαδρομή είναι επίσης η ανάβαση στο χωριό Νιόκαστρο (850 μ.) μέσα από το φαράγγι του Σκα.

Διαδρομές που μπορούν να καλυφθούν με ποδήλατο βουνού είναι από Αγία Κυριακή στον Καστανόλογγο Άνω Χώρας και από Ποτιδάνεια στο Τρίκορφο Ποτιδάνειας.

- Στην περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας υπάρχει το ορεινό καταφύγιο για τη διαμονή και διανυκτέρευση 40 ατόμων στη θέση Καρβουνόλακα της Γραμμένης Οξυάς. Το καταφύγιο βρίσκεται σε υψόμετρο 1700 μ., και διαθέτει δύο τζάκια, κουζίνα, δεξαμενή νερού. Πληροφορίες Ε.Ο.Σ. Λαμίας (τηλ. 22310 26786).
- Στη γειτονική ορεινή Φωκίδα, στη θέση Παναούλα, πάνω από το

Κροκύλιο, σε υψόμετρο 1100 μ., λειτουργεί καταφύγιο 10 ατόμων, με τζάκι, κουζίνα, δεξαμενή νερού.

Τι να αγοράσετε:

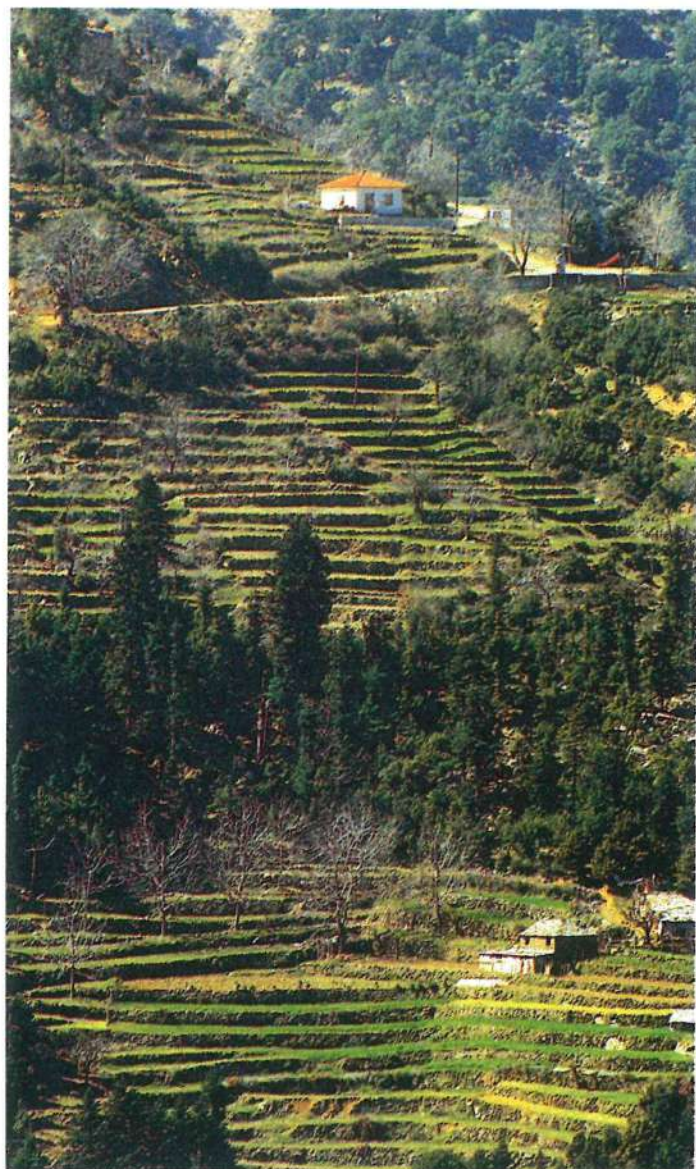
Αν θέλετε να κρατήσετε γεύσεις και απολαύσεις και μετά την επιστροφή, τότε καλά θα κάνετε να προμηθευτείτε ντόπια προϊόντα τα οποία θα βρείτε στα χωριά της ορεινής Ναυπακτίας.

Μπορείτε να αγοράσετε μέλι από ντόπιους παραγωγούς, καρύδια και τσάι του βουνού.

Παράδοση υπάρχει στα σπιτικά γλυκά κουταλιού «καρυδάκι», «αμύγδαλο», χειροποίητο χαλβά και τα παραδοσιακά τρόφιμα όπως τραχανά, χυλοπίττες κ.ά.

Πολύ καλής ποιότητας είναι τα ντόπια κρασιά, το τσίπουρο και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, όπως φέτα από πρόβειο και κατσικίσιο γάλα και νοστιμότατο πρόβειο γιαούρτι και προϊόντα της παραδοσιακής αγροτικής παραγωγής.

Οι πεζούλες αυτές μαρτυρούν τον τίτλιο αγώνα επιβίωσης δεκάδων γενεών με την παραδοσιακή αγροτική παραγωγή.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ

Η Ναύπακτος δεν είναι μόνο μία γραφικότητα. Οι κάτοικοί της μαζί με τον καθημερινό τους αγώνα για επιβίωση παλεύουν ασταμάτητα να διατηρήσουν και να συνεχίσουν την πολιτιστική και πνευματική τους κληρονομιά. Πολλοί Ναυπάκτιοι εδώ, στην Ελλάδα και το εξωτερικό είχαν και έχουν αναπτύξει έντονη πνευματική και καλλιτεχνική δραστηριότητα.

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες στην περιοχή είναι τρόπος ζωής για τους κατοίκους από παλιά. Στις μέρες μας οι φορείς και οι Σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στην περιοχή προσφέρουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει τα ήθη και τα έθιμα της περιοχής, αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία.

Από το 1960 στη Ναύπακτο λειτουργεί η Παπαχαραλάμπειος Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ναυπάκτου, η οποία είναι μία από τις σημαντικότερες Βιβλιοθήκες της χώρας μας. Η Βιβλιοθήκη αυτή ιδρύθηκε από τον μεγάλο ευεργέτη, αείμνηστο Δημήτριο Παπαχαραλάμπους, στεγάζεται σ' ένα νεοκλασικό κτίριο που κτίσθηκε για το σκοπό αυτόν στο κέντρο της πόλης και σήμερα ανήκει στο δίκτυο των Δημοσίων Βιβλιοθηκών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με συλλογή 50.000 τόμους βιβλίων και δύο κινητές βιβλιοθήκες επισκέπτεται και δανείζει βιβλία σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Αιτωλοακαρνανίας και την επαρχία Δωρίδας του νομού Φωκίδας.

Στη Δημόσια Βιβλιοθήκη βρίσκεται και συλλογή σπάνιων βιβλίων του 19ου αιώνα από τη συλλογή του Ναυπάκτιου ιστοριοδίφη και λογοτέχνη Γιάννη Βλαχογιάννη.

Επίσης, η Εταιρεία Ναυπακτιακών Μελετών έχει εκδώσει 12 τόμους του περιοδικού της «**Ναυπακτιακά**» με υψηλού επιστημονικού επιπέδου μελέτες γύρω από την τοπική ιστορία, τη λαογραφία, την κοινωνική κατάσταση, καθώς και το πνευματικό έργο διακεκριμένων Ναυπακτίων.

Αρκετοί φορείς δραστηριοποιούνται στη Ναύπακτο με πολιτιστικές εκδηλώσεις που έχουν στόχο την ανέλιξη του πνευματικού και πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων της τοπικής κοινωνίας, καθώς και τη διατήρηση της τοπικής παράδοσης. Οι φορείς που οργανώνουν τις εκδηλώσεις αυτές είναι ο Δήμος, η Εταιρεία Ναυπακτιακών Μελετών, η Μητρόπολη, η Παπαχαραλάμπειος Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ναυπάκτου, ο Σύλλογος Ναύπακτος - Πολιτιστικές διαδρομές κ.ά.

Επίσης, συνεισφορά στην πολιτιστική κίνηση της πόλης αποτελούν οι εμφανίσεις της μικτής χορωδίας Ναυπάκτου, όπως και οι θεατρικές παραστάσεις της τοπικής θεατρικής ομάδας «Θεατρικό Εργαστήρι».

Η μικτή χορωδία Ναυπάκτου

Η **μικτή χορωδία Ναυπάκτου** είναι ένα πολιτιστικό σωματείο που ιδρύθηκε το 1987 από ομάδα φιλόμουσων Ναυπακτίων, με σκοπό τη διατήρηση και διάδοση της χορωδιακής μουσικής. Έχει διαρκή και πλούσια καλλιτεχνική και πολιτιστική προσφορά στην πόλη, πραγματοποιώντας περισσότερες από 100 συναυλίες σε πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Στο ρεπερτόριο της χορωδίας συμπεριλαμβάνονται έργα κλασσικά και εκκλησιαστικά ενώ έμφαση δίνεται στη διάδοση του έντεχνου λαϊκού ελληνικού τραγουδιού.

Μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες της χορωδίας και του εμπνευσμένου διευθυντή της κ. Todor Kabakchiev είναι η καθιέρωση του Διεθνούς Χορωδιακού Φεστιβάλ Ναυπάκτου - Μίκης Θεοδωράκης με διαγωνιστικό χαρακτήρα που συνδιοργανώνει με το Δήμο Ναυπάκτου κάθε δύο χρόνια.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εκδηλώσεις Πολιτισμού του **Βουνού και του Δάσους** που διοργανώνονται κάθε Αύγουστο στην Ποτιδάνεια από την Ένωση Ποτιδανείων με τη συμμετοχή του Δήμου Ευπαλίου. Περιλαμβάνουν θεατρικές παραστάσεις, μουσικές συναυλίες, έκθεση ζωγραφικής και πραγματοποιούνται μέσα σε

Η Παπαχαραλάμπειος αίθουσα.

ένα μαγευτικό βουνίσιο περιβάλλον αφήνοντας τις καλλίτερες εντυπώσεις στους επισκέπτες.

Από πλευράς πολιτιστικών υποδομών η πόλη διαθέτει την Παπαχαλαμάμειο αίθουσα χωρητικότητας 350 ατόμων καθώς και την αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου της Μητρόπολης χωρητικότητας 150 ατόμων όπου συχνά φιλοξενούνται εκδηλώσεις, όπως διαλέξεις, ημερίδες, συμπόσια και συνέδρια για διάφορα τοπικά και επίκαιρα κοινωνικά θέματα καθώς και μουσικές και θεατρικές εκδηλώσεις. Επίσης, εκδηλώσεις οργανώνονται τους καλοκαιρινούς μήνες σε υπαίθριους χώρους, όπως στο λιμάνι, στο αρχοντικό Μπότσαρη, στην είσοδο του κάστρου, στη δημοτική πλαζ και αλλού.

Έθιμα που ...επιμένουν

Τα ήθη και έθιμα της περιοχής είναι ιδιαίτερα πλούσια και κουβαλούν ατόφια την παράδοση. Παλιότερα τα έθιμα τηρούνταν με ευλάβεια σε όλα τα χωριά της περιοχής. Λόγω της μετανάστευσης και της αλλαγής των συνθηκών ζωής, πολλά από αυτά εγκαταλείφθηκαν στο διάβα του χρόνου. Παρά ταύτα, αρκετά από αυτά σήμερα είναι ζωντανά.

Ένα χαρακτηριστικό έθιμο μοναδικής ομορφιάς λαμβάνει χώρα στο μικρό και γραφικό λιμάνι της πόλης, το βράδυ της **Μεγάλης Παρασκευής**. Συγκεκριμένα γίνεται η περιφορά του επιταφίου των ενοριών των ναών Αγίου Δημητρίου και Αγίας Παρασκευής και πλήθος κόσμου, ντόπιων και επισκεπτών ακολουθούν τις πομπές σχηματίζοντας αυθόρμητα χορωδίες. Οι δύο πομπές διέρχονται από το λιμάνι, όπου είναι αναμμένες δάδες ειδικά τοποθετημένες στις ντάπιες του κάστρου γύρω από το λιμάνι. Στο μέσον της εισόδου του λιμανιού οι δάδες σχηματίζουν μεγάλο σταυρό, που φωταγωγεί ολόκληρο το λιμάνι παρουσιάζοντας μία φαντασμαγορική εικόνα μοναδικής ομορφιάς.

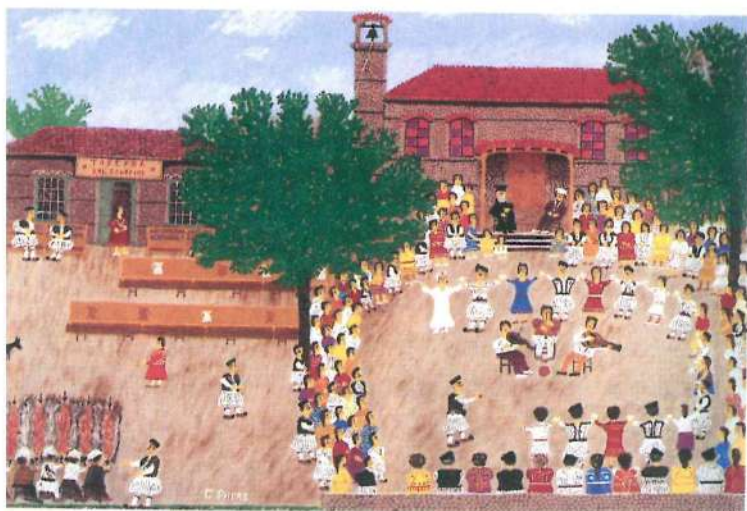

Φωτιστικό έθιμο στο λιμάνι κατά την περιφορά του επιταφίου την Μεγάλη Παρασκευή.

ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Η πόλη της Ναυπάκτου είναι φημισμένη για τις αποκριάτικες εκδηλώσεις της, που συνεχίζουν αναλλοίωτα τα παλιά έθιμα.

Τα τελευταία χρόνια ο σύλλογος Ναύπακτος Πολιτιστικές Διαδρομές με την οικονομική στήριξη του Δήμου Ναυπάκτου επισημοποίησε τις αποκριάτικες

Αναπαράσταση χωριάτικου γάμου μέσα από τον πίνακα του Γεωργίου Ρήγα.

εκδηλώσεις που κορυφώνονται την τελευταία μέρα των απόκρεω με πλούσιο γλέντι στο Στενοπάζαρο.

Ένα άλλο παλιό έθιμο που αναβιώνει την Τσικνοπέμπτη από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Πολιτιστικές Διαδρομές είναι ο **παραδοσιακός Επαχτίτικος γάμος**. Σε κεντρικό σημείο της πόλης στήνεται σκηνικό που αποτελεί αναπαράσταση των σπιτιών της νύφης και του γαμπρού. Η εκδήλωση αρχίζει με το προξενιό, το προικοσύμφωνο, τα αρραβωνιάσματα και καταλήγει στην αναπαράσταση του γάμου.

Με τρόπο παραστατικό παρουσιάζεται ό,τι έχει σχέση με το γάμο, όπως ακριβώς γινόταν παλιά στη Ναύπακτο, όπου ξεχωρίζουν τα παραδοσιακά τραγούδια και δίνεται έμφαση στα διάφορα γραφικά δρώμενα.

Ο **Κλήδονας** είναι ένα έθιμο με καταγωγή στην αρχαία εποχή. Στη νεοελληνική αντίληψη το έθιμο αυτό εξελίχθηκε σε μια όμορφη και ενδιαφέρουσα ιεροτελεστία, περισώζοντας τους ερωτικούς χρησμούς. Ο Κλήδονας ζωντανεύει τη μέρα του Αν-Γιαννιού, στις 24 Ιουνίου, που συμπίπτει με τη θερινή τροπή του ήλιου, η δύναμη του οποίου φανερώνει κυρίως τα μελλούμενα, σύμφωνα με τις θαμπές μνήμες του παρελθόντος. Ο σύλλογος Πολιτιστικές διαδρομές οργανώνει κάθε χρόνο ανάλογες εκδηλώσεις αναβίωσης του εθίμου δίνοντας έμφαση στους παραδοσιακούς χορούς και στο ερωτικό στοιχείο του εθίμου.

Από τις εκδηλώσεις του εθίμου του Κλήδονα.

Το **Γαϊτανάκι** της Σκάλας Ναυπάκτου αποτελεί ένα από τα ελάχιστα έθιμα τοπικής προέλευσης που διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα. Είναι κυρίως χορευτικό δρώμενο που έχει τις ρίζες του πιθανότατα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Το έθιμο λάμβανε χώρα την Τρίτη του Πάσχα, αλλά τα τελευταία χρόνια μετατέθηκε για τη Δευτέρα του Πάσχα ώστε να παρέχεται η δυνατότητα να παρευρίσκονται περισσότεροι χωριανοί και επισκέπτες. Χορεύεται από όλο το χωριό σε δύο επάλληλους κύκλους όπου οι χορευτές παίρνουν θέση

με σειρά ηλικίας. Ο «οδηγός» ή τελετάρχης τραγουδάει την πρώτη στροφή του τραγουδιού, ξεκινάει και διευθύνει ολόκληρο το χορό. Το πλέξιμο γίνεται με τα χέρια σταυρωτά των χορευτών του εξωτερικού κύκλου με τα χέρια των χορευτών του εσωτερικού κύκλου. Το χορευτικό μοτίβο είναι αυτό του συρτού στα τρία για το αργό μέρος και του κανονικού συρτού για το γρήγορο μέρος του χορού. Το τραγούδι αποτελείται από δέκα στροφές οι οποίες τραγουδιούνται εναλλάξ από τις γυναίκες και τους άνδρες.

Ο χορός Γαϊτανάκι στη Σκάλα Ναυπάκτου.
(Αρχείο Γεωργίου Γούλα)

Παραλλαγές του εθίμου συναντώνται και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, με πιο κοντινή την Ανάληψη Θέρμου. Παλαιότερα παρόμοια χορευτικά δρώμενα λάμβαναν χώρα και σε άλλα χωριά της Ναυπακτίας, όπως τη Γρανίτσα, την Ελευθέριανη και το Νεοχώρι.

Στους επισκέπτες του χωριού προσφέρονται φαγητά και κρασί, ενώ λαϊκές ορχήστρες και χορευτικά συγκροτήματα κρατούν αμείωτο το κέφι.

Την ημέρα της **Ανάληψης**, στη γιορτή των κτηνοτρόφων, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νεοκαστριτών πραγματοποιεί τρικούβερτο γλέντι σε υπαίθριο χώρο στο Πάνω Νιόκαστρο (850 μ. υψόμετρο), όπου συγκεντρώνεται πλήθος κόσμου. Προσφέρονται παραδοσιακά φαγητά (βραστή γίδα και προβατίνα, ψητά αρνιά, φρέσκο τυρί, κοσμάρι, γιαούρτι, πίτες κ.ά.).

Ανταμώματα. Στη Ναυπακτία τις δεκαετίες 60 - 70 σημειώθηκε έντονο μεταναστευτικό ρεύμα προς το εξωτερικό και τα αστικά κέντρα, με αποτέλεσμα δύο δεκαετίες μετά να παρουσιασθεί η ανάγκη ανταμώματος όλων μαζί των κατοίκων και η επανασύνδεση με τον τόπο καταγωγής τους. Έτσι άρχισαν να οργανώνονται ανταμώματα από την Ομοσπονδία Συλλόγων Ναυπακτίας και τους πατροπαράδοτους Συλλόγους, που γίνονται κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες.

Το καλοκαίρι τέλος, διοργανώνονται πολλές εκδηλώσεις και στα διάφορα χωριά της περιοχής, όπως χορευτικές παραστάσεις, εκθέσεις φωτογραφίας και βιβλίων, συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις από τους δήμους και τους πολιτιστικούς και λαογραφικούς συλλόγους.

Από τη γιορτή των Νιοκαστριτών
την ημέρα της Ανάληψης

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΡΕΨΑΝ

Στους νεώτερους χρόνους πολλοί Ναυπάκτιοι διέπρεψαν στα Γράμματα τις Τέχνες και τον Πολιτισμό όπως ο ιστοριοδίφης Γιάννης Βλαχογιάννης, οι λόγιοι αδελφοί Σταμάτης και Χάρης Σταματίου, οι Γεώργιος και Θεμιστοκλής Νόβας, καθώς και ο αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός Παπανδρέου από τη Δορβιτσά, ο σκηνοθέτης Δημήτρης Ροντήρης από τον Πλάτανο και πολλοί άλλοι.

Ο **Γιάννης Βλαχογιάννης**, ιστοριοδίφης και λογοτέχνης, πρωτοπόρος του δημοτικισμού, γεννήθηκε στη Ναύπακτο στις 27 Ιουλίου του 1867. Μεγάλωσε κάτω από τη σκιά του θρυλικού Επαχτίτικου κάστρου, μέσα σ' ένα περιβάλλον που ήταν γεμάτο από τις ηρωικές μνήμες του αγώνα του 1821, γεγονός το οποίο τον επηρέασε βαθύτατα.

Ο Βλαχογιάννης κατανάλωσε τη ζωή του στη διάσωση των πολύτιμων ιστορικών πηγών της νεότερης Ελλάδας και συντέλεσε τα μέγιστα να φωτιστούν γεγονότα και να γραφεί η ιστορία του μεγάλου απελευθερωτικού αγώνα. Με προσωπικό του αγώνα και με τη βοήθεια του εμπνευσμένου πολιτικού Ελευθερίου Βενιζέλου ιδρύθηκαν τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και πέτυχε την έκδοση μεγάλων ενοτήτων ιστορικού υλικού.

Παράλληλα είχε και πλούσιο λογοτεχνικό έργο.

Ο **Δημήτριος Παπαχαράλαμπος** γεννήθηκε το 1895 στη Χόμορη Ναυπακτίας. Σε νεαρή ηλικία μετανάστευσε στη Νέα Υόρκη, όπου χάρη στα πολλαπλά του προσόντα και το επιχειρηματικό του δαιμόνιο απέκτησε χρήματα. Οι φυσικές του αρετές και η απεριόριστη αγάπη για τον τόπο του τον οδήγησαν να διαθέσει ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων του σε έργα πολιτισμού. Είναι ο μεγαλύτερος ευεργέτης της Ναυπάκτου και ο άνθρωπος που έθεσε σε τροχιά ανάπτυξης τη Ναύπακτο μεταπολεμικά.

Τα έργα, που κληροδότησε στο Ναυπακτικό λαό είναι η Δημόσια Βιβλιοθήκη, η αίθουσα πολιτιστικών εκδηλώσεων, το στάδιο, η Φιλαρμονική και το Ίδρυμα Δημητρίου και Βασιλικής Παπαχαράλαμπος.

Σταμάτης Σταματίου (1881-1946). Ο περίφημος συγγραφέας ηθογραφικών διηγημάτων, γνωστός με το φιλολογικό ψευδώνυμο (Σταμ. Σταμ) γεννήθηκε στη Ναύπακτο το 1881. Η βαθιά γνώση του της επαρχιακής ζωής και των ανθρώπων της καθώς και το πηγαίο χιούμορ του τον βοήθησαν να γράψει μικρά διηγήματα εμπνευσμένα όλα από τη ζωή του χωριού και να αποτυπώσει για πάντα στα ελληνικά Γράμματα εικόνες ανεξίτηλες απ' αυτή τη ζωή.

Τα μικρά-μικρά αυτά διηγήματα, οι «Ιστορίες του Χωριού», όπως τιτλοφορούσε γενι-

κά τα ευθυμογραφήματά του έγιναν πολύ αγαπητά στο αναγνωστικό κοινό κυρίως μέσα από τις στήλες των εφημερίδων και των περιοδικών κι ο Στάμ Στάμ έγινε ο πιο πολυδιαβασμένος και γνωστός συγγραφέας μιας ολόκληρης εποχής

Ροντήρης Δημήτρης (1899-1981). Σκηνοθέτης από τον Πλάτανο Ναυπακτίας. Σπούδασε νομικά και φιλολογία στην Αθήνα. Ως ηθοποιός πρωτοεμφανίστηκε το 1919 στο Θέατρο Ωδείου και ως σκηνοθέτης το 1928. Το 1933, διορίστηκε σκηνοθέτης του Εθνικού Θεάτρου, του οποίου αργότερα διατέλεσε και γενικός διευθυντής. Το 1950 ίδρυσε την «Ελληνική Σκηνή» και το 1957 το «Πειραιϊκό Θέατρο», με το οποίο πραγματοποίησε πολλές περιοδείες στο εξωτερικό, ανεβάζοντας αρχαίες τραγωδίες. Έκανε γνωστά στο παγκόσμιο κοινό τα αρχαία ελληνικά δράματα, μένοντας πάντα προσηλωμένος στα κλασικά πρότυπα.

Ο **Γεώργιος Αθανασιάδης Νόβας** (1893 - 1986) είναι περισσότερο γνωστός με το λογοτεχνικό του ψευδώνυμο Γ. Αθάνας. Ασχολήθηκε με την πολιτική, αλλά έμεινε στη μνήμη του λαού ως λυρικός ποιητής και ακαδημαϊκός. Τα περισσότερα ποιήματά του είναι εμπνευσμένα από τη φύση της Ρούμελης και την αγροτική ζωή των κατοίκων της, είναι γραμμένα με ανάλαφρη λυρική διάθεση και φανερώουν τη στιχοπλεκτική ικανότητά του δημιουργού τους.

Ο Γ. Αθάνας έγινε ευεργέτης της πόλης στην πόλη παραχωρώντας στο Δήμο Ναυπάκτου το κτήμα του στο Γρίμποβο, όπου βρίσκονται οι πηγές που υδροδοτούν την πόλη, καθώς και το τουριστικό ξενοδοχείο Ξενία-Ευδοκία. Επίσης συνέστησε Ίδρυμα με κοινωνικούς και πολιτιστικούς σκοπούς.

Δαμασκηνός Δημήτριος Παπανδρέου (1890-1949). Αρχιεπίσκοπος της Αθήνας από τη Δορβιτσά Ναυπακτίας. Σπούδασε Θεολογία και Νομικά στην Αθήνα. Το 1922 εκλέχτηκε μητροπολίτης Κορινθίας και το 1928 πήγε στις ΗΠΑ όπου έκανε εράνους για την ανοικοδόμηση της Κορίνθου, η οποία είχε καταστραφεί από σεισμούς. Το 1938 εκλέχτηκε αρχιεπίσκοπος της Αθήνας, αλλά η εκλογή του ακυρώθηκε από το καθεστώς Μεταξά και μόνο το 1941. Στην κρίσιμη αυτή περίοδο για το έθνος ο Δαμασκηνός διακρίθηκε για τη σύνεση, την πολιτική δεξιότητα και την ευψυχία του. Μετά την απελευθέρωση, το 1946, ο Δαμασκηνός έγινε αντιβασιλιάς ως την επιστροφή του βασιλιά Γεωργίου Β', οπότε επέστρεψε στον αρχιεπισκοπικό θρόνο τον οποίο διατήρησε ως το θάνατό του, το 1949. Με τη διαθήκη του, διέθεσε το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας του για να σπουδάζουν μ' αυτήν άποροι νέοι Θεολογία στο πανεπιστήμιο της Αθήνας ή για να ιδρυθεί εκκλησιαστικό φροντιστήριο για την μετεκπαίδευση κληρικών.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Τηλέφωνα Υπηρεσιών & Αστυνομίας		
ΑΣΤΥΝ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	26340 31205	
ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 27258	
ΑΣΤΥΝ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ	26340 61111	
ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	26340 51222	
ΑΣΤΥΝ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΝΩ ΧΩΡΑΣ	26340 41214	
ΑΣΤΥΝ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΡΑΧΟΒΑΣ	26340 48201	
ΑΣΤΥΝ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΙΜΟΥ	26340 62339	
ΤΜΗΜΑ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 27453	26340 27205
ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 22199	26340 27618
ΛΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	26340 31296	
ΛΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 27909	
ΚΤΕΛ Αιτωλοακαρνανίας		
ΚΤΕΛ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 27224	
ΚΤΕΛ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	26340 31500	
ΚΤΕΛ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	26410 54444	
ΚΤΕΛ ΑΘΗΝΩΝ	210 5133500	
ΚΤΕΛ ΠΑΤΡΩΝ	2610 421205	
ΚΤΕΛ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2310 525876	
ΚΤΕΛ ΦΩΚΙΔΑΣ ΣΤΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟ	26340 27241	
ΤΑΞΙ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 27678	26340 22900
RADIO-TAXI ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 25111	26340 25112
ΤΑΞΙ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	26340 31282	
ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	26340 31888	26340 31472
ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ	26340 41690	26340 41390
ΔΗΜΟΣ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	26340 53271	26340 53273
ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 27239	26340 24150
ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ	26340 61227	26340 62122
ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΝΗΣ	26340 62473	26340 62474
ΔΗΜΟΣ ΤΟΛΟΦΩΝΑΣ	22660 31100	
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΕΙΑΣ	26340 45644	26340 45114
ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	26340 23690	
ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ ΑΝΩ ΧΩΡΑΣ	26340 41444	
ΚΕΠ Δήμου Πλατάνου	26340 41697	
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ Περιφερειακό Ρίου	2610 999111	
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ Αγ. Ανδρέας	2610 222812	
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	26310 22268	
ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΕΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	26340 27388	

ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΕΛΦΩΝ	22650 82313	
ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΑΡΜΑΚΗ	26340 27084	
ΠΥΡΓΟΣ – ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗ	26340 29779	
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	26340 51363	

Χιλιομετρικές αποστάσεις κοντινών διαδρομών:

Ναύπακτος - Αντίρριο	10 χλμ.
Ναύπακτος - Μακύνεια	12 χλμ.
Ναύπακτος – Κάτω Βασιλική	28 χλμ.
Ναύπακτος - Χιλιαδού	10 χλμ.
Ναύπακτος - Μοναστηράκι	12 χλμ.
Ναύπακτος - Σκάλωμα	17 χλμ.
Ναύπακτος – Παραλία Σεργούλας	19 χλμ.
Ναύπακτος –Τριζόνια	30 χλμ.
Ναύπακτος –Ποτιδάνεια	40 χλμ.
Ναύπακτος –Δελφοί	96 χλμ.
Ναύπακτος –Σίμος	32 χλμ.
Ναύπακτος - Πλάτανος	52 χλμ.
Πλάτανος – Κρίκελλο	50 χλμ.
Κρίκελλο - Λαμία	91 χλμ.
Λαμία - Αθήνα	210 χλμ.
Ναύπακτος – Τερψιθέα	43 χλμ.
Ναύπακτος – Ελατού	49 χλμ.
Ναύπακτος – Άνω Χώρα	55 χλμ.
Ναύπακτος– Αμπελακιώτισσα	68 χλμ.

ΜΟΝΕΣ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟ	ΑΠΟΣΤΑΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
Ναύπακτος – Μονή Αγ. Ιωάννη Βομβοκούς	15 χλμ.	26340 27401
Ναύπακτος – Μονή Παναγίας Γοργοεπηκόου	02 χλμ.	26340 27688
Ναύπακτος – Μονή Μεταμόρφωσης Σωτήρος	05 χλμ.	26340 22324
Ναύπακτος – Μονή Βαρνάκοβας	27 χλμ.	26340 51030
Ναύπακτος – Μονή Αγ. Νεκταρίου	14 χλμ.	26340 44391
Ναύπακτος – Μονή Αγ. Αυγουστίνου & Σεραφείμ Σαρών Τρικώρφου	18 χλμ.	26340 44381

ΦΩΤΟΕΚΘΕΣΗ

ΤΣΟΥΣΗΣ ΠΑΝ.

ΣΙΣΜΑΝΗ 22 ΣΤΕΝΟΠΟΛΙΣ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

e-mail tsousisp@hol.gr

ΤΗΛ 26340 29135
FAX 26340 21595

